

planinski

V E S T N I K

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

TEMA MESECA

**Ostanki vojne
v gorah**

4

april 2012

3,40 EUR

Z NAMI NA POT

**Banjšice
Marmarole**

ZLATI CEPIN

Luka Stražar in Nejc Marčič

Plezalni vodnik Kamniška Bistrica

V kratkem bo izšel plezalni vodnik Kamniška Bistrica. Stari vodnik, ki je izšel leta 1995 je že zdavnaj pošel. Novi vodnik, ki bo natisnjen na preko 400 straneh, bo imel 121 skic in shem, 94 fotografij, polepšali pa smo ga tudi s 46 barvnimi prilogami. Vodnik bo popisoval 443 smeri in variant. Avtorji so se potrudili posodobiti sheme nekaterih prosto preplezanih klasičnih smeri in poleg tehničnih ocen dodati tudi proste. Na hrbtni strani vodnika je pregleden zemljevid območja. Plezalni vodnik Kamniška Bistrica bo izšel s podporo Fundacije za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

Tehnični podatki:

Format: 130 x 210 mm
Obseg: 408 strani

Vodnik bo predvidoma izšel v mesecu aprilu. Do konca maja 2012 lahko plezalni vodnik kupite po akcijski ceni 35,91 €* (redna cena 39,90 €*).

*DDV je obračunan v ceni. Stroške poštnine plača naročnik.

INFORMACIJE in NAROČILA:
Planinska zveza Slovenije,
Planinska založba,

- po pošti: Dvorakova ulica 9, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana,
- telefonu: 01 / 43 45 684
ali faksa: 01 / 43 45 691,
- e-naročila:

planinska.zalozba@pzs.si ali
- preko spletne trgovine PZS.

Slovenski planinski muzej,

- Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana,
- tel. (0)8 380 67 30, fax: (0)4 589 10 35,
- e-naročila: info@planiskimuzej.si.

Greva pod objem gora - CD

Planinska zveza Slovenije, Mladinska komisija PZS, je v letu 2010 izdala CD z naslovom Greva pod objem gora. Na njem najdete 9 pesmi: Greva pod objem gora; Na izlet; Danes pojdem jaz v gore; Tri planike; Za sanje; Spalka mojega šotora; Na Rombonu; Miss Slovenije in Nič več kot to. Projekt je bil zasnovan leta 2007, ko je MK PZS zaznala praznino na področju mladinskih planinskih pesmi. Zasnovan je sistematično in zato je skuša pokriti večino potreb na tem področju in hkrati podajati starostno prilagojena glasbena dela. Poleg kulture nosi zgoščenka tudi izrazito vzgojno izobraževalno noto. Vodilna ustvarjalca tega projekta sta Uroš Kuzman in Andrej Hočevnar.

Predstavitev posameznih del:

- **»Danes pojdem jaz v gore«** - duhovita, poučna pesem za najmlajše, ki jo spremlja zgodba planinskega izleta. V njej se pojavijo osnovne motivike in začetna planinska znanja (npr. markacija, kaj vse sodi v nahrbtnik itd.). Na zgoščenci bo pesem pospremljena z videoposnetkom t.i. bansa (petja s šaljivimi gibi kot npr. »če si srečen...«);

- **»Greva pod objem gora«** - naslovna pesem zgoščenske, himničnega pomena nosi veliko združevalno funkcijo, saj njena motivika poudarja vse elemente mladinskega doživljanja gora. Od izdaje v letu 2007 smo zaznali široko razširjenost in popularnost te pesmi, ki se pojavlja tudi pri programih sorodne narave;

- **»Za sanje«** - lirična balada, ki ustvari melanholično vzdušje, ter združuje motiviko narave in človeškega podoživljanja lepih trenutkov. Zelo primerna za izvajanje ob večernem tabornem ognju in ob zaključku večdnevnih programov. Vsebinsko namenjena učencem zadnje triade, ki so sposobni dojemati tudi bolj abstraktno motiviko;

- **»Tri planike«** - sodobna priredba ponarodelega dela, združuje tradicionalno in moderno, ustvarja most med obema;

- **»Nič več kot to«** - tenkočutna izpoved z globoko in težko dojemljivo planinsko motiviko, predvsem motiviko prostovoljstva. Primerna za starejše osnovnošolce in mladostnike, dojemljiva v zrelem najstništvu oz. ob prehodu v odraslost. Zelo primerna za izvajanje ob ognju;

- **»Spalka mojega šotora«** - poučna pesem za najmlajše, ki uporablja formo demagogije za učenje pravilnega;

- **»Miss Slovenije«** - hudomušno podano besedilo skriva velik izobraževalni pomen. Skozi pesem so predstavljeni različni slovenski vrhovi in hribovja, nekatere njihove značilnosti in množični akciji Mladi planinec in Ciciban planinec, ki temeljita na zbiranju vtisov in žigov v dnevnik. Delo je izrazito poučnega značaja;

- **»Na Rombonu«** - lirična pripoved, katere sporočilni namen je učiti mlade ljubezni do domačih gora in pristnega planinstva. V pesmi so poudarjene predvsem tiste kvalitete planinstva, ki se skozi hitri tempo sodobnega vsakdanjika zanemarjajo. Dosežek je pot in ne vrh.

Projekt združuje profesionalne glasbenike, ki skrbijo za izvedbeno neoporečnost, in amaterske vokaliste, ki so praviloma močno vpeti v planinstvo. Tako so zgodbe podane osebno-izpovedno poudarjena pa je tudi motivika prostovoljnega, mladinskega. Vsi izvajalci projekta so mladi po stažu in projekt zanje predstavlja svojevrsten izziv in izkušnjo.

Več informacij najdete na: <http://www.planinske-pesmi.si/>

V času od sredine aprila do sredine maja 2012 lahko CD s pesmimi kupite po akcijski, 50 % nižji ceni: 3,12 EUR* (redna cena: 6,25 EUR*).

*DDV je obračunan v ceni. Stroške poštnine plača naročnik.

INFORMACIJE in NAROČILA:

Planinska zveza Slovenije, Planinska založba,

- po pošti: Dvorakova ulica 9, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana,
- telefonu: 01 / 43 45 684 ali faksa: 01 / 43 45 691,
- e-naročila: planinska.zalozba@pzs.si ali
- preko spletne trgovine PZS.

Slovenski planinski muzej,

- Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana,
- tel. (0)8 380 67 30, fax: (0)4 589 10 35,
- e-naročila: info@planiskimuzej.si.

Ni nam vseeno

Vladimir Habjan

Pred kratkim sem bil na okrogli mizi, kjer se je med dvema visokošolskima profesorjema vnela polemika. Prvi je trdil, da je nemoralno, da našim znanjem puščamo jedrske odpadke, drugi pa mu je oporekal, da je to sicer res, vendar jim poleg slabih vendarle puščamo tudi vrsto pozitivnih dobrin, kar tudi ni zanemarljivo. Tako nekako sem se počutil tudi sam na letošnji vseslovenski čistilni akciji.

Ko sem na markirani Koželjevi poti, ki poteka ob bregu Kamniške Bistrice in kjer se z vsakim rečnim zavojem odkrivajo nove in nove lepote te čarobne rečice, v gosti podrasti izbrskal prvi radiator z dvema stranicama, je bilo še zabavno in smo se temu

vsi smejali. Potem smo dvesto metrov naprej odkrili še drugega s tremi rebri. Tega sta morala nesti dva, tako je bil težak. In potem se je samo še stopnjevalo. Na koncu smo jih našli toliko, da smo zadnjega morali žal pustiti, saj nas je bilo za nošnjo enostavno premalo. Vse to je bila dediščina "prednamcev". Zarjaveli radiatorji se niso znašli tu ravno včeraj, pač pa so jih v naravo vrgli že pred leti. Takrat ko okoljska kultura še ni bila takšna, kot je danes. Seveda še ni popolna, a spomnite se, kako je bilo pred desetimi ali dvajsetimi leti. Kdo pa je takrat delal probleme s smetmi?

Pogosto se mi v spomin prikrade izkušnja pod Prešernovo kočo na Stolu. Ko sva se nekoč z Ireno po brezpotju spustila od kočice naravnost navzdol v strmo kotanjo, sva zgrožena odkrila neverjetno nesnago. Vsega je bilo, od štedilnikov, zarjavelih loncev, pločevine, odpadnega lesa ..., da ne naštevam dalje. Včasih se ljudje s tem pač niso obremenjevali – ko neke zadeve niso več potrebovali, so jo enostavno odvrkli v prvo "luknjo", ki je bila pri roki.

Ob takih akcijah, kot je bila čistilna, me vedno zanimajo (zabavajo) komentarji ljudi. Eni so bolj tihi, drugi so precej bolj glasni. Slednji so imeli veliko argumentov proti akciji, na primer, da vse skupaj nima smisla, ker bi se morali bolj posvetiti vzgoji ljudi, da ne bi smetili vsepovsod, ali da bodo za sabo že počistili sami, za drugimi pa ne bodo, ali da bo treba naslednje leto akcijo spet ponoviti, ker pri ljudeh nič ne zaleže in tako naprej in naprej. Celo to mi je prišlo na uho, da pobudnica akcije dela to za lastno promocijo (!?). Vprašanje, ali so se "komentatorji", ki sem jih poslušal, akcije udeležili, verjetno ne potrebuje odgovora ...

Na koncu doline Kamniške Bistrice stoji gostišče, po domače imenovano "Pri ta umazanem". Oskrbnika nista povsem komercialno usmerjena, kjer je glavni namen čim večji dobiček. Seveda tudi tam ne piješ in ne ješ zastonj. Pošteno plačaš in tako je tudi prav, saj ni nič zastonj. Oskrbnika "Pri ta umazanem" namreč sama kuhata in strežeta ter živita z okoljem. Tu ne gre le za odnos ponudnik-stranka, pač pa za prijazen, skorajda prijateljski odnos z ljudmi, ki pridejo mimo. Z vsakim spregovorita prijazno besedo, se pošalita, ga poslušata. Torej jima ni vseeno.

Letos smo po celonočni reševalni akciji v gostišče prišli šele ob sedmih zjutraj. Oskrbnik, ki nas je vso noč čakal z večerjo, a nas ni bilo, nam je za zajtrk postregel z joto ... Drugič letos nas je ob štirih zjutraj pričakal z narezkom in vročim čajem (kot slišim, nam včasih niti računa ne izstavi). Ko smo lani osem ur zmrzovali ob hladni Bistrici, nam je sredi noči prinesel ogromno posodo vročega čaja, da smo se lahko pogreli, obenem pa nas je spodbujal še s topló besedo. Prinesel je tudi svojo opremo, a smo mu petdesetmetrsko vrv morali razrezati, ker drugače ni šlo. Ravno danes, ko zaključujem ta uvodnik, smo bili ob treh ponoči spet pri njem.

Za to je šlo pri čistilni akciji. Ker nam ni vseeno.

Pomlad na Banjšicah
Foto: Mirko Bijuklič

- 1** **UVODNIK**
Ni nam vseeno
Vladimir Habjan
- 4** **OSTANKI VOJNE V GORAH**
Kdo je postavil tiste kamne?
Ko vojna zaide tudi v gore
Marjan Bradeško
- 6** **OSTANKI VOJNE V GORAH**
V Posočju še danes hodimo po njih
Mulatjere
Dušan Škodič
- 9** **OSTANKI VOJNE V GORAH**
Alpski zid
Italijanski utrdbeni sistem ob rapalski meji
Karla Kofol
- 12** **OSTANKI VOJNE V GORAH**
Impresivna tetralogija o soški fronti
Pogovor z Vasjem Klavoro
Marjan Bradeško
- 15** **MINIATURA**
Čas barv in barve časa
Mulatjera na Cregnedul
Aleš Nosan
- 16** **INTERVJU**
V gorah in potovanjih je smisel življenja
Pogovor z Andrejem Ercegom
Maja Duh
- 20** **SLOVENIJI ZLATI CEPIN 2012**
Sanjači zlatih jam v K7 West
Plezala Luka Stražar in Nejc Marčič
Zdenka Mihelič
- 22** **ALPINISTIČNA ODPRAVA V KARAKORUM**
Uspešno izpeljana ideja
Slovenska prvenstvena smer na K7
Luka Stražar
- 24** **ALPINISTIČNA ODPRAVA V KARAKORUM**
Utrinki s plezanja in iz življenja v pakistanskih gorah
Charakusa
David Debeljak

Z NAMI NA POT – OPISITUR

- 33 Sveti Lovrenc, 799 m
- 33 Vetrnik, 903 m
- 35 Lašček, 1071 m
- 35 Jelenk, 787 m
- 37 Cimon del Froppa, 2932 m
- 37 Croda Bianca, 2841 m
- 39 Croda Bianca, 2841 m
- 39 Cima Tiziano, 2802 m

MANJ ZNANI DOLOMITI

26 Srce Agnèrja

Zanimivo okno v Cimi dei Balconi
Franci Horvat

Z NAMI NA POT

28 Planota z razgledom

Banjšice
Marjan Bradeško

Z NAMI NA POT

41 Manj znane Alpe

Marmarole, skriti biser Dolomitov
Janez in Matija Turk

ZGODOVINA

45 "Živahno delovanje, ki vrvi v našem društvu ..."

Ob 110-letnici Trillerjeve kočice in 60-letnici Gomiščkovega zavetišča na Krnu
Žarko Rovšček

ZIMSKA TURA

50 Rombon v beli preobleki

Lep dan s prijatelji v zasneženih gorah
Milan Meden

POPOTOVANJE

52 Med pravoslavni samostani

Obisk polotoka Atos
Peter Soklič

LITERARNI NATEČAJ OB 100-LETNICI GRS

55 Oče, gorski reševalec

Hana Černivec

LITERARNI NATEČAJ OB 100-LETNICI GRS

57 Po dedkovih stopinjah

Emanuela Leban Parada

INTERVJU

59 Ljubezen do zahtevnega poklica

Klemen Gričar, gorski vodnik
Pogovarjal se je
Andrej Mašera

BILO JE NEKOČ

62 Zgodba o nemara prvem poskusu v steni Orlovce

Peter Muck

ZDRAVJE

64 Zakaj v hribih nosimo sončna očala?

Svetlobna poškodba očesa
Dr. Petra Zupet

VARSTVO NARAVE

65 Pogubna svetloba

Nočni metulji
Dušan Klenovšek

VREMENSKE STOPINJE IN OPRIMKI

66 Snežno gola in temperaturno pestra zima

Vreme in razmere v gorah v meteorološki zimi 2011/12
Miha Pavšek in
Gregor Vertačnik

68 NOVICE IZ VERTIKALE

69 NOVICE IZ TUJINE

70 PLANINSKA ORGANIZACIJA

Vsebine vseh
Planinskih vestnikov
od leta 1895 dalje na
www.pvkazalo.si

planinski VESTNIK
REVILJA ZA LJUBITELJE GORA

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:
Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.
Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke,
ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.
112. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorakova ulica 9, p. p. 214
SI-1001 Ljubljana
T: 01 434 56 87, F: 01 434 56 91
E: pv@pzs.si
www.planinskivestnik.com

ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

dr. Andrej Stritar (namestnik odgovornega urednika),
Emil Pevec (tehnični urednik),
mag. Marjan Bradeško, Marta Krejan,
dr. Andrej Mašera, Zdenka Mihelič,
dr. Irena Mušič Habjan, dr. Mateja Pate, Dušan Škodič

ZUNANJA SODELAVCA:

Tina Leskošek, Gorazd Gorišek

LEKTORIRANJE:

Mojca Volkar Trobešek, Mojca Stritar,
Katarina Marin Hribar

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz print, d. o. o.

NAKLADA: 6000 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte
po elektronskem mediju na naslov uredništva
ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne
vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave
ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega
objavljanja nenarocenih prispevkov v skladu s svojo
uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.
Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva.
Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve
izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,
Dvorakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana,
po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po
telefonu **080 1893 24 ur na dan**.

Številka transakcijskega računa PZS je
05100-8010489572, odprt pri Abanki, d. d.,
Ljubljana. Naročnina 34 EUR, 58 EUR za tujino,
posamezna številka 3,40 EUR. Članarina PZS za člana
A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva
meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova
navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne
odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti
sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport RS,
Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS in
Javna agencija za knjigo RS.

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI: Charakusa je
alpinistično igrišče, ki omogoča izživetje sanj.
Urban Novak pleza v skalnih stolpih nad baznim
taborom. Foto: Nejc Marčič

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno
preverja vse članke in točnost v reviji
objavljenih opisov poti, ki praviloma
vključujejo opozorila na nevarnosti in možne
pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis
vedno subjektiven, poleg tega se objektivne
težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v
dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in
Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti
nobene odgovornosti za morebitne poškodbe
ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli
zaradi hoje po gorah po navodilih iz te revije.

Kdo je postavil tiste kamne?

Ko vojna zaide tudi v gore

Besedilo: Marjan Bradeško

Hitel sem na Lemež in s Planine na Polju pod žarkim soncem dobesedno tekkel med bujno travo tja pod skale. Nenadoma polje munca in okrog mene voda ... mirno se razliva preko rjavih skal, čista in dobra. To je tisti izvir! Izvir, o katerem sem bral, da so med prvo svetovno vojno k njemu hodili po vodo vojaki obeh strani. Voda je bila za vse! Bil sem sredi ostankov vojne, ki jih je tam na severni strani Krna, na Krnskih podih, še danes ogromno. Bil sem tudi sredi misli na krutost vojne – in na humanost, ki se je pred sto leti v vojni še znala pokazati. In ko tako danes hodimo po gorah, marsikje naletimo na ostanke utrdb, strelske jarke, kaverne ... Razmišljamo: kdo in kdaj – predvsem pa – zakaj?

Iz časa Francozov

Ko je del francoske armade leta 1797 prodiral navzgor po dolini Soče, je pomembno vlogo prevzela utrdba pri Klužah, kjer danes stoji trdnjava Kluže. Na tistem mestu je sicer utrdba stala že prej, še v času Beneške republike, potem pa so stavbo utrjevali in širili, najbolj konec 19. stoletja, ko so Avstrijci zgradili še zgornjo trdnjavo (Hermannovo utrdbo). Trdnjavi sta v času soške fronte doživljali zanimive čase, omembe vredno je, da (spodnja) trdnjava Kluže v času prve svetovne vojne nikoli ni bila zadeta – navkljub izjemno intenzivnemu obstreljevanju; ležala je v povsem mrtvem kotu za italijansko topništvo.

še danes vredno občudovanja. Tehnične mojstrovine, kot so denimo ostanki zgornje postaje tovarne žičnice tik pod vrhom Črnelskih špic. Pa izjemen lok – obrambni zid s strelskimi linami na sedlu Čez Brežič. Drzno speljane poti, stopnice v strmem svetu, ki se zdi neprehoden (nekoč so naju med iskanjem prehodov v pobočju Rombona tik pred nočjo rešile prav neke take stopnice). Ničkoliko je takih pomnikov, posebej nenavaden je spomenik na Peskih, kamnita kocka z okroglimi stebričastimi vogali, piramidasto streho in kroglo na vrhu. Kot da bi ga načrtoval mojster dr. Jože Plečnik. Zanimivo je, da takrat kljub vojni niso pozabili ne na kulturo in ne na vero, od vseh verskih znamenj iz tistih časov najbolj zgovorno kliče spominska cerkev sv. Duha na Javorci. Svetla notranjost, modri nadih in brez števila imen. Mar svetloba in modrina govorita o nebesih? O nedosanjanih sanjah padlih vojakov?

Številna vojaška pokopališča, od Krasa do Koritnice, govore o teh mladih fantih, ki so hoteli živeti, ki so sanjali o dekletih, o domačih, o cvetoči češnji pred domačijo ... pa so padli za največji nesmisel nesmislov. Mnogi nimajo groba in še danes, denimo v odročnem svetu Krnskih podov, izpod skal štrlijo kosti. V takem trenutku čas zastane – kot je za vedno zastal nesrečnim vojakom.

Druga svetovna vojna

Slednja v gorah ni pustila toliko sledi, ker takrat niso gradili toliko kot v prvi svetovni vojni ali v obdobju po njej. Veliko je bilo med drugo vojno uporabnega še iz prejšnjih časov (Nemci so npr. uporabljali trdnjavo Kluže), nekaj, kar je že stalo, pa sta vojskujoči se strani celo uničili, da slučajno sovražnik

V tokratni temi govorimo o ostankih vojne v gorah – dotaknemo se mulatjer, različni vojnih in medvojnih zgradb, predvsem pa si ostanke ogledamo skozi oči velikega raziskovalca soške fronte – Vasja Klavore.

tistega ne bi uporabil zase. Tako usodo je npr. doživela prejšnja kočna na Stolu, današnja Prešernova kočna, ki so jo požgali partizani, okupatorji pa so podobno, preventivno, minirali dele Rupnikove obrambne linije.

Kar je gotovo zanimivo za obiskovalce gora, pa so ostanki nekaj zrušenih letal, saj je med drugo svetovno vojno naše ozemlje preletavalo veliko število tako sovražnih kot zavezniških letal. Med najbolj znane sodijo ostanki zavezniških letal na težko dostopnem območju na Temenu pod Rjavino ter pod Kotovim sedlom (v Tamarju je celo spomenik) in na Mali planini (tudi spominsko obeležje).

Spomin in opomin

Ko hodimo med ostanki, ki nemo govore o tem, da gore niso bile vedno tako mirne, lepe, prijazne, cvetoče, kot so v času našega obiska, se s spoštljivim spominom poklonimo vsem, ki so ostali tam gori. Proti svoji volji, za neko domovino, ki dostikrat sploh ni bila njihova, za nek košček ozemlja, ki je po vojni ostal tam, kjer je bil prej ...

Naj nam bodo vsa ta številna znamenja, zgradbe, poti, izklesana zavetišča in drugi ostanki vojne opomin, da je karkoli bolje kot vojna. Dogovor, pogajanja, vztrajnost, prijaznost in zavedanje, da na svetu sobivamo in potrebujemo sočloveka. Mar niso prav to vrednote, ki odlikujejo ljubitelje gora? ○

Zgoraj: Gora pa stoji tam kot prej.

Foto: Miljko Lesjak

Spodaj: Vhodni portal galerije Schönburgtunnel, Debela griža na Doberdobski planoti

Foto: Marjan Bradeško

Zgornja trdnjava pa je bila močno poškodovana.

Soška fronta

Soška fronta je gotovo od vseh vojnih dogajanj daleč najbolj zaznamovala naše gore. Prva svetovna vojna in tudi dogodki po njej so pustili številne ostanke, ki jih še danes vidimo – in nemalokrat s pridom uporabljamo v naših gorah, posebej v zahodnem delu domovine. Pa najsi bodo to mulatjere, po katerih vodijo planinske poti, različna zavetišča (npr. Globoko), nekdanje vojašnice (npr. Koča na Črni prsti, Dom na Poreznu) in podobno.

Je pa vse, kar gornik najde, posebej v bolj odročnih predelih posoških gora,

V Posočju še danes hodimo po njih

Mulatjere

Besedilo: Dušan Škodič

Z vidika bojnih delovanj v gorah osnovni problem predstavlja prehodnost terena, saj so vsi premiki oteženi in upočasnjeni. Prehodnost zelo izboljšajo poti, vse je namreč boljše od brezpotja in že Napoleonovo pravilo glede tega se je glasilo: "Kjer gre lahko koza, gre lahko človek. Kjer gre lahko človek, gre lahko bataljon, in kjer gre lahko bataljon, gre lahko armada."

V času med prvo svetovno vojno in po njej je bilo na območju Posočja in njegovega globokega zaledja preko gora zgrajeno razvejano omrežje poti. Njihov namen je bil omogočiti transport in oskrbo velikega števila vojaštva na fronti, po končani vojni in novi razmejitvi pa posadk na obmejnih objektih. Mulatjere še danes, po 70–90 letih od izgradnje, predstavljajo enega vidnih ostankov preteklosti v naših gorah.

Da so lahko vojaki v negostoljubnem svetu preživeli daljša obdobja,

jih je bilo treba stalno oskrbovati z živežem, strelivom, obleko, sanitetnim materialom, gorivom, razsvetljavo, gradbenim materialom, pošto in obenem omogočati izmenjavo ali izpopolnjevanje vojaških enot. Za to, kako tovor spraviti v zaledje, je obstajalo več načinov. Za nošnjo ali vleko vozov ter podobnih prevoznih sredstev so se največkrat uporabljale mule, po katerih so te vojaške poti tudi dobile ime. A če štejemo ostaline soške fronte v zgodovinsko in morda celo kulturno dediščino gorskega bojišča prve svetovne vojne na naših tleh, so mulatjere ostale večinoma prezrte in prepuščene propadu.

Ohranjen odsek mulatjere pod Polovnikom

Foto: Dušan Škodič

Mulatjera

Pot v Krnsko pogorje, nora, zvita priča, živ dokaz iz zgodovine – nas, na veke zmešanih ljudi.

Mulatjera, pot, ki pelje tja med skale, čez prepade in vrtače, v kraje, kjer je NIC edino, kar živi.

Kaj nas je ljudi obsedlo, da sovražstvo smo sejali po prepadih, po vrtačah, po vrhovih, živi skali?

Ni odgovora na to, ni in ga nikdar ne bo!

Ker neumnost je ljudi, da, brezmejna, se mi zdi!

Pa prepričan sem v to, da bi jutri spet bilo, kot stoletja že nazaj, spet enako, bog ne daj!

Težka stvar je zgodovina, je nihče vse ne obvlada, se ponavlja ista zgodba, kar človeštvo tu obstaja.

In če imela bi ime, kot ga imajo druge ceste, bi pisalo tam na tabli, kaj drugega kot: **POT NEUMNOSTI ČLOVEŠKE.**

Janez Medvešek

Zakaj so mulatjere ostale prezrte?

Mulatjere so bile zaradi širine vpreg v glavnem grajene. Mnogokrat so morale premagati strma in težko obvladljiva gorska pobočja, zaradi česar so bile stalno na udaru vremenskih nepravil, ki so jih na najbolj izpostavljenih predelih sčasoma tudi povsem zabrisale. Nasprotno so na nekaterih manj izpostavljenih odsekih mulatjere do danes ostale praktično nedotaknjene, večino pa je pred propadanjem rešila povojna uporaba. Predvsem na tistih, ki so bile spremenjene v planinske poti, so bili poškodovani odseki obnovljeni, prehodnost pa je vzdrževana. Kajpak naših markacistov danes še zdaleč ni toliko, kot je bilo nekoč vojakov, ki so za mulatjere tako rekoč dnevno skrbeli, in le težko si lahko predstavljamo, kako impozanten je moral biti pogled na gorsko infrastrukturo v njenem polnem sijaju. Žal se je kasneje za pohodništvo izrabil le manjši del mulatjer,

ki se je dotikal zanimivih vrhov ali imel povezovalno vlogo. Nekatere so uporabljali še lovci, v spodnjem delu pa gozdarji za transport lesa. Preostala večina tras je zaradi nezanimanja ljudi utonila v pozabo, kjer jih nezarisane na zemljevidih in zaraščene v naravi mirno grizlja zob časa.

Kako oskrbeti tisoče vojakov na gorskih položajih?

Gorsko bojevanje je eno najnevarnejših. Vojaki na gorskem bojišču morajo namreč poleg oboroženega nasprotnika premagovati še nevarni teren in se soočati s skrajnimi vremenskimi razmerami. Tudi soška fronta je v svojem zgornjem delu potekala po izrazito gorskem terenu. Italijanom je po začetnih uspehih in odmevni zasedbi Krna ter grebena Krnčica-Vršič-Kal, dela Batognice in Čuklje pod Rombonom pošla sapa in kljub novim ofenzivam in mnogim žrtvam

v letu 1915 niso dosegli načrtovanih ciljev. Zaradi načina bojevanja, pogojenega z majhno mobilnostjo, se je na težko prehodnem terenu posledično že kmalu izoblikovala kruta pozicijska vojna. Ko je prišla zima, je našla na tisoče vojakov v strelskih jarkih, skalnih kavernah in barakah visoko v gorah. Vse to moštvo je bilo treba zgolj za golo preživetje oskrbovati z osnovnimi potrebščinami. Že samo kljubovanje naravi v teh izrednih okoliščinah je včasih pomenilo boj na življenje in smrt in zadolženi za oskrbo ljudi na položajih so verjetno prav tako kot vojaki preživljali hude preizkušnje. Pred vojno so bile namreč gore praktično brezpotne, poti, kolikor jih je že bilo, pa z logističnega stališča popolnoma neuporabne za prenos tisočev ton potrebščin. Vojaške enote brez redne in ustrezne oskrbe ne morejo uspešno delovati in so že vnaprej obsojene na propad.

Mulatjera, ki se v okljukih dviga s pl. Zapleč na greben Krnčice; vzdolž grebena gre skozi predor na desni. Foto: Miljko Lesjak

Kolikšne količine tovora je bilo treba dostaviti?

Po treh letih bolj ali manj pozicijskih bojev sta obe strani zelo izboljšali in utrdili svoji liniji ter olajšali oskrbo enot z omrežjem udobnih mulatjer in med seboj povezanih tovornih žičnic z vmesnimi pretovornimi postajami, ki so bile nepogrešljive predvsem pozimi, ko je bojišče prekrila več metrov debela snežna odeja. Žičnice so bile različnih tipov in zmogljivosti, večinoma enostavno konstruirane in lesene, do preboja fronte oktobra 1917 pa so jih v Posočju zgradili kar 210 kilometrov.

Zanimivi so tudi podatki o oskrbi iz leta 1917, ko sta bili na avstro-ogrski strani gorskega bojišča na prvi bojni črti razporejeni dve diviziji, na italijanski pa

tri. To preprosto pomeni, da je bilo treba oskrbovati na eni strani 20.000, na drugi pa 30.000 vojakov. Po avstro-ogrskih podatkih so morali denimo vojakom, ki so bili razporejeni med Tolminom in Rombonom, vsakodnevno dostaviti skupno okoli 800 ton tovora. Najpomembnejša rešitev za to je bila gotovo postopna izgradnja mreže mulatjer, po katerih se je dalo prepeljati večje količine tovora tudi z vozovi in ostalimi prevoznimi sredstvi. Oskrba je na splošno vedno potekala etapno: najprej z železnico do večjih zbirnih skladišč, nato po ozkotirnih železnicah ali gorskih cestah na vozovih in tovarnjakih do vznožja gora, kjer se je ponovno pretovarjalo, sledilo pa je počasno tovorjenje po mulatjerah s pomočjo živali in ljudi, ki je doseglo še zadnje položaje.

Potek gradnje mulatjer

Kar se tiče same gradnje mulatjer, je domnevno potekala brez posebnih načrtov, saj jih v vojnih arhivih na Dunaju in v Vidmu praktično ni najti. Verjetno so vojaki in na avstro-ogrski strani tudi ruski vojni ujetniki poti gradili pod vojaškim vodstvom ter po navodilih prisotnega strokovnjaka, ki je potek trase na terenu prilagajal prostorskim značilnostim. V svojem spodnjem delu so mulatjere predstavljale

Mulatjera, ki iz doline Trente vodi na Prehodavce. Foto: Miljko Lesjak

nadaljevanje gorskih cest,¹ na zgornjih koncih pa so se navezale na poti in steze, ki so vodile do kavern in strelskih jarkov. Po njih sta poleg oskrbe potekala tudi izmenjava moštva ali prihod okrepitev. Imele so nekaj značilnosti, ki so se jih graditelji držali: širina je bila različna, od pol pa tudi do 2,5 metra – najširše so uporabljali za prevoz zelo velikih tovorov in topov, strmina pa ni nikoli presežala 12%. Z višino gorskih bojišč so se mulatjere ožale in postajale strmejše. Njihovo traso so graditelji po možnosti tlakovali s ploščatimi kamni, glede na strmino pobočja so bile spodaj podprte s podpornim zidom, širše izvedbe pa so imele na zgornji strani še varovalni zidec, ki je preprečeval erozijo in nanose kamenja, zaradi katerih bi tovarne živali težje hodile.

Zakaj smo na mulatjere pozabili?

Fenomen mulatjer pri nas je bil kljub obširnemu raziskovanju dogodkov na soški fronti in proučevanju njenih ostalin popolnoma potisnjen v ozadje. Prav tako niso bile nikoli varovane s kakršnikoli varstvenim režimom. V primerjavi z drugimi ostalinami so bile zapostavljene in nezaščitene pred propadom, z izjemo redkih, ki

¹ Bojišče okoli Bovca je bilo najenostavneje oskrbovati po cesti čez Predel, ki pa je bila pogosto na udaru italijanskega topništva. Zato so na avstro-ogrski strani sklenili zgraditi cesto iz Kranjske Gore čez Vršič (nemško Moistroka pass), ki jo je do novembra 1915 zgradilo 10.000 ruskih vojnih ujetnikov.

so po vojni ostale v uporabi. Preostale je večinoma že prerasla podrast ali so jih odnesli hudourniki in na strmejših pobočjih plazovi.

Od današnje funkcije mulatjer je torej precej odvisna stopnja njihove ohranjenosti. Tiste, ki so bile ohranjene zaradi pohodništva, lova, nabiralništva ali gozdarstva ter v zadnjem času turnega kolesarstva, uporabniki bolj ali manj zgljedno vzdržujejo. Glede na ohranjenost lahko mulatjere torej razdelimo v tri kategorije. Dobro vzdrževane mulatjere z velikim številom uporabnikov so večinoma tiste, ki povezujejo doline z zanimivimi vrhovi ali znamenitostmi. Markiranost pri tem niti ni odločilna, pomembnejša je frekvenca obiskovalcev. Med slabo ohranjene mulatjere spadajo danes manj uporabljane planinske, lovske in gozdarske poti, ki so zaradi slabega obiska tudi slabše vzdrževane in se počasi zaraščajo. Večina ostalih neuporabljenih mulatjer, ki sodijo v tretjo kategorijo, je do danes žal že propadla. Podatki o njihovem obstoju so dobljeni predvsem na osnovi avstro-ogrskih vojaških kart in podrobnega ogleda terena, neukemu očesu pa jih v glavnem ni več dano prepoznati. ●

Uporabljena vira:

Bojana Čibej: Izraba mulatjer soške fronte za gorsko kolesarjenje. Diplomsko delo, 2005.
Rok Zaletel: Gorsko bojevanje – novost prve svetovne vojne? Diplomsko delo, 2008.

Kapelica nad izviro Tolminke. Zgradili so jo vojaki, ki so gradili mulatjero od Krnskega jezera proti planini Razor in naprej do Črne prsti.

Foto: Karla Kofol

Alpski zid

Italijanski utrdbeni sistem ob rapalski meji

Besedilo: Karla Kofol

Med hojo po gorah nad Sočo se najbrž prenekateremu planincu ob razgledovanju po visokogorskih dolinah in vrhovih pogled zaustavi tudi na razpadajočih vojaških objektih, ki jih je tod vse polno. Čeprav mnogi ob tem najprej pomislijo na prvo svetovno vojno, saj so ti kraji in predvsem reka Soča z njo tesno povezani, sodi večina vojaških ostalin, ki jih srečujemo od Mangarta do Porezna in dalje proti jugu, v poznejši čas in v povsem drugačno zgodbo. Med obema vojnama so bile zgrajene z namenom, da zavarujejo in utrdijo novonastalo mejo med Kraljevinama Italijo in Jugoslavijo.

Rapalska meja

Italijanska kopenska meja, določena leta 1921 z rapalsko pogodbo, je potekala od Ventimiglie ob Tirenskem morju preko Alp do Reke ob Jadranskem morju. Večji del meje je bil speljan po zahtevnem alpskem

terenu, ki je predstavljal naravno bariero med sosednjimi državami, zato so ji italijanske oblasti v prvih letih namenjale le malo pozornosti. Nadzorovali so predvsem gorske prelaze in večje prehode, medtem ko so ostajali težje dostopni visokogorski predeli slabše varovani. Po letu 1930, ko se je začela oboroževalna mrzlica ponovno stopnjevati, pa so začeli Italijani

ob kopenski meji graditi mogočen utrdbeni sistem, imenovan Alpski zid. Najprej so zgradili poti, ki so vodile iz večjih centrov v dolini do državne meje in vzdolž mejne črte. Na območju XXI. sektorja, imenovanega Zgornje Posočje, ki je vključeval današnje občine Bovec, Kobarid in Tolmin, so bile tedaj zgrajene številne pomembne prometne povezave ter več mulatjer, ki so v uporabi še danes.

Utrdbe na sami meji

Celotni obmejni pas je bil razdeljen na tri cone. Prva, **varnostna cona** se je nahajala neposredno na meji. Bila je najbolj izpostavljena, v njej pa so delovale enote, ki naj bi s pravočasnim obveščanjem ostalih sil in s hitrim vojaškim posredovanjem poskušale zaustaviti sovražnikov prehod mejne črte. V to cono je sodila večina objektov, ki jih danes vidujemo visoko v naših gorah, saj je meja z današnjo Slovenijo potekala prav preko najvišjih vrhov. Vodila je od Vevnice na današnji meji z Italijo preko Jalovca do Velike

* Prispevek je nastal v sodelovanju s Tolminskim muzejem v Tolminu, kjer je avtorica tudi zaposlena.

Mojstrovke in do spodaj ležečega Vršiča. Tega so nadzirali finančni stražniki in orožniki, ki so bili nastanjeni v današnjem Tičarjevem domu, za dodatno varovanje obmejnega pasu pa so skrbeli še vojaki, ki so si postavili postojanko nekoliko nižje, na izravnanih terasah pod vršiško cesto.

Z Vršiča je bila nato meja speljana preko Prisojnika, Razorja, Križa in Luknje do vrha Triglava, od tod pa preko Kanjavca, Velikega Špičja in Čela do Vrat. Za nadzor meje na območju Triglava so skrbeli finančni stražniki, ki so bivali v danes žalostno propadajoči kasarni Morbegna tik pod Triglavom. Z drugimi enotami v dolini Zadnjica in Na Logu v Trenti so bili povezani preko udobne mulatjere, telefonske linije in tovarne žičnice, katere ostanki so ob poti proti Doliču vidni še danes. Mejo na območju Vrat in Komne pa so nadzorovale enote, nastanjene v kasarni Za Lepočami. O velikosti in pomembnosti te postojanke pričajo ruševine, na katere naletimo ob poti od Krnskega jezera do Prehodcev in naprej do planine Razor ter Črne prsti. Zaradi dokaj lahke dostopnosti je bil ta del mejnega pasu med ranljivejšimi in zato močnejše utrjenimi. V dolini pod Bogatinskim sedlom sta levo in desno ob poti dve dobro skriti utrdbi, ki naj bi z navzkrižnim ognjem preprečevali sovražnikov prehod. Dodatno sta to pomembno pot s Primorske na Gorenjsko varovala tudi vojaška položaja pod vrhom Bogatina in na Monturi.

Z Vrat se je nato meja nadaljevala preko Bogatina, vzdolž grebena do

prelaza Globoko ter naprej preko Vogla, Rodice in Črne prsti do Lajnarja. Prvi del od Bogatina do Vogla so nadzorovale enote, nastanjene v dolini Tolminke, v Tolminskih Ravnah in na planini Razor, drugi del nad dolino Bače pa so varovale enote s sedežem v Podbrdu. Najgloblje v visokogorje in v bližino državne meje je bilo moč prodreti po dolini Tolminke, zato se je ta spremenila v močno utrjeno območje. Iz Pologa so bile visoko pod hribe speljani dve tovarni žičnici in široka mulatjera. Ta se je pri planini Dobrenjščica združila z že omenjeno, ki je peljala od Krnskega jezera preko prevala Prehodci do Črne prsti. Na to glavno prečno mulatjero, ki je danes pomembna in dobro obiskana planinska pot, so se vezale še številne druge, ki so omogočale dostop in oskrbovanje najvišje ležečih vojaških postojank. Med pomembnejše sodi mulatjera od planine Razor proti prehodu Globoko. Tu je v južno pobočje vkopana utrdba z dvema bojnima blokoma, ob njej stoji manjša stražarnica, nižje ob poti proti planini Razor pa se v eni izmed skal skriva še druga, nekolička manjša utrdba, ki pa je Italijanom ni uspelo dokončati.

Zadnje večje utrjeno območje sektorja Zgornje Posočje je na skrajni jugovzhodni strani Julijcev, nad zgornjo Baško grapo. Star prehod Vrh Bače, preko katerega je že v prazgodovini vodila pomembna trgovska pot, je bil varovan z dvema utrjenima postojankama. Prva se je nahajala v neposredni bližini prehoda, druga pa na višje ležečem Možicu, kjer je bilo

zgrajenih več manjših utrdb in večja dvonadstropna kasarna, do katere je bila iz Podbrda speljana tudi tovarna žičnica. Na vrhu sosednjega Lajnarja je bil zgrajen utrdbeni kompleks za varovanje prehoda preko Petrovega Brda. Od tod je bilo moč nadzorovati celotno Soriško planino, Ratitovec, območje Porezna, spodaj ležeče Podbrdo in vasi nad njim ter ves gorski greben od Črne prsti proti zahodu. Utrdbe med Možicem in Lajnarjem so bile povezane z mulatjero, ki je bila speljana tik pod grebenom. Še eno močno utrjeno območje XXI. sektorja, kjer je nekdanja kasarna danes preurejena v planinski dom, pa je bilo zgrajeno tudi vrh Porezna na drugi strani doline.

Druga obrambna črta

Nekoliko dlje od meje, bližje gorskim dolinam in večjim naseljem, se je nahajala t. i. **cona odpora**. Objekti v tem območju so bili zgrajeni z namenom, da zaustavijo in oslabijo sovražnikov prodor proti notranjosti dežele. Za razliko od prve cone, kjer so bile manjše utrdbe zelo na gosto razporejene vzdolž vse meje, se bile tu utrdbe večje in zgrajene zgolj ob pomembnejših prehodih. Za obrambo prehoda iz Trente proti Bovcu je bil zgrajen sistem utrdb med vasema Soča in Kal-Koritnica. Sestavljalo naj bi ga pet srednje velikih in dobro zamaskiranih objektov, od katerih pa je Italijanom do kapitulacije uspelo dokončati le dva. Sta nedaleč od ceste v zaselkih Za otoki in Na Malnku, nedokončane utrdbe pa stoje nekoliko višje.

Drugi pomembnejši prehod, ki so ga posebej zavarovali, je bil v Pologu v dolini Tolminke. Tu so bile poleg kasarn finančne straže in obmejne milice še tri večje utrdbe, ki so povsem obvladovale ozko dolino. Prvi dve sta dobro vidni in sta na travniku med cesto in strugo Tolminke, tretja pa je vkopana v kamnit breg na desni strani doline. Tretji pomembni prehod je potekal preko Petrovega Brda. Tu sta v Podporeznu in nedaleč od prehoda dve večji utrdbi s skladišči in prostori za vojsko.

In še zaledje

Največ vojske, vojašnic in skladiščnih objektov je bilo nakopičenih v tretji, od meje najbolj oddaljeni **razmeštitveni coni**. Ta je bila namenjena stalni nastanitvi vojaških enot ter zbiranju in razmeščanju vojakov, ki bi prišli v obmejni prostor v primeru sovražnikovega vdora.

Foto: Miljko Lesjak

Propadajoča poslopja obmejne straže v dolini Za Lepočami, kjer so bili nastanjeni vojaki, ki so nadzirali prehod preko Bogatinskega sedla.

Foto: Karla Kofol

Glavni center je bil v Tolminu, kjer je bil tudi sedež XXI. sektorja, manjši pa še v Podbrdu, Kobaridu, na Srpenici, v Bovcu, Logu pod Mangartom, Soči in Trenti, kjer je danes dom Triglavskega narodnega parka.

Kljub najsodobnejši obrambni gradnji in preišljenemu sistemu varovanja meje pa mogočni Alpski zid ni mogel preprečiti razpada italijanske države. Ob začetku druge svetovne vojne je bila večina objektov v prvi in drugi coni izpraznjena, tako da mogočne utrdbe niso nikoli opravile poslanstva, ki jim je bilo namenjeno. ◉

Rupnikova linija

O Rupnikovi liniji, ki je potekala z druge strani rapalske meje kot odgovor na Alpski zid, smo v Planinskem vestniku že pisali. Mnoge evropske države, ki so bile po prvi svetovni vojni še pod vtisom bojevanja v strelskih jarkih, so se zaradi gospodarske krize, pospešenega oboroževanja in ekspanzijskih težnj sosed lotile postavljanja utrjenih obrambnih linij. Tudi Kraljevina Jugoslavija se je lotila utrjevanja svojih vzhodnih in zahodnih meja.

Na zahodu ob rapalski meji je sistem utrdbe potekal od Tromeje do Reke v Kvarnerju, večinoma torej po slovenskem ozemlju. Linija proti Italiji je bila razdeljena na pet sektorjev, šesti je bil določen po nemški zasedbi Avstrije ob severni meji (Mislinjska dolina, Maribor). Zavarovani so bili še vsi mejni gorski prelazi in tudi nekateri globlje v notranjosti, prehodi preko rek in razni strateški objekti. Z deli so pri nas začeli precej za Italijani, intenzivneje šele konec leta 1938. Do takrat so bile dokončane predvsem ceste, nato pa je bilo treba utrjevalna dela zaradi pereče evropske situacije zelo pospešiti in gradnjo je prevzela vojska, ki ji je poveljeval general Rupnik. Za gradnjo so vpoklicali na desetisoče vojaških rezervistov, delo je dobilo tudi mnogo domačinov, razni obrtniki, gostilničarji in tuji delavci, ki so prišli z vseh koncev kraljevine. Dela na Rupnikovi liniji bi morala biti po načrtih končana do leta 1947, a so bila še pred napadom na Jugoslavijo leta 1941 ustavljena. Nedokončana linija ni nikoli služila svojemu namenu, okoli 4000 zgrajenih bunkerjev raznih tipov in nekaj večjih utrdb pa je v novi državi nenavadno hitro utonilo v pozabo. Večino je prerasel gozd. Šele v zadnjih letih linijo ponovno odkrivamo. Marsikje imajo organizirane turistične ogledne notranjosti objektov in poučne pohode v spremstvu lokalnih vodičev.

Dušan Škodič

Literatura:

Tomaž Pavšič: Ob stari meji: pričevanja in spomini. Bogataj, 2006 (prva izdaja: Bogataj, 1999).

Massimo Ascoli idr.: Fortezze e Soldati ai confini d'Italia. Editrice Temi, 2004.

Aleksander Jankovič-Potočnik: Rupnikova linija in Alpski zid, Utrjevanje rapalske meje med letoma 1932 in 1941. Galerija 2, 2004.

Miha Naglič: Dediščina rapalske meje: Rupnikova linija in Alpski zid, življenje ob rapalski meji v letih 1918–43(47): poskus utemeljitve nove muzejske zbirke. Pegaz International, 2005.

Karla Kofol: Varovanje in utrjevanje Rapalske meje. Vojske, orožje in utrdbeni sistemi v Posočju. Tolminski muzej, 2008.

Massimo Ascoli, Alessandro Bernasconi: Cinque corpi, un solo confine. Ritter Edizioni, 2008.

Aleksander Jankovič-Potočnik: Rupnikova linija: odkrivanje utrdbe ob rapalski meji. Ad Pirum, 2009.

Impresivna tetralogija

Pogovor z Vasjem Klavoro

Besedilo: Marjan Bradeško

V slovenskih gorah, posebej ob vsej zahodni meji – od tromeje vse do Krasa – je največ sledi pustila prva svetovna vojna, saj je takrat na omenjenem ozemlju potekala znamenita soška fronta. O tej fronti pišejo in govore mnogi še danes – tako pri nas kot v tujini. Gotovo lahko na prvo mesto med tistimi, ki jih je soška fronta za vedno zaznamovala in ki so ji postavili nesmrten zgodovinski spomenik, postavimo prim. mag. Vasja Klavoro, dr. med. V njegovi znameniti tetralogiji o soški fronti so kar štiri knjige, skupaj preko 1200 strani: Plavi križ, Koraki skozi meglo, Škabrijel in Doberdob. Vasja Klavora, zgodovinar, fotograf, gorski reševalec, zdravnik, politik, častni občan občin Bovec in Tolmin, se je našemu povabilu na pogovor z veseljem odzval.

Štiri knjige o soški fronti. Kdaj ste imeli čas za vse to in kako ste usklajevali vse svoje dejavnosti?

Zanimanje za zgodovino me je spremljalo skozi vse življenje, posebno za dogajanja v Posočju, kjer sem doma. Pritegnile so me pripovedi mojega

očeta in mnogih, danes že pokojnih, o obdobju prve svetovne vojne. Moje poti po krajih ob Soči in gorah nad soško dolino so me kot planinca in dolgoletnega gorskega reševalca, ob ostalinah neke vojne, ki so zaznamovale te kraje, prepričale, da se

poglobim in raziskujem to obdobje. Več kot dvajset let je minilo, odkar sem se odločil, da o tem obdobju tudi pišem, in v teh letih so nastale moje štiri knjige o soškem bojišču: Plavi križ, Koraki skozi meglo, Škabrijel in Doberdob. Veliko svojega prostega

o soški fronti

Vasja Klavora Foto: Marjan Bradeško

časa sem posvetil temu delu, kar ob mojem zahtevnem poklicu zdravnika-kirurga ni bilo vedno sproščeno pisanje. Trdna in odločna volja, da naredim, kar sem se odločil, je botrovala mojemu uspehu.

Imate kakšne številčne podatke o svojih knjigah?

Zadovoljen sem in tudi ponosen, da moje delo o soški fronti obsega poleg prvih štirih izdaj še razširjen ponatis prve knjige ter ponatis druge in tretje knjige. Knjigo Plavi križ so prevedli Italijani, knjigo Doberdob Madžari. Vse štiri knjige je Mohorjeva založba v Celovcu izdala tudi v nemškem jeziku. Skupaj torej štirinajst knjižnih enot. Vesel sem bil, da so slovenski bralci lepo in z zanimanjem sprejeli moje delo, tudi odziv in ocena nemško, italijansko in madžarsko govorečih bralcev me je prepričala, da jih je moje delo pritegnilo.

Koliko ste hodili po terenu in koliko po arhivih, muzejih? Kje ste izvedeli največ?

Veliko sem hodil po hribih, brezpotjih, zanimivih krajih, kamor so me napotili mnogi domačini, posebno prijatelji Stanko Jermol iz Tolmina, pokojni Danilo Šuligoj in Ivo Ivančič, oba iz Bovca. Pokazali so mi marsikatero neznano pot in mnoge ostaline tega obdobja. Zapisoval sem si vse in fotografiral in srečo sem imel, da sem spoznal še zadnje žive priče tega obdobja ter si zapisal njihova pričevanja. V vsem obdobju svojega dela sem skoraj vsako leto obiskal Vojni arhiv in Vojni muzej na Dunaju in tudi muzeje in razstave na italijanski strani. Številni dokumenti in številne knjige avstrijskih, italijanskih in tudi zapisi in dela slovenskih avtorjev so dopolnjevali moje znanje o obdobju prve svetovne vojne ob Soči.

Kaj od ostankov prve svetovne vojne v naših gorah je na vas naredilo največji vtis?

Kjerkoli sem hodil, po gorah nad Bovcem, po Krnskem pogorju, po hribu Prižnica nad reko Sočo ali po

Batognica, na frontni liniji, ki poteka po vzhodnem delu gore. Foto: Miljko Lesjak

kamniti Doberdobski planoti, sem vedno podoživljal vse, kar se je tam dogajalo v času prve svetovne vojne. Boj, v katerega so bili pahnjeni vojaki številnih narodnosti, trpljenje in umiranje. Kot mladenič sem prvič obiskal Krnsko pogorje in pretreslo me je, takrat že kot študenta medicine, ko sem videl po kamnitih jarkih raztresene človeške kosti in prestreljeno lobanjo, ki sem jo našel na brezpotju.

Ste pri svojih raziskovanjih po gorskem svetu odkrili kakšno še posebej zanimivo stvar?

Pred leti mi je na obisku v Trenti zdaj že pokojni trentarski lovec dal okrog 40 cm dolg vrhnji del debele palice, bogato in globoko izrezljane. Umetniško izdelan lesorez z izrezljano letnico 1916. Večkrat sem doma vzel v roke ta predmet in prepričan sem bil, da gre za lesorez, podoben ruskemu narodnemu motivu. Ob spodnjem delu sta bili vrezani še dve črki, P, B in nekaj podobnega kot rimska II. Končno sem spoznal, da moram črki prebrati v cirilici: ruski vajeno plenij! Ruski vojni ujetnik! Daleč od svoje domovine, v katero se morda ni nikoli vrnil, mi je zapustil svojo ročno izdelano umetnino!

Če bi vas prosil, da me peljite tja, kjer bom videl na enem kraju kar največ ostankov, kam bi me odpeljali?

Zanimiv je ogled odprtega muzeja na Kolovratu, hriba Mengore med Volčami in Čiginjem, Mrzlega vrha nad planino Pretovč, ostalin blizu Kobarida, Batognice in zanimiva je pot od Čuklje nad Bovcem in dalje pod masivom Rombona do kote 313 in navzdol do doline Koritnice pri trdnjavi Kluže.

Mislite, da se kje v gorah skriva še kakšna izjemna stvar, ki je iz časov soške fronte še nismo našli?

V obdobju med obema vojnama so mnogi ljudje v Soški dolini živeli od prodanega železja, ki so ga nabirali po gorah. Pozneje so tudi številni zbiralci dopolnjevali svoje zbirke s številnimi najdenimi predmeti. Na brezpotjih se lahko še kaj najde! Gotovo je, da so izstrelki težkih topov zasuli mnoge vhode v številne kaverne, raztresene od Rombona do Krasa. Sneg in dež spirata zemljišče in včasih odkrivata

ostaline tega obdobja. Ne bi smeli brez vednosti, brez nadzora, le v želji, da nekaj najdemo, skruniti in uničevati teh ostalin!

Ko hodimo po gorah, kako naj ločimo, kaj je iz časov soške fronte, kaj pa iz kasnejšega obdobja – Alpski zid, Rupnikova linija?

Včasih res planinci zamenjujejo ostaline prve vojne, medvojnega obdobja in druge vojne. Domačini in domači planinski vodniki to ločijo in poznajo! Na voljo je kar dosti literature in opisov poti, potrebno pa je tudi nekaj osnovnega zgodovinskega znanja o dogodkih v gorah Julijskih Alp.

Kaj vas je vodilo pri pisanju knjig?

Po izobrazbi nisem poklicni zgodovinar, sem se pa pri svojem delu držal metod raziskovalnega dela – zbrati čim več podatkov, jih preveriti in biti kritičen do pričevanj. Poskušal sem pisati tako, da je knjiga berljiva: pripovedno, z osebnimi razmišljanji, kdaj malce literarno, predvsem pa v enostavnem jeziku, da lahko moja dela bere kar najširši krog bralcev.

V zgodovino ste posegli še malo dlje, vaša knjiga Predel 1809 govori o avstrijsko-francoskih spopadih na slovenskem ozemlju. Je bilo raziskovati to trši oreh – verjetno je tudi manj sledi iz teh časov?

Že kot otrok sem poslušal svojega očeta, ko sva obiskala mogočen spomenik pod trdnjavo na Predelu. Podoba umirajočega leva mi je ob vsakem obisku tega kraja vzbujala zanimanje in radovednost, kaj se je tam v začetku 19. stoletja dogajalo. Zbiranje literature in virov iz tistega obdobja, obhodi, obiski Vojnega arhiva na Dunaju in v Parizu so pozneje vedno

bolj dopolnjevali moje vedenje o teh dogodkih. Tako je počasi nastajala knjiga Predel 1809, ki pripoveduje o pohodu dela francoske armade po Soški dolini in čez Predel proti Dunaju. Avstrijski branilci so na mestu, kjer stoji danes spomenik in kjer je bila takrat lesena kladara (trdnjava, op. ur.), poskušali preprečiti ta pohod, toda ob francoski premoči so skoraj vsi padli. Enako se je zgodilo tudi v Kanalski dolini pri Naborjetu.

Menite, da naj se ostanki vojne v gorah ohranijo, morda celo obnovijo kot spomenik – ali pa naj počasi prepustimo naravi, da pogoltne sledove morije?

Mnoge ostaline, v skalo izvrtane kaverne, skalni okopi, kamnite stopnice bodo morda za vedno ostali kot spomin na veliko vojno v naših gorah. Mnoge zanimive ostaline so zavarovali, mnoge so spremenjene v odprte muzeje, tako po zaslugi Kobariškega muzeja kot članov Društva 1313 iz Bovca, društva Peski iz Tolmina, društva Soška fronta in društva IR 87. Nikoli ne bodo izbrisane vse sledi tega obdobja; kar so zavarovali in obnovili, bo tudi naše zanamce spominjalo na to tragično in krvavo obdobje. Žal, Slovenci smo postavili na svojem ozemlju le en spomenik slovenskim vojakom, ki so se borili na soški fronti. Majhen in skromen, pod Škabrijelom, edini ob manjši kovinski plošči na vrhu tega hriba. Visoki državni predstavniki Italije, Avstrije in Madžarske vsako leto polagajo državne vence na svoje spomenike. Morda se bo pri nas to zgodilo na Cerju? Sam sem spremljal madžarskega predsednika parlamenta na obisku Doberdobske planote. Oba naroda, slovenski in madžarski, imata pesem Doberdob, pri nas že

Batognica, avstro-ogrška kaverna na vzhodnem delu gore tik za frontno linijo. Fotografirano takoj za vhodom, kjer se široka rova razdelita. Po levem kraku se pride do mesta minske eksplozije, desni krak pa po strmih stopnicah privede na vrh severnega pobočja Batognice. Foto: Miljko Lesjak

ponarodelo, ki se spominja tega krvavega bojišča, kjer so padli številni slovenski in madžarski vojaki. Sredi te s krvjo prepojene kamnite pokrajine bi lahko postavili skromno znamenje in na plošči v našem jeziku zapisali, da so se tam borili in umirali Slovenci! In imeli bi spominsko znamenje, pred katerega bi lahko predstavniki naše države enkrat na leto položili venec s slovensko trobojnico. V spomin vsem našim rojakom, ki so se morali boriti in umirati na soški fronti. ○

Priporočeno branje

Vasja Klavara: Predel 1809: avstrijsko-francoski vojni spopadi na slovenskem narodnostnem ozemlju. Mohorjeva, 2003.

Davorin Vuga: Soška fronta 1915–1917, Isonzofront 1915–1917. Založba Obzorja, 1990.

Vasja Klavara: Plavi križ: soška fronta: Bovec 1915–1917. Lipa, 1993 (prva izdaja: Lipa, 1991).

Vasja Klavara: Koraki skozi meglo: soška fronta, Kobarid, Tolmin 1915–1917. Mohorjeva, 2004 (prva izdaja: Mohorjeva, 1994).

Marko Simić: Po sledih soške fronte. Mladinska knjiga, 1996.

Vasja Klavara: Škabrijel: soška fronta: 1917. Mohorjeva, 2011 (prva izdaja: Mohorjeva, 1997)

Miro Simčič: 888 dni na soški fronti. Orbis, 2006.

Vasja Klavara: Doberdob: kraško bojišče: 1915–1916. Mohorjeva, 2007.

Čas barv in barve časa

Mulatjera na Cregnedul

Besedilo: Aleš Nosan

Slišal se je samo lahek jek vetra visoko nad našimi obrazi. Nastal je čas barv, čas brez zvoka, površje, po katerem smo hodili, je bilo svetlo do bolesti, skoraj povsod se je pobarvalo v živih tonih, še svetlejših in jasnejših kot otroška igra in smejanje. To barvanje narave nas je vlekle vase. Pokrajina, po kateri smo hodili, je tekla kakor reka, premikala se je v enakomernih spustih in vzponih, na travnikih so rasle drobne rože v predzimskem času. Ni bilo videti, da bo ta dan prenehalo sijati sonce, ki nas je že na planini Pecol, visoko nad Nevejskim sedlom, spomnilo, da bomo gorsko deželo videli brez konca.

Res smo jo videli brez konca. Od visokega zidu Kanina so valovali gore in vrhovi vse do kraljevskega Montaža, ki nam je ostal za hrbtom, ko smo se nad planino Cregnedul di Sopra zavijtehi v brežino. Vojaško mulatjera sta razdrla čas in vreme, kamni so se kotalili po travnati gredini, kljub temu pa je peljala, vdano in prav nič strmo, čeprav se je skupaj z nami vzpenjala v strmino. Kako osupljivo elegantno so gradili vojaki prvega svetovnega spopada te poti. Rasla je visoko, mulatjera, skoraj previsoko. Kakor sled letala v modrini globokega neba. Dolge, viharne ovinke je jemala kakor pesem, samo nas je neslo v višave. Počasi smo hodili, stopinje so bile lahkotne, mehko so se vdirale v mehko, iglice in trave.

V spodnjem delu se je odkrival gozd, drevesa so vreli kot vulkan. Drevesa, macesnova drevesa. Zadnji dan oktobra je sonce zalivalo ta gozd in gaj, ves gozd je bil rumen. Iglice so se nabirale v venec, plamenica se je razgorela, nežno je pretakala pozlateli oker z drevesa na drevo. Zdaj je ves svoj smehljaj jesen zapodila čez gore. Vse se je nadaljevalo v neskončnost. Pot, koraki, trave, macesni kakor pomaranča, visoke gore na odru našega življenja. Bilo je lepše kot kdajkoli, še lepše, kot so bili nekdaj lepi Tamarčini macesni. Vžigalna vrstica lepega dne je gorela z vso silo, trepetal je duh narave kot pregreto zrak avgusta.

Ko smo izstopili iz drevesnega objema, so nas že čakale prve in

zadnje trave, goste trave, vse rumene in rdeče trave indijskega poletja. Vse oranžne in bakrene, visoko razpotegnjene okoli naše steze. Svetloba, nepozabno čista, je pokrivala svet kot zlat plašč. Zgoraj se je sneg bliskal na soncu, sem in tja so ležale večje zaplate in dražile občutljive oči. Vse bolj in bolj se je odpiralo obzorje. Množile so se ruševine, okostja iz zidov. Vojni objekti, stare razpadline krvave fronte ob Soči, so mi podali svoj album in zdelo se je, kot da so se zaprašene fotografije vznemirjeno vrnile z dolgega potovanja. V teh gorah je Julius Kugy, veliki gornik in poet, z nasveti pomagal Avstrijcem, da so se lahko v hudih bojih obdržali na vršnih. Potem pa smo vstopili dva tisoč metrov visoko na planoto. Strelski jarki so se kar vrstili v neskončnost. Veter s severa je zanihal po naših oblčilih. Proti vršni točki se je dokončno obrnil mulatjerin krog.

Barve časa so spletle čas barv v zamišljeno celoto. Naravnost spredaj nas je v belih skalah čakal Cregnedul – naprej iz dolgega grebena pomaknjeni pomol. Na levi strani se je mogočni Špik nad Špranjo zdel kot pokrajina na Luni. Razbrazdana in siva, morje tišine v višini. In na desni – tam so Viševa obzidja nezavzetno oddajala moč kamna in njegov skalni plašč se je čutil kot križarska trdnjava. Nekaj malega pod vrhom Cregnedula je mulatjera odvijugala na sever. Naša pot se je končala. Še veter se ni več zatikal v deželo. Globoko so se skrili silni pihljaji. Želeli smo si pot, ne vrha,

in ni bilo potrebe, da pristopimo na vrh. Tako smo sedli v trave, v kratkih majicah, dva krat tisoč in še skoraj štiri-sto metrov v višavi. Pobočje pod nami, blago zasuto s snegom in skalovjem, se je temno-svetlo prevračalo kakor bel plaz. Nebo je bilo še bolj modro, skoraj kot bi odhajalo iz svetlobe. En sam oblak se je pripeljal na obzorje. Kakor turški med mojega otroštva.

Na sestopu smo čar in zgodbo naprej lovili v dnevu. Čas je izginjal za nami. Ob drevoredu macesnov nedoločnega objema, tik preden smo se potopili v gozdove, so bile stare

Z Nevejskega sedla pelje lepa ozka cesta na planino Pecol, približno 1500 metrov visoko. S parkirišča gremo po makadamskem kolovozu proti vzhodu do planine Cregnedul di Sopra, kjer se udobno speljana mulatjera odpravi v višave. Pot je ves čas lepo razvidna in orientacija je povsem enostavna. Celotno turo brez hitenja, z vzponom in sestopom, opravimo v približno petih do šestih urah mirne, zložne hoje.

veje še zmeraj vse orumenele, ob pravilnem hodniku se je brez konca naslanjala veranda najbolj rumenih iglavcev mojega življenja. Hipnotično smo hodili po tej stezi in uživali v hudourniku zloženih kamnov, z bežanjem v trave in prehajanjem iz njih, hrepeneče v prepletu vrtoglave narave in zgodovine. ◉

Foto: Aleš Nosan

V gorah in potovanjih je smisel življenja

Pogovor z Andrejem Ercegom

Besedilo: Maja Duh

V mestu São Luis, Brazilija 2010
Foto: Alenka Krajnc

Kaj vam je alpinizem pomenil v mladih letih, v letih vašega alpinističnega začetka, in kaj vam pomeni sedaj, ko imate za seboj kar nekaj izkušenj v gorah?

Ko sem bil "majhen", sem verjel v pank in nezdravo življenje. Pogosto sem visel v K4, Kavarni Union ali pokojnem disku FV. Kronično sem konzumiral radio študent. Zanimalo me je vse v zvezi alternativno kulturo in uporništvom, ostalo se mi je zdelo manj pomembno. S prihodom tranzicije in kapitalizma pa so ideali odšli. Udinjjanje za denar je postalo norma. Počel sem stvari, v katere nisem verjel, za profit.

Potem pa sem nekega lepega dne, kot popoln alpinistični začetnik, pozimi bivakiral. Nenapovedano. Stran od vsakdanjega kiča, v okolju, v katerem obstaja samo bistveno, sem spoznaval mejno. In bilo mi je všeč. Počasi sem se prelevil iz priložnostnega vernika v alpinističnega odvisnika.

Danes mi alpinizem predstavlja širok doživljajski spekter. Lahko je prvobitna igra preživetja v naravi, lahko je primer učinkovite naravne selekcije, lahko je psihoanalitični kavč v vertikali, lahko je uporništvo brez razloga, lahko je droga, lahko je *egotrip*, lahko je iskreno prijateljstvo, lahko je prisilno prijateljstvo, lahko je užitek, lahko je trpljenje, lahko je utvara, da si na svetu sam, lahko je sinonim za svobodo ...

Kakšni so vaši spomini na prve trenutke v steni, gorah? S kom ste največ plezali?

Spomini so unikatni. Najzanimivejše avanture sem doživel, ko še nisem bil član alpinističnega odseka. Zdelo se mi je, da odkrivam nov svet. Na začetku sem bil precej zagnan in brezkompromisen. Nisem točno vedel, v kaj se spuščam, zato so se številna lomastenja zakomplicirala. Ravno ta nepredvidljivost pa me je še dodatno

nakurila in močno sem bil na trnih, če nisem našel pajdaša za naslednjo avanturo. Plezati sem začel relativno star, pri dobrih tridesetih. Bratranec, ki me je v vertikalo odpeljal prvi, je imel moje zagnanosti hitro dovolj. Potem sem somišljenike iskal povsod, neodvisno od *ferajna*. Na začetku sem večinoma plezal z manj izkušenimi soplezalci ter se učil na lastnih napakah. Počasi, a vztrajno sem spoznaval alpinistično sceno in s tem se je povečal tudi izbor soplezalcev, s katerimi sem bil v bolj ali manj enakovrednih navezah. Lansko plezalno sezono sem malo več plezal z dekleti in moram reči, da mi je prav *pasalo skulirano* žensko vzdušje brez odvečnega petelinjenja.

Bi hoteli opisati kakšen posebej zanimiv doživljaj?

Nenavadnih doživljajev je bilo več. Recimo v steni Eigerja, na bivaku smrti,¹ tam sem praznoval rojstni dan, za darilo pa sem dobil par dimov *domačice*. Komično je bilo na Svalbardu, kjer smo okoli šotorov napeljali *laks* ter nanj

¹ Bivak smrti - primerno mesto za bivak v severni steni Eigerja (Heckmairjeva smer).

Redko spoznamo v življenju nekoga, ki je pristno in iskreno zatopljen v določeno stvar, določeno početje. Nekoga, ki zna ceniti tiste male stvari, ki naj bi tako veliko pomenile, in nekoga, ki se kljub krutemu tempu življenja še vedno zna odpraviti v neznane kraje in naravo. Andrej to počne že vrsto let. Nekoč je prišel tisti trenutek, ko se je odločil, da bo za svoje užitke, potovanja, plezanje tvegalo redno službo in samo potoval in pristno dojemal svet okoli sebe. Je zelo vsestranski človek, pozitiven, vedno nasmejan in sproščen. Pleza, potuje, fotografira, kolesari, teče ... A tako kot mnogi, ki se odpravljajo po svetu, je ugotovil, da je doma najlepše.

pritrtili strašilne petarde, namenjene preganjanju severnih medvedov. Jasno, petarde so ob spotikanju čez nevidni *laks* strašile le nas same, medvedov pa na žalost nismo videli niti od daleč. Zelo utesnjen je bil bivak v Kirgiziji, kjer smo štirje sedeli na ledeni polici in zgornjo polovico teles zbasali v bivak vrečo za dva. V vreči je bilo sicer toplo, a premakniti se nismo mogli niti za milimeter. Zdelo se mi je, da se bom zadušil. Počutil sem se, kot da bi me živega zapakirali v krsto. Istočasno pa je spodnja polovica telesa prosto *uživala* povsem drug tretma na svežem zraku pri -20 stopinjah.

Hecna avantura iz mojih plezalnih začetkov se mi je zgodila s starejšim soplezalcem, ki je sedaj v alpinističnem penzionu, še vedno pa je aktiven umetnik. Nisem se dovolj natančno pozanimal, kje je sestop iz Končarjevega žleba,² in ko sva v mraku prišla na vrh smeri, ga nisem našel. Za nameček sva pozabila še čelke in teren za pravo lomastenje je bil pripravljen. Najprej me je kolega spustil čez prepad, da bi našel sestop. Viseč na vrvi v temi nisem videl nič. Sledilo je mučno *tulanje* po zemlji

in travi čez previse nazaj do njega. Komaj sem se izognil celonočnemu bingljanju v pasu. V nadaljevanju sva se raje držala manj strmega, a zato zelo težko prehodnega terena. Do jutra sva blodila po rušju nad prepadi v smeri lučk, ki so spokojno sijale v vasi Trenta. Ko sva končno stopila na trdna tla, sva opravila še inventuro opreme in ugotovila, da je kolega dobesedno puščal sled za seboj. Nevede se je namreč med iskanjem sestopa poslovil od derez, vijakov, *matičark* ...

Leta 2004 ste bili na svoji prvi odpravi v Pakistanu, 2006 v Patagoniji in Kirgiziji, 2007 na Svalbardu, 2008 v Yosemiteh, 2009 v Omanu in High Sierrri, 2010 spet v Pakistanu, 2011 v Miyaru ... So vas te odprave kaj spremenile v smislu, da na določene stvari gledate drugače?

Zame so odprave nepredvidljivo raziskovanje težko dostopnih delov planeta v nedotaknjenem naravnem in pogosto nerazumljivem kulturnem okolju. Avantura je zagotovljena. To je moj glavni motiv, da sploh grem. Na nek način podoben avanturističen pristop imava z Alenko³ na potovanjih

Treking v parku Sarek, Švedska 2010
Foto: Andrej Erceg

in trekingih, saj se nanje ne pripravljava. Pot je plod improvizacije in trenutne inspiracije. Vsaka odprava mi je nekaj dala, večinoma v dobrem smislu. Odprave so predvsem zadostile moji želji po prakticiranju drugačnosti nekje na ekskluzivnem obrobju. Skupaj z drugimi pustolovščini so mi razširile obzorje in spremenile moj pogled na svet. Bolj sem kritičen do potrošništva. Udinjanje, ki služi interesom neskončnega vsakovrstnega kopičenja in razmnoževanja, mi je vedno bolj tuje. Moj občutek odtujenosti se še poglobi, ko sam lomastim po zasneženih vrhovih nekje nad meglo vsakdana.

Na odpravah ali potovanjih običajno doživim dva kulturna šoka, najprej na poti iz Slovenije ter nato ob vračanju vanjo. V Aziji sem, recimo, nazorno dojel, da sta na svetu vsaj dve realnosti, sterilna in razvajena zahodna ter kaotična in vsega hudega vajena vzhodna. V Indiji, Vietnamu ali na Tajskem sem se čudil trdoživosti ljudi, ekonomski in socialni razslojenosti, prometnem kaosu, ekološki neosveščenosti,

² Končarjev žleb v Trenti - zimska plezalna smer.

³ Alenka Krajnc - življenjska sopotnica.

David Debeljak v Direktni smeri v Špiku, 2010
Foto: Andrej Erceg

naveza. Pri tem zadnjem vzponu je bilo ključno stanje duha. Ves čas sem se počutil odlično, suvereno, kot da bi bil v nekakšni coni nedotakljivosti. V resnici pa je bil vzpon kar tvegan.

Najzanimivejše je plezati po nečem, o čemer ne veš nič, in sproti reševati uganke. V Ladakhu sem lansko leto med trekingom splezal na nek šest tisočak, medtem ko je Alenka uživala v čudoviti zeleni dolini na višini dobrih štiri tisoč osemsto metrov. Vzpon je bil sicer lahek, a izlet odličen, saj pol dneva nazaj nisem niti vedel, da ta gora obstaja. Prvič sem jo namreč zagledal s prelaza, ki sva ga prečila prejšnji popoldan. Med vzponom sem se počutil kot kak prvoprstopnik, sploh zato ker daleč naokoli ni bilo žive duše.

Leta 2011 ste se ponovno lotili smeri Na drugi strani časa v severni steni Triglava in uspešno opravili eno izmed njenih redkih ponovitev. Lahko kaj več poveste o smeri?

Do te smeri sem imel velik *respekt*, predvsem zato, ker sem se je neuspešno lotil že enkrat pred leti. S soplezalcem v glavah nisva bila najbolje *naštelana* za tak izziv. Ko sva se neodločno lotila prvega težjega raztežaja, se je na srečo ulilo in brez pretiranega obžalovanja sva zapustila prizorišče. Meni pa sta ostala v spominu klin, zabit nekje v višavah, in negotova pot do njega.

Poleti 2011 sva uganke, kako prosto priplezati do omenjenega klina in naprej čez ostale raztežaje, uspešno rešila skupaj z Nastjo.⁵ Strinjala sva se, da je smer lepa, vredna obiska ter relativno varna, razen v omenjenem raztežaju, kjer se nekaj metrov ne sme pasti.

Februarja 2011 ste s Tomažem Jakofčičem v zimskih razmerah preplezali Metropolis v severni steni Triglava. Vemo, da ste preplezali tudi Klasično smer v Eigerju. V obeh smereh ste potrebovali bivak. Kako se psihično pripravite na takšen vzpon, tak napor?

Načeloma je najboljša psihofizična priprava na vzpon nabiranje plezalne kilometrine. Zanimiva pa je razlika med omenjenima vzponoma. Prvega sem realiziral z avtorjem smeri, ki je obenem odličen plezalec in gorski vodnik. Skoraj celo smer sem brezskrbno popelezaval za njim in se

počutil kot kak klient. Poleg tega bi v smeri lahko obrnila kadar koli in se po sidriščih spustila v dolino. Bivak je bil dejansko uživancija, saj sem spal na udobnem in varnem mestu, v topli spalni in brezvetrju, s polnim želodcem. Pred tem pa sem še malo poslikal čudovito okoliško hribovje v jasni, z luno obsijani noči.

Povsem nekaj drugega je plezati v 1800 metrov visoki steni, ki jo vidiš prvič, s katere nad določeno višino ni več lahkega pobega in ki je poleg tega še močno razvpita. Za nameček sem se v Eiger podal v plezalno skromni zimski sezoni, saj sem bil pred tem na eni sami turi. Zaradi vsega tega sem bil pred vzponom precej nervozen. Dejansko sem najprej zavrnil nepričakovano plezalno ponudbo, potem pa čez noč naredil mentalni obrat, saj se taka priložnost ne pojavi pogosto, ter se naslednji dan že vozil proti Eigerju. *Skuliral* sem se in uspešno, skupaj s še dvema odličnima soplezalcema, preplezal famozno steno. Minule plezalne izkušnje so mi precej pomagale.

Kako skrbite za svojo formo?

Plezati sem se naučil v plezališčih, ki še naprej ostajajo moj najpogostejše uporabljan plezalni poligon in brez njih si praktično ne predstavljam kvalitetnega plezanja v hribih. Dejansko plezam v hribih redkeje, kot se zdi, po navadi okoli 25 smeri na leto. Pozimi za popestritev izvajam tudi fitness s cepini v *drajtuliščih*. Kondicijo poleti običajno nabiram na gorskem kolesu, pozimi na turnih smučeh, ob slabem vremenu pa se občasno pretegujem z izvajanjem joge. V osnovi najraje treniram v naravi, na plastičnih *grifih* sem le izjemoma, ko res nimam druge izbire.

Nedolgo nazaj se je v javnosti izpostavilo vprašanje o pojmovanju prvenstvenega vzpona, prvenstvene smeri. Je po vaše za prvenstveni vzpon nujno doseči vrh gore/stene?

To, kaj je prvenstvena smer, je zelo odvisno od tega, kje smer poteka in kaj hoče avtor z vzponom *povedati*. Če recimo plezaš 300-metrsko, prvenstveno, tehnično zahtevno smer v severni triglavski steni in jo nato priključiš na že obstoječo lažjo smer, je povsem nekaj drugega, kot če plezaš v tehnično manj zahtevnem, a objektivno zelo nevarnem terenu v Himalaji. Pri prvem vzponu je poanta v tem, da prvenstven odsek preplezaš prosto, zato je nekako logično, da nadaljevanje vzpona po tehnično in objektivno lažjem terenu, ki je bil pred tem že preplezan, ni več

kulinaričnim bizarnostim in presežkom ..., ob povratku domov pa vedno znova ugotovil, da živim v lepi, čisti, razmeroma varni, a obenem bolj ali manj konservativni, netolerantni, predvidljivi državi.

Kaj je za vas plezalni izziv? Morda izredno težka smer, ki ima le malo ponovitev, ali ideja o prvenstveni smeri?

Izziv je oboje. Rad imam smeri, ki so na moji prostoplezalni meji. Če taka smer velja še za objektivno težko, toliko bolje. Sicer pa je težavnost relativna. Kar je zame težko, je lahko za nekoga drugega *sprehod*.

Prvenstvena smer pa ima čisto drugo kvaliteto. Tukaj vsaj zame največ šteje pristna avantura, manj pa težavnost vzpona. Večino prvenstvenih vzponov sem opravil v navezi, občasno pa se rad spustim v raziskovanje sam. To se mi je recimo zgodilo na Svalbardu, kjer sem stal pod steno velikosti severnega ostenja Storžiča, ki se je ni dotaknil še nihče, ter čez njo potegnil prvo smer. Ali pa lansko leto v dolini Miyar,⁴ kjer sem splezal na hrib, ki ga je pred mano osvojila le ena

⁴ Dolina Miyar leži na severu države Himachal v indijski Himalaji.

⁵ Nastja Davidova.

relevantno. V Himalaji pa je ravno obratno. Težave, ne samo objektivne, ampak tudi tehnične, po navadi naraščajo z višino. Večkrat se je že zgodilo, da so alpinisti obračali tik pod vrhom gore. V Himalaji zato, vsaj zame, največ šteje zaključena celota, uspešen vzpon na vrh in tudi sestop, ne glede na to, ali gre za prvenstveno smer ali pa ponovitev smeri.

Večinoma se postavljajo vprašanja le o pozitivnih izkušnjah, pa se midva dotakniva tistih malo manj lepih, mogoče celo žalostnih trenutkov. Ste imeli kakšno takšno izkušnjo, takšen trenutek?

V hribih je linija med biti in ne biti tanka in nekajkrat sem bil sam ali skupaj s soplezalcem blizu tega, da jo prestopim. V steno Les Droitesov sem pozimi vstopil s slabo nabrušenimi derezami in cepini. Plezal sem prvi v navezi, zadnje varovanje je bilo daleč pod mano. Med neuspešnim zabijanjem cepina v star in tanek led sta mi na skalnem drobirju derezi nepričakovano zdrsnili. Na moje veliko presenečenje me je med krikom strahu zaradi pričakovanega padca zadržal drugi cepin, nekako zataknen v razpokanem ledu. Cepina nisem držal, a sem bil nanj privezan s pomožno vrvico.

Ko sva kasneje s soplezalco sestopala na drugi strani hriba v dolino, se ji je v temi, med spustom po snežnem kuloarju, izpulil *štant*.⁶ V zraku je naredila salto in nekaj metrov niže pristala na nogah. Obema se je dobro izšlo, a lahko bi bilo popolnoma drugače.

Večina alpinističnih nesreč, v katerih sem bil neposredno ali posredno udeležen, je bila posledica osebnih napak in le redko objektivnih nevarnosti. Načeloma bi se jih dalo preprečiti. Nobena od njih se ni končala usodno. So se pa moji alpinistični prijatelji žal smrtno ponesrečili drugje. Ne delam si utvar, da je alpinizem varno početje. Prostora za napake je malo. Nevarnost je bistvena sestavina alpinizma in brez nje bi izgubil precej svojega čara. Kaj ti bo znotraj te resne igre namenila usoda, pa je skrivnost. Možno je vse.

Mislite, da boste ostali predani plezanju in alpinizmu še naprej, ali vas zanima oziroma privlači še kakšen drug šport, za katerega bi lahko zamenjali plezalke in vrve?

Plezanje in alpinizem mi od vseh športov dajeta največ. Celo toliko, da

⁶ Sidrišče.

Bivak na Sončni polici v stolpu Trango, Pakistan 2010 Foto: Andrej Erceg

se je ta strast z leti prelevila v način življenja. Zato da lahko plezam, hodim na odprave, potujem, fotografiram (v steno brez fotoaparata praktično ne vstopam) ter se ukvarjam še z drugimi *outdoor* aktivnostmi, sem že pred leti pustil redno službo. Stroške, ki nimajo veze z naštetim, pa sem zreduciral na minimum. Pomembno, da ne rečem odločilno vlogo pri mojih prebliskih, preobrazbah ... pa ima Alenka, ki me že več kot dvajset let skoraj brezpogojno spodbuja in podpira.

Športov, ki jih poleg plezanja z različno intenzivnostjo prakticiram, je kar nekaj. Gorsko kolesarjenje s poudarkom na relativno zahtevnih vzponih in spustih ter turno smučanje imam redno na repertoarju. Občasno pa še podvodni ribolov, kajak, skoke s padalom, eno leto sem celo kegljal v nekakšni državni bowling ligi, kar pa ni šlo najbolj skupaj z utrujenimi plezalnimi prsti ... Za individualne športe sem običajno kar dojemljiv, tako da me je v Braziliji navdušil tudi *body surfing*. Škoda, da so visoki valovi tako daleč. ●

Peti zlati cepin sta v Slovenijo prinesla Nejc Marčič (levo) in Luka Stražar. Foto: Zdenka Mihelič

Sanjači zlatih jam v K7 West

Plezala Luka Stražar in Nejc Marčič

Besedilo: Zdenka Mihelič

V Courmayeurju je 24. marca 2012 na jubilejni 20. podelitvi zlatega cepina – Piolets d'Or – za najboljši, najpomembnejši alpinistični vzpon na svetu v letu 2011 sodniška žirija med šestimi nominiranimi alpinističnimi vzponi nagradila kar dva: kot prvega so izpostavili slovenski vzpon v K7 West v Pakistanu, smer Sanjači zlatih jam (plezala Luka Stražar in Nejc Marčič), nagradili pa so tudi vzpon v indijskem sedemtisočaku Saser Kangri II, smer The Old Breed (plezali Američani Mark Richey, Steve Swenson, Freddie Wilkinson).

Strokovna žirija, ki ji je predsedoval ameriški alpinist Michael Kennedy (ostali člani: alpinist Valeri Babanov, Rusija/Kanada, alpinist Alberto Inurategi, Španija, alpinistka Ines Papert, Nemčija, alpinist Liu Yong, Kitajska, in novinar Alessandro Filippini, Italija), je za izbor nominirancev kar mesec dni študirala alpinistične vzpone s celega sveta in izmed 88 izbrala najboljših šest. Med njimi so izbrali dva, "ki najboljše ponazarjata

raziskovalni in pustolovski alpinizem na visoki tehnični ravni v minimalnem alpskem slogu ob spoštovanju okolja, narave, kulture in soplezalcev ter odlično zavezanost in predanost cilju."

"Oba vzpona prevevata tudi samostojnost in močan timski duh," je dejal predsednik strokovne žirije alpinist in novinar Michael Kennedy in dodal: "Podelitve nagrade zlati cepin 2012 strokovna žirija ne vidi kot

tekmovalje, pač pa kot praznovanje alpinizma, predanosti in vrednot. Z našo odločitvijo za najboljši, najpomembnejši alpinistični vzpon na svetu v letu 2011 želimo navdušiti vse mlade alpiniste po vsem svetu, da pristopajo k alpinizmu in plezanju s strastjo, s spoštovanjem do gora, narave, soplezalcev ter s ponižnostjo, skromnostjo. Alpinizem ni tekmovalje, alpinizem se rodi v srcu in iz njega izhaja."

Poudarili so tudi, da je bilo vseh šest vzponov fantastičnih in da imajo vsi odlične elemente. "Odločitev je, lahko rečemo, tudi subjektivna, čustvena, a odločili smo se tudi na podlagi tega, kar čutimo v srcu. Poudarjamo, da noben vzpon ni slabši od drugega."

Zlati cepin za življenjske dosežke, ki se bo od zdaj naprej imenoval nagrada Walterja Bonattija, Bonattiju v spomin, je po prvem prejemniku Walterju Bonattiju ter Reinholdu Messnerju in Dougu Scottu prejel francoski alpinist Robert Paragot.

Nejc Marčič (levo) in Luka Stražar po sestopu s K7 West. Foto: arhiv odprave

Karakteristike vzponov

K7 West (6615 m), Pakistan: prvenstveni vzpon, severovzhodna stena, smer Sanjači zlatih jam (1600 m, VI/5, M5, A2, v štirih dnevih iz tabora na vrh in nazaj), plezala: Luka Stražar (Akademski AO) in Nejc Marčič (AO PD Radovljica). Plezala sta od 6. do 9. septembra 2011. Njuna smer je šele tretja smer, ki se zaključuje na vrhu K7 West. Iz obrazložitve: "Mlada slovenska alpinista Nejc Marčič (26 let) in Luka Stražar (23 let) sta dosegla vrh K7 West v tridnevnem vzponu v alpskem slogu preko še nepreplezane severozahodne stene, smer je dolga preko 1600 m, *mixed*. Raziskovanje, tehnične težave, minimalističen slog in predanost so značilnosti njunega vzpona. To je bila njuna prva himalajska odprava. Odlično se nam zdi, da sta vzela izkušnje, ki sta si jih nabrala v domačih gorah, in jih v Himalaji nadgradila. Preplezala sta zelo lepo in težko smer. Poleg vseh naših kriterijev še posebej izpostavljamo raziskovalni alpinizem, minimalistični, čisti lahki alpski slog, timski duh, strast, predanost, skromnost, srčnost in da sta kot neprofesionalna alpinista preplezala tako smer."

Saser Kangri II (7518 m), Indija: plezalci so v alpskem slogu po prvenstveni smeri splezali na vrh druge najvišje deviške gore na svetu, na katero se do sedaj ni povzpel še nihče. Jugozahodna stena - The Old Breed (1700 m, WI4 in M3), plezali (od 21. do 24. avgusta 2011): Mark Richey, Steve Swenson in Freddie Wilkinson (ZDA). V obrazložitvi so v žiriji dejali: "To je druga najvišja gora, na katero se ni še nihče povzpel. Ekipa je dober zgled, kako se povezati in uporabiti svoje izkušnje ter se prepustiti raziskovanju; prav tako je vzpon opravljen v zelo lahkem slogu in krasnem timskem duhu."

Da je žirija nagradila najmlajšo in najstarejšo nominirano ekipo (Mark, 54 let; Steve, 58 let), je zgolj srečno naključje, pravi predsednik strokovne žirije Kennedy.

Alpinista 23-letni Luka Stražar (študent geografije) in 26-letni Nejc Marčič (dela v gradbeništvu) sta bila že nominacije izredno vesela: "Da bova nominirana za tako nagrado, si zagotovo nisva niti predstavljala, sploh med tako izkušenimi alpinisti; da pa naju bodo celo nagradili, pa seveda niti pomislila nisva. Ko je bila smer za nama, sva bila srečna, da je konec

naporov; bila sva vesela in hvaležna, da nama je uspelo. Ko greš na odpravo, ne razmišljaš o drugih stvareh, kaj šele o kakšni nagradi. Zlatega cepina nisva pričakovala. Je pa to potrditev, da sva na pravi poti v alpinizmu in da delujeva dobro. Predvsem pa je to ogromna spodbuda za naprej."

Luka Stražar je bil 24. januarja 2012 na Alpinistično plezalnem večeru v Domžalah proglašen za najperspektivnejšega slovenskega alpinista za leto 2011, Nejc Marčič pa je prejel nagrado za posebne dosežke v alpinizmu v letu 2011. Vsi nominirani slovenski alpinisti (tudi alpinisti odprave Xuelian) za zlati cepin 2012 so bili nominirani prvič.

Dosedanji slovenski prejemniki zlatega cepina so bili: prvi zlati cepin nasploh (leta 1991) je šel v roke Slovincema Marku Prezljju in Andreju Štremflju za prvenstveni vzpon po južnem stebru osemčlanske Kangčendzge (8476 m) leta 1991. Leta 1996 sta ga prejela Tomaž Humar in Vanja Furlan za novo smer v severozahodni steni Ama Dablama (6812 m) v Nepalju leta 1996. Leta 2007 je zlati cepin že drugič prejel Marko Prezelj skupaj z Borisom Lorenčičem za novo smer v stebru Čomolharija (7326 m) leta 2006, istega leta pa je po mnenju občinstva zlati cepin prejel še Pavle Kozjek za vzpon leta 2006. Tudi nominacij je bilo več: Prezelj in Štremfelj sta bila leta 1996 nominirana za vzpon v Patagoniji leta 1995, Prezelj je bil nominiran še leta 2002 (za vzpon v 2001), Humar pa v letih 1999 in 2004. ●

Ostali trije nominirani vzponi

Xuelian Nort East (6249 m), Kitajska: prvenstveni vzpon po severozahodnem razu, smer Raz zaupanja (2400 m + 400 m vršnega grebena, ED2, AI5, M5+, D; 36,5 ur efektivnega plezanja), plezali: Aleš Holc (AO PD Kamnik), Peter Juvan in Igor Kremser (oba Akademski AO), sestop: JV stena, smer Seračina (2000 m, AI3, 60–80°). Smer Raz zaupanja je posvečena alpinistu Andreju Magajnetu, ki se je smrtno ponesrečil 8. marca 2011. Člani odprave so za vzpon v Xuelian North East prejeli skupno slovensko nagrado za posebne dosežke v alpinizmu za 2011.

Pik Pobeda (7439 m), Kirgizija: nova smer v severni steni, imenovana Dollar Road (2500 m, Russian 6B: 5.9/5.10 M5, 6 dni, alpski slog), plezala: Denis Urubko in Gennady Durov (Kazahstan).

Meru Central (6310 m): nova smer, vzhodni steber, The Shark's Fin (1400 m, A4, 12 dni za vzpon, 2 dni za sestop), plezali: Conrad Anker, Renan Ozturk in Jimmy Chin (ZDA).

Uspešno izpeljana ideja

Slovenska prvenstvena smer na K7

Besedilo: Luka Stražar

Gore so od vedno šibkejših sončnih žarkov postajale vse bolj rdeče. Nebo je bilo jasno in pogled na Mašerbrum, ki je kraljeval nad bližnjimi gorami, je bil čudovit. Večer v gorah je za tiste, ki jih na žalost večino preživimo v dolini, res vreden spomina. Kljub njegovi lepoti pa zahoda z Nejcem nisva bila pretirano vesela. Po dobrih trinajstih urah plezanja nama namreč še vedno ni uspelo priplezati do prostora za šotor. Na sidrišču sva si izmenjala opremo, nataknil sem si še čelno svetilko in začel plezati zadnji (tako sem vsaj upal) raztežaj tistega dne.

Ta se je začel v trdi temi ob treh zjutraj. Z nekaj čapatiji¹, s pozdravom *inšalah*² našega kuharja in v soju čelnih svetilk sva se odpravila proti ledeniku. Zaradi nepozornosti sva še pred ledenikom skrenila s poti in tako izgubila celo uro, kar ni bila ravno najboljša popotnica. Ledenik, ki je bil prijaznejši, kot sva pričakovala, in dober sneg na začetnih strminah sta nama vrnila dobro voljo. Stvari so spet tekle tako, kot je treba.

¹ Preproste "palačinke" iz moke in vode.

² Božja volja.

Ledni trakovi se v spodnjem delu formirajo v obdobju padavin ter tako ob pravem trenutku omogočajo hitro, lepo, a tudi težko in konstantno plezanje. Izbira pravega časa začetka vzpona je nujna. Foto: Nejc Marčič

Cilj prvega dne je bil vzpon do grebena, kjer se je nakazovala prva primerna polica za postavitev šotora. Od nje naju je ločilo okoli tisoč metrov stene, v kateri je bilo za postavitev šotora bolj malo možnosti. Plezala sva nenavezana in tako hitro pridobivala višino. Bila sva dobro aklimatizirana, saj je bilo za nama že kar nekaj vzponov, le nahrbtnika sta bila občutno težja. Eden za drugim so si sledili ne prestrmi snežno-ledni trakovi, nato pa naju je zaustavil siten prehod čez skok, kjer sva se navezala. Vreme je bilo lepo in podobno je bilo obljubljeni tudi za naslednji dan.

Sledili so raztežaji lepega in dokaj strmega plezanja po ledu in skali. Izgubil sem pravi občutek za čas, popolnoma sta me prevzela plezanje in iskanje prehodov v ogromni steni. Na to, da bo treba čim prej najti prostor za bivač, naju je spomnila čedalje bolj rdeča svetloba sonca, ki je tonilo proti obzorju. S temo sva prišla do police, hitro postavila šotor in utonila v spanec.

Naslednji dan naju je zopet pozdravil z lepim vremenom, le temperature so bile opazno nižje in težko je bilo ogreti nekoliko utrujeno telo. Začela sva navezana in po lažjem pobočju

prišla do prvega od pretežno skalnih skokov, ki so nama zapirali pot proti vrhu. Nejc se je kmalu ustavil in začel varovati. Čez skalno pregrado je vodil logičen prehod po ozkem ledenem kotu, ki ga je na koncu zapiral manjši balvan. Od spodaj ni izgledalo pretirano težko, vendar je že po nekaj metrih postalo jasno, da so težave ta dan na programu že zelo zgodaj. Boj s 30 metri ledu in skale nama je vzel veliko časa. Sledilo je nekaj raztežajev lažjega kombiniranega plezanja, kjer pa nama je močno sonce pobralo veliko moči. Po prehodu čez neprijetno ledišče sva se znašla pod strmim skokom. Da sva se prerinila preko, sva si v nekaj metrih pomagala tudi s tehniko. Spet sva se znašla na ledeni strmini, kjer sva napredovala le mukoma, saj je bil led trd, midva pa že utrujena od vseh dogodkov tistega dne. Na grebenu sva si pozno popoldne postavila šotor in si začela kuhati prepotrebno tekočino. Ob kuhanju je minil preostanek dneva.

Tretji dan sva začela zgodaj, saj je bilo za popoldan napovedano poslabšanje vremena. Zadnji skok sva obšla po desni strani, kjer sva se približala velikemu seraku in zato pohitela, kolikor se je dalo, da sva

bila hitro mimo nevarnega mesta. Nato pa se nama je na obrabih narisal velik nasmeh, saj sva ugotovila, da je prehod čez zadnji serak, ki zapira prehod na vrhnje pobočje, lažji, kot sva pričakovala. Nad njim sva pustila nahrbtnika in vrvi ter se odpravila proti vrhu. Vreme je bilo še vedno lepo in na vrhu naju je pozdravil imeniten pogled na K2 in Čogoliso.

Na sestopu se je vreme res poslabšalo in zvečer je začelo snežiti. Spusti po vrvi naslednji dan so tako potekali večinoma v megli in rahlem sneženju. Ko pa sva zopet stopila na ledenik, sva se začela zavedati, da nisva več daleč od zaključka svojega vzpona. Ideja, ki se je porodila ob ogledih fotografij doma in nato čisto spontano dozorela v bazi, je bila uspešno izpeljana. V zahodni steni K7 nama je uspelo doživeti odlično himalajsko izkušnjo. ◉

Kljub številnim poizkusom vrhunskih svetovnih alpinistov sta Luka in Nejc šele tretja naveza, ki je stopila na zahodni vrh K7. Lahko rečemo, da je to tudi slovenska gora, saj so bili pri vseh uspešnih vzponih prisotni Slovenci. Pri prvem Marko Prezelj skupaj z ameriškim prijateljem in pri drugem Luka Lindič, Rok Blagus in Aleš Česen.
Foto: Nejc Marčič

Utrinki s plezanja in iz življenja v pakistanskih gorah

Charakusa

Besedilo: David Debeljak

Nekega toplega avgustovskega dne se skupaj z Nejcem, Urbanom in Luko znajdem v letalu na poti v povsem drug svet, tokrat pakistanski. Islamabad nas že v prvem trenutku objame z islamsko kulturo. Svet brez žensk, policijske barikade, ramadan, vojaki z mitraljezi na ulicah ter neskončno prijazni Pakistanci z obveznim *sir* ob nagovarjanju. Vprašanja v stilu "You want some more milk tea, sir?"¹ so nekaj povsem običajnega. Kot povprečen evropski plezalec, ki je navajen kuhanja testenin ob cesti in spanja na parkiriščih,

malce nerodno odvrnem: "Yes, thanks. And please don't call me sir."² Prijazni Pakistanec odgovori preprosto "Ok, sir"³ in debata je končana.

Že drugi dan dostopa do baznega tabora v dolino Charakusa se telo ne strinja z namero o enomesečnem bivanju na višini nekaj nad 4000 metri. Posledično izraža protest s težkimi nogami, divjim dihanjem in glavobolom. Toda ob dohitevanju nosačev v starosti od evropskega srednješolca do upokojenca, ki brez večjih težav ves dan brez hrane in vode (v času

ramadana) nosijo 24 kilogramov težke sode, se zdijo lastni občutki v najboljšem primeru pretirani. Življenje na višini je resnično drugačen svet.

Z Luko leživa v majhnem rumenem šotoru pod Nasser Brakkom. Za aklimatizacijo smo se dan pred vzponom povzpeli na sedlo pod Britansko smerjo, prespali ter naslednji dan preplezali smer. Sonce pripeka z neznanško močjo. Precej nepredstavljiivo za takšno višino. Smer naslednjega dne je sestavljena iz enega malce bolj strmega raztežaja, enega malce manj strmega raztežaja in grebena, po katerem plezaš tako gor kot dol. Lahkotno plezanje s čudovitimi razgledi.

¹ Bi še malo čaja z mlekom, gospod?

² Ja, hvala. In prosim, ne kličite me gospod.

³ Prav, gospod.

Nejc Marčič uživa na grebenu Britanske smeri v Nasser Brakku. Foto: Urban Novak

Peak. Ostali so daleč pred mano. Vsak korak je naporen, pogovor med glavo in nogami. Deset korakov, dihanje, deset korakov, dihanje. Spomladi sem plezal po počeh v Ameriki, potem sta prišla Chamoni s kratkimi dostopi in športno plezanje v Franciji. Da noge protestirajo, ni nič nenavadnega. Morda. Ali pa je preprosto vsaka aklimatizacija takšna.

Baza v Charakusi je postavljena na idilični lokaciji. Ledenik je dovolj oddaljen, da ni mrz, tla so ravna, mimo šotora tečejo potoki in okolica je posejana z odličnimi balvani. V Charakusi so poleg naše odprave še Američani Kayle, Hayden in Kelly ter norveška odprava. Mednarodno druženje poteka v obliki šahiranja, večernih druženj in skupnega plezanja balvanov. Ob ogromnem balvanskem potencialu in vedno motiviranem Haydnu prsti dobijo primerno dozo treninga moči na teden. Pri balvanih, daljših od petih gibov, nas zaradi redkega zraka že pošteno navija, tako da je poskrbljeno tudi za vzdržljivost. Plezalna zadovoljenost je torej zagotovljena.

Kilometri pod nogami se nabirajo z vzponi, prenosom opreme in ogledi sten. V tem pogledu Urban nima konkurence. Ob nekem ogledu levo od Hassan Peaka v smeri Link Sara odkrije lepo steno, preprejeno z lednimi trakovi. Nekega jutra se dobro otovorjena odpraviva tja. Dostop se sprevrže v osemurni marš z nekaj plezanja in iskanjem prehodov preko ledeniških razpok. Pod steno postavi šotor, se z vlečeva v spalni vreči, kuhava in razmišlja o plezanju naslednjega dne. Sredi noči jasno nebo prekrijejo snežinke. Jutranjo dilemo še zmanjšajo plazovi iz bližnjih sten. Soglasno spakirava opremo in odideva v bazo na dal⁴ in čapatije.⁵

Ob vsakem odhodu iz baze nam Sakhawat vedno zaželi "summit in inšalah"⁶ in nas oskrbi s čapatiji. Ko se Nejc in Luka odpravita v K7, je podobno. Naslednje dni se vsi, še posebej pa Sakhawat, oziramo v zahodni steber in iščemo dve piki. V lepem sončnem dopoldnevu se zasliši navdušeno tuljenje. Dve piki nad vršnim serakom. Ob njunem

⁴ Gosta juha iz leče.

⁵ Preproste "palačinke" iz moke in vode.

⁶ Z božjo voljo na vrh.

povratku so na vrsti šopki cvetja, torta in odlično kosilo. Veselje.

Iz baze se odkriva pogled na morje granitnih sten z odličnimi počmi. Možnosti za nove skalne linije so neomejene. Iqban Wall s 500-metrsko steno v primerjavi s K7 izgleda miniaturno, toda zaradi zelo strme stene in norih počmi me tja vleče že od prvega dne. Z Urbanom se lotiva plezanja v levem delu stene z očitno linijo. V počeh različne širine in strmim plezanju me razganja od navdušenja. Na vrhu stene z utrujenimi rokami in smehom na obrazu občutim globoko zadovoljstvo.

Proti koncu odprave nam vreme pokaže še bolj mokro plat zgodbe. Spomin na tropsko vročino izginja ob snežinkah, ki padajo z neba. Urban s Kaylom in Haydnom pleza v vzhodnem stebru K7, ostali trije člani odprave pa odkrivamo svoje filmske, veslaške in skakaške sposobnosti. Posnamemo zgodbo o *Mišologu*, na turbo maximusu⁷ veslamo po bližnjem ledeniškem jezeru in skačemo v vodo z dvojno pirueto. Vsakdanjost postane obscena ... ●

⁷ Napihljiva blazina za ležanje.

Preplezane smeri odprave Charakusa 2011:

- greben v Iqban Wallu nad bazo – Nejc Marčič in David Debeljak,
- Nasser Brakk (5200 m), Britanska smer – vsi člani odprave,
- steber levo od Nasser Brakka, ponovitev smeri Marka Prezlja (Marko Prezelj, Vince Anderson in Steve House so jo preplezali leta 2007) z varianto (zgorajnih 300 metrov) – Nejc Marčič in Urban Novak,
- greben desno od Nasser Brakka, Grebenska – Luka Stražar in Urban Novak,
- Sulu Peak (5950 m) – vsi člani odprave,
- Beatrice (5800 m) – Nejc Marčič, Urban Novak in Luka Stražar,
- K7 West (~6600 m), Sanjači zlatih jam, nova smer – Luka Stražar in Nejc Marčič,
- Iqban Wall, varianta italijansko-ameriške smeri (plezali Luca Maspes, Galen Rowell, Natale Villa) – David Debeljak in Urban Novak.

Večer v baznem taboru. Kuhar Sakhawat ponovno pripravi kulinarično mojstrovino. Skupaj z Jaqoobom, ki mu pomaga pri opravkih, sta res dodana vrednost k vzdušju na odpravi. Po večerji pogosto zapravimo kakšno uro z igranjem iger. Tarok in enka. Pri slednji s polno vneto sodeluje tudi Sakhawat. Ob huronskem smehu zmaguje ali se s "pištu mater" pritožuje nad slabimi kartami. Čas in obveznosti se tam zgoraj kažejo v povsem drugačni perspektivi.

S srepim pogledom opazujem neskončno snežno pobočje nad sabo. Za aklimatizacijo hodimo na tehnično nezahtevni šestisočak Sulu

Srce Agnèrja

Zanimivo okno v Cimi dei Balconi

Besedilo: Franci Horvat

Med velikimi svetovnimi uspešnicami je knjiga Zemlja – Pogled z neba francoskega avtorja Yanna Arthusa – Bertranda. Na njeni naslovnici "utripa srce Zemlje". Na naslednjih straneh izvemo, da se mangrovovo srce nahaja v bližini mesta Voh na otoku Grande Terre, ki spada k posesti otokov Nove Kaledonije (blizu Avstralije). Poleg odlične fotografije ima posnetek tudi simbolni pomen.

Simbolni pomen srca v življenju in naravi

Predstave o srcu kot organu in sedežu določenih čustev so se skozi tisočletja in stoletja menjavale. Srce so povzdignili v simbol ljubezni, ga uporabili v verske namene in mu namenili vlogo buditelja.

Srce je bilo v preteklosti ponekod tudi sredstvo okrutnega žrtvovanja v verskih obredih. Obred žrtvovanja je bil v mehiški dolini navzoč že zelo dolgo, značilen pa je bil tudi za večino

ameriških kultur. Azteki so verjeli, da so bogovi žrtvovali svojo kri za stvarjenje človeka in so zato v zameno od ljudi zahtevali, da jim žrtvujejo svoja srca. Višek obreda je bil, ko je vodja rituala žrtvi prerezal prsi s kamnitim nožem in potegnil na plano še vedno utripajoče srce ter ga dvignil k soncu. Obred je bil končan, ko je srce končalo v kamniti posodi, truplo pa je zletelo po stopnicah navzdol. Ob posvetitvi pomembnega svetišča so Azteki žrtvovali tudi 80.000 ljudi.

V naši domovini imamo kar nekaj srčastih krajinskih oblik: Vodotočno jezero pod Korošico, cesto, ki pelje skozi vinograde na Špičnik v Slovenskih goricah, pa še kakšno jezero bi se našlo. Ker sem večkrat v gorah kakor

na morju, sem svoje iskanje srčastih oblik v Sloveniji namenil njim. Kljub intenzivnemu iskanju mi še ni bilo dano izslediti tovrstnih gorskih naravnih pojavov.

Iskanje gorskega srca

Na spletu mi je pred leti uspelo odkriti naravno okno v Dolomitih, ki ima dovršeno obliko srca. Minevali so meseci, da sem izbrskal vse informacije, ki so bile potrebne, da obiščem to zanimivost. V letu 2010 sem bil s kolegom dogovorjen, da obiščeva Srce Agnèrja, kakor se okno imenuje, toda usoda je poskrbela, da sem vse poletje hodil žalosten naokoli, saj se je soplezalec poškodoval. Leto zatem sva se z Matjažem najprej preizkusila v novi ferati nad Vinsko goro, nato pa sva še malo potelovadila v plezališču pri Tremarjih.

Izkoristila sva prvi lep konec tedna v juliju, da sva se odpeljala v dolino San Lucano. Vso pot sem bil napet v pričakovanju, kakšno pustolovščino nama bo pripravilo Srce Agnèrja. Avto sva pustila razmeroma visoko nad dolino ob studentu na idiličnem kraju, primernem za postavitev šotora. Po temeljiti pripravi nahrbtnika sem se zavil v spalno vrečo, ko je ugašal dan. Štetje ovac in krav ni pomagalo, da bi zaspal, še manj zvezd, ki so ugašale na nebu druga za drugo.

Značilno "srce" v grebenu Cime dei Balconi, v ozadju veličastna podoba Agnèrja
Foto: Franci Horvat

INFORMACIJE

Srce Agnèrja se nahaja v skupini Pala v severnem grebenu gore Cima dei Balconi (2393 m), ki se dviga nad krajem Col di Prà in predstavlja skrajni vzhodni odrastek prostranih podov Altiplano delle Pale di San Martino. Vrh nima večjega pomena kot gorniški cilj in nanj ne pripelje nobena markirana pot. Pristop je možen tudi po jugozahodnem grebenu. Preplezano smer "Srce Agnèrja" naj bi uporabljali že lokalni lovci v 19. stoletju.

Izhodišče: Najzanimivejši, toda ne najkrajši je dostop iz Ljubljane preko Rateč, Tolmezza na Passo Mauria in od tam skozi Cortino ter preko prelaza Passo Falzarego do Taibona Agordino. Od tam skozi dolino San Lucano do kraja Col di Prà. Iz Ljubljane do Col di Prà je dobrih 400 km.

Koče in zavetišča: V tem predelu Pal ni planinskih postojank; zasilno je možno prenočiti na planini Malga Campigat, v dolini San Lucano pa je možno taboriti na več krajih.

Zahtevnost: Do srca se je možno povzpeti preko zahodne stene po lepih naravnih prehodih, ki ne presegajo II. druge težavnostne stopnje. V smeri se na nekaterih mestih pojavi travna ruša ali manjši osamelci macesen, ki ga lahko uporabimo za varovanje.

Dostop: Do planine Malga Campigat (1801 m) iz kraja Col di Prà po markirani poti št. 761. Do vzhodnih sten se je treba še malce povzpeli po poti št. 761, ko ta zavije na desno, pa prečimo travnik, se nato spustimo po grapi v dolino Saline in se ponovno povzpemo pod steno.

Opis: Vstop v smer nam olajša izrazit žleb, ki se vleče desno navzgor. Že po nekaj metrih je treba premagati skok (možen je obvoz po levi preko plošč, II. težavnostna stopnja). Žlebu sledimo vse do travne gredine, kjer se naša smer nadaljuje med dvema grapama po naravnih prehodih vse do grebena. Višina smeri je okoli 300 m. V orientacijsko pomoč so tudi velike rdeče pike. Po grebenu lahko nadaljujemo vse do vrha Cima dei Balconi (II. težavnostna stopnja). V megli in dežju zna smer postreči s kar nekaj težavami (možnost zdrsa in težja orientacija).

Zemljevida: Zelo uporaben je zemljevid Tabacco 022 Pale di San Martino (1 : 25.000), za celotno turo iz domovine pa priporočam pregledno karto Tabacco Dolomites Tyrol (1 : 500.000).

Začelo je rahlo deževati, kar me je spravilo v dokaj slabo voljo. "Še ena napačna meteorološka napoved," sem si dejal in se obrnil na drugi bok.

Malce pred tretjo uro zjutraj sem zbudil kolega in odšel ven iz šotora. Zvezdnato nebo me je pomirilo in mi vrnilo optimistično razpoloženje. Vsak je pojedel nekaj malega in že sva hitela proti planini Malga Campigat. Markirana pot je bila široka in se je dvigala v številnih serpentinah. Nad planino se je zdanično ravno v trenutku, ko sva morala poiskati pravo smer do žleba, ki omogoča spust v dolino Saline. Zaradi velike krušljivosti je bilo treba splezati (II. težavnostna stopnja) do dna doline, kjer naju je čakalo prečenje trdega snežišča. Nasprotna stran je bila bolj porasla in ob steni sva sledila komaj vidni stezici do travnika. Pot, ki je vodila pod zahodno steno Cima dei Balconi, pa je bila samo še sprehod. Pri vstopu sem pospravil fotoaparata in se podal v žleb, ki je že na začetku pokazal svoje težave. Zaradi velike vlage na njegovem dnu sva raje plezala po ploščah ob njem (II. težavnostna stopnja) in tako obšla še manjši skok. Nad njim so težave popustile in niso presegale I. težavnostne stopnje. Na travni gredini sva prečila potoček, kjer se je na skali pojavila prva rdeča pika. Pri možicu sva se navezala in nadaljevala s plezanjem. Popolnoma naravni prehodi in še nekaj rdečih pik naju so vodili vse do grebena.

Pogled skozi Srce Agnèrja

Vsa napetost, ki se je v meni kopičila več mesecev, se je sprostila, ko sem zagledal srce, skozi katerega se je odprl kraljevski pogled na Agnèr s 1400-metrsko severno steno. Prizor

Cima dei Balconi z vrisano smerjo vzpona

Foto: Franci Horvat

za bogove. Priznam, da so mi solze orosile oči. Spomnil sem se Tineta Miheliča, odličnega poznavalca Dolomitov, ki mi je pred dvajsetimi leti predstavil skupino Pala in njene lepote. Tudi kolega, ki je priplezal za menoj, je bil navdušen nad dovršenostjo kamnitega srca. Fotografiranje je občasno zmotila ali popestrila megla. Razgledi z grebena so bili fantastični, kar lahko zaslutimo že iz imena gore. Nisva videla samo številnih skalnih vršacev skupine Pala, v daljavi se je bleščala Marmolada s severnim pobočjem z ledenikom. Po dobri uri počitka, ko je sonce že močno pripekalo, sva sestopila po isti smeri. Vzpon preko odurne grape je zahteval od mene precej več napora, kajti tik pod njegovim robom se mi je nekajkrat zataknila vrv, ki sem jo nosil okoli ramen. Za nameček mi je grdo zdrsnilo, da sem se komaj ujel. Da sem zmozel to nerodno mesto, sem se moral povsem izpostaviti navzven, da se ne bi ponovile omenjene težave z vrvo. Kar stisnilo me je pri srcu, ko sem prišel iz grape in sem pomislil, kaj vse bi se mi lahko pripetilo. Še vedno velja, da se tura zaključi v dolini in ne na koncu smeri. Soplezalca sem dohitel šele tik pred planino Campigat.

Po razpoložljivih podatkih sva bila z Matjažem med prvimi Slovenci, ki smo obiskali Srce Agnèrja. Prepričan sem, da bom srce še kdaj obiskal, kajti njegova podoba me je povsem prevzela.

Za konec še misel Malega princa: "Kdor hoče videti, mora gledati s srcem. Bistvo je očem nevidno." 📍

Planota z razgledom

Banjšice

Besedilo: Marjan Bradeško

Iz zeleneče soške doline sem na Banjško planoto na "nožni pogon" prvič prispel pred dvanajstimi leti. In doživljanje tistega sveta, vklenjenega med Idrijco, Sočo in suhi Čepovanski dol, je lahko polno le, če si zares vzameš čas ... Če prideš peš. Kajti na planoti je čas obstal, na številnih delih za vedno. Mnogo je starih hiš, ki jih je dobesedno pogoltnila zemlja – že tako je Banjška planota kraška, preperela, s številnimi brezni – in danes o nekdanjem življenju govori le s kamnom ograjena ravnica, že zdavnaj prerasla z drevjem, le češnja ali kakšno drugo sadno drevo priča o tem, da so ljudje morali od nečesa živeti. Tako sem tistega poznoaprilskega dne zelene gozdove soške doline na planoti zamenjal za ogoljene bukve, skrivenčene hraste, rumene šope trave. Le na južnih straneh vrhov in v zavetrnih vrtačah se je tudi tam gori že prebujala pomlad. Pomlad, ki je bila sama sebi namen, le redke hiše so bile še žive ... Danes je k sreči že drugače, planota se oživlja, marsikje se spet pase govedo, drobnica.

Druge možnosti za spoznavanje planote

Banjška planota je zelo priljubljena tudi pri kolesarjih, saj jo prepletajo brezštevilne ceste, gozdne poti, stari kolovozi pa tudi slemena so precej zaobljena in pogosto vodijo poti prav v bližino vrhov. Zaradi številnih brezen je planota, pravzaprav njena notranjost, tudi privlačen cilj jamarjev. Hkrati pa si na planoti lahko ogledate tudi ostanke prve svetovne vojne – strelske jarke, vojaška pokopališča ...

ledvička, na severu jo omejuje Idrijca, ves zahodni del si je vzela Soča, južni in vzhodni del pa suhi Čepovanski dol. Planoto je zelo zanimivo v biografskem romanu o Valentinu Staniču opisal pesnik in pripovednik Joža Lovrenčič (1890–1952): *"Je kraj in ga ni (Banjšice) in je dal ime veliki planoti, ki jo objema od ene strani v velikem loku med Sveto Lucijo (Most na Soči) in Solkanom Soča, od druge strani pa jo robi lepa Puštalska in Čepovanska dolina, ki se ob Velem vrhu (Veliki vrh) spusti čez sedlo (Vrata) do Idrijce, hiteče proti Soči."*

"Je kraj in ga ni" lahko rečemo celo za več krajev na Banjški planoti, saj gre za veliko število raztresenih zaselkov. Če planoto gledamo v prerezu, potem od vzhodne strani nad Čepovanom vidimo nekakšen strm prag, na katerem leži eno najbolj razloženih in najdaljših slovenskih naselij, Lokovec, po dolžini ga je skoraj za deset

Pokrajina za oko, dušo in telo

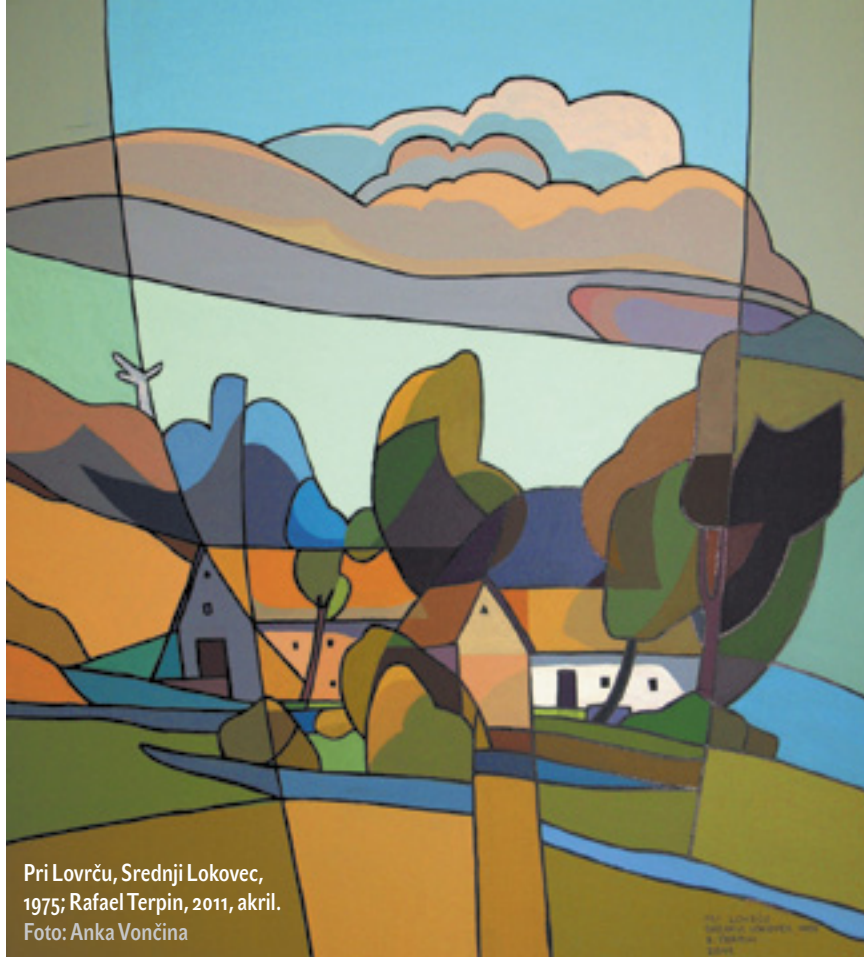
Foto: Mirko Bijuklič

Kot jih vidi oko ...

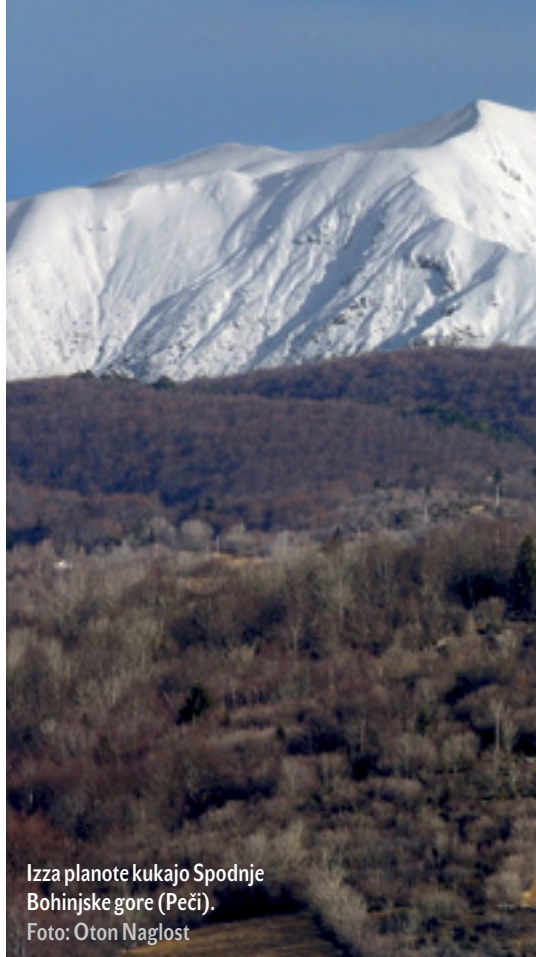
Banjška planota je planota zlasti od daleč, od blizu je to razgiban svet travnih planjav, zaobljenih slemen, ostrih, kamnitih vrhov, temnega, mračnega gozda, polnega vrtač, brezen, gozdnih živali. Vsekakor pa je to – planota z razgledom. Nikjer drugje pri nas se pred obiskovalcem ne razgrnejo Julijci – od Spodnjih Bohinjskih gora (Peči) na vzhodu do Kanina na zahodu – v tako imenitni luči. Da o razgledih na jug, na svetlikajoči se Tržaški zaliv in v daljnje italijanske Dolomite ne govorimo. Ko planoto pogledamo na zemljevidu, je kot nekakšna poševna

Ostanki soške fronte

Celotna Banjška planota je bila med prvo svetovno vojno prizorišče srditih bojev, saj je le malo južneje od nje bilo slovito Goriško bojišče. Škabrijel med Grgarjem in Novo Gorico je bil po vojni povsem gol, tako so ga zmlele granate. Nič kaj drugače ni bilo na številnih delih planote in kamniti svet je bil za vojake še toliko nevarnejši – če niso umrli od granate same, jih je pobilo kamenje. Številna vojaška pokopališča že na obrobju planote pričajo o mnogih, ki so za vedno ostali tam. Med najbolj srhljiva in sporočilna pa gotovo sodi vojaško pokopališče Banjšice, kjer danes v skritem dolu južno od zaselka Luže (15 minut od ostrega ovinka ceste Banjšice–Kanalski Vrh, skromne oznake z rdečimi lesenimi tablicami) leži le še okoli osemdeset nagrobnih kamnov. Kamnov – golih, skrivnostnih kamnov. Brez napisov (nekoč so bile menda na njih medeninaste ploščice). Nemo pričajo. Mrtvi, temni kamni – za mrtve vojake.

Pri Lovrču, Srednji Lokovec,
1975; Rafael Terpin, 2011, akril.
Foto: Anka Vončina

Izza planote kukajo Spodnje
Bohinjske gore (Peči).
Foto: Oton Naglost

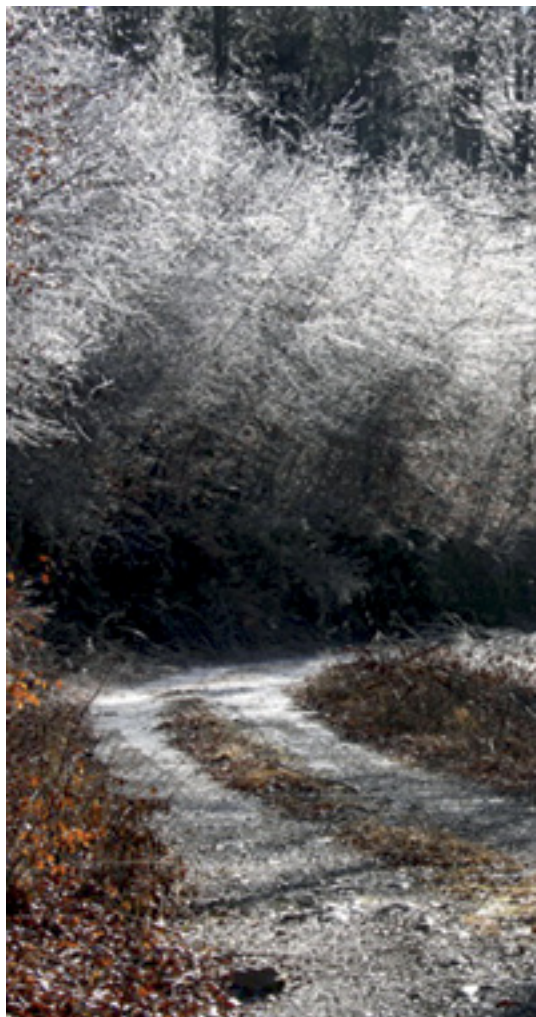
Poseljenost – stare hiše

Banjšice na obiskovalca naredijo vtis, posebej bolj na vzhodni, lokovski strani, z neverjetno raztresenostjo majhnih zaselkov, večinoma kar posameznih hiš. Majhna vrtača, skromna njivica, nekaj travne površine – in že je bilo dovolj za skromno, a gotovo zelo težko življenje. Jeseni so morali pripraviti vse, da so preživeli do pomladi, kajti planota je bila globoko zasnežena, na udaru vetrov, in najdaljša pot je bila do soseda – pa še tam so menda bili dogovorjeni tako, da je vsak pregazil svojo polovico poti. Od mnogih hiš so danes ostale le še kamnite ograje nekdanjih njivic in drevje, značilno za okolico kmetij (češnje, slive, lipe ...). A vse to čedalje bolj vklepa in prerašča okoliški gozd. Hiš ni več, toda zgodbe o njih še obstajajo. Kot tista, ko je nekje pozimi gospodar šel iz hiše v hlev – in izginil. Za nekaj mesecev. Šele spomladi so ga našli, ko se je sneg stalil – nesrečnika je očitno na povratku zadela kap in sneženje je brž zakrilo sledi za njim. Je pa še veliko hiš, ki so uspeli ohraniti življenje in nam nemo govore o preteklosti. Tako je pot po planoti tudi spoznavanje časov, o katerih bomo kmalu lahko le še brali.

Nekaj več o starih hišah, zlasti na vzhodnem delu planote (Lokovec, Grudnica), lahko preberete v knjigi Rafaela Terpina Klanec do doma, ki jo je v samozaložbi izdal leta 2007 v Idriji.

kilometrov. Kraj ima tri glavne dele – Dolenji, Srednji in Gorenji Lokovec, vse skupaj pa je blizu štirideset osamljenih in dostikrat očem skritih zaselkov, saj leže v zavetju kraških vrtač, obdanih z gozdovi. Takoj nad Lokovcem se skoraj v ravni črti sever-jug vleče najvišje sleme Banjške planote z najvišjima vrhovoma – Laščkom in Velikim vrhom (oba 1071 m). Planota

se potem, proti zahodu, počasi znižuje proti soški dolini, najbolj "planotasta" pa je prav na Banjšicah – "kraju" v osrednjem delu planote. Zakaj "kraju"? Ker tudi Banjšice tvori kar šestnajst (po nekaterih navedbah celo osemnajst) zaselkov. Tudi vse vode zaradi nagnjenosti tečejo proti zahodu v Sočo, največji je potok Avšček. Na sami planoti pa vode sploh ni.

Valentin Stanič - Cerovščkov gospod

Pri Cerovščkovih v Bodrežu pri Kanalu *"je zagledal Valentin Stanič luč sveta 12. februarja 1774."* Tako piše v enem od starejših člankov o tem velikem slovenskem možu, prvem alpinistu v Vzhodnih Alpah, prvoprstopniku na Watzmann, prvem samohodcu na Großglockner, človeku, ki je prvi izmeril višino Triglava. Predvsem pa tu govorimo o možu, ki je skrbel za dobro ljudi, ki so mu bili dani v duhovno in vsakršno oskrbo. Kot duhovnik na Banjšicah je v letih 1802–1809 pustil izjemen pečat – Banjšice so bile po njegovem službovanju preprosto drugačne – boljše. Kajti ko je živel v skromnem župnišču na Lužah (na zemljevidu Lužarji, na obnovljeni hiši je danes spominska plošča), v hiši pod gričkom, na katerem je nekoč stala cerkva, je ljudi učil umskih in ročnih spretnosti. Naučil jih je brati, pisati, računati – iz Gorice je na planoto privlekel celo tiskarski stroj.

Pomagal je ljudem, da so znali umno kmetovati, da so bolje ravnali z živino. Otroke je učil celo plavati (v Soči). Umrli je leta 1847.

Neverjetno energijo in obsežno delo Valentina Staniča lahko podrobneje spoznate v knjigi Valentin Stanič – Cerovščkov gospod, ki je izšla leta 2009 pri založbi Educa v Novi Gorici.

Foto: Marjan Bradeško

Kot jih vidi duša ...

Takole pa se Banjšice predstavijo na spletni strani www.planota.si: *"To je prostor, kjer se lahko potikate naokrog brez cilja, a kljub temu vas bo nekaj presenetilo, samevajoče*

domačije, ki jih še vedno spremlja duh nekdanjega življenja, redko razporejeno življenje, oblika pokrajine kot nikjer drugje. Cest dovolj, kolovozov nešteto." In ti kolovozi vas povedejo tja, kamor tisti trenutek hoče duša. Lahko je le bližnja vzpetina, od koder bodo misli poletele tja daleč na jug preko morja ali se bodo ustavile na severnem kamnitem

V led oblečeno drevje pod Laščkom

Foto: Marjan Bradeško

Sveta gora z Banjšic, spodaj Bate
Foto: Oton Naglost

obzorju mogočnega loka Alp. Morda je to kamnita škrapljasta puščava na bližnjem vrhu, razjedena od deževja, razpokana od zimskega ledu in prebičana od vetra. Lahko je želja po samoti in obujanju spominov. Da ni

morda celo hotenje po odstiranju starodavnih skrivnosti v neznanem svetu? Brezna, mahovi, skale, temačni gozd – domišljija lahko ustvari podobe, da se nenadoma zdrneš, še posebej, če v krošnjah zavija veter in nekje počasi suha veja ...

Da, širna prostranstva Banjšic so svet za oko in svet za dušo. ●

Črna glava s hriba Črna glava v Spodnjem Lokovcu Foto: Rafael Podobnik

INFORMACIJE

Dostop: Do krajev na Banjški planoti pridemo najlažje iz Nove Gorice/Solkana po cesti v Grgar in naprej v Grgarske Ravne ter v Kal nad Kanalom. Dostop na planoto je mogoč tudi iz doline Soče iz Kanala oziroma iz Avč. Na vzhodni del planote pridemo iz Čepovanske doline v Lokovec, ceste čez osrednji del planote v smeri vzhod-zahod so redke in precej ozke.

Planinskih koč na opisanem območju ni, možnost prenočevanja je le na redkih turističnih kmetijah (npr. Široko na severu planote) in v nekaterih gostiščih oziroma zasebnih sobah (Kanal, Trnovo, Nova Gorica ...).

Vodniki: Planinskih vodnikov za to področje ni, nekaj informacij lahko najdete na različnih spletnih straneh (npr. <http://www.planota.si/>, <http://www.banjisce.si/banjisce/>, <http://www.td-kuk.si/>)

Zemljevida: Posočje. Rezija in vzhodna Benečija. Kartografija, d. o. o., 1 : 40.000; Atlas Slovenije, lista 115 in 116. Mladinska knjiga, 1 : 50.000.

Izbrani izleti: Trije od predlaganih izletov imajo izhodišče na planoti, eden pa v dolini Soče, vsi štirje pa so vezani na zahodni del planote.

Glave

Volnik, 956 m, piše na zemljevidu, nekje med Banjšicami in Srednjim Lokovcem. A je menda ime hriba kar Kačja glava. Saj je na njem bila – kačja glava. Če ni še zdaj. Kamen – skrivnost! Nenavadna prastara verovanja, ki so se skrivnostno prenašala iz roda v rod, so verjetno na Banjški planoti kje še živa (kot tudi v Čičariji, kjer poznajo glavice), le da zanje ljudje ne povedo radi. Kot nikoli niso prav vsega povedali raziskovalcu kamna in njegovih skrivnosti Pavlu Medveščku in njegovim sodelavcem. V knjigi *Skrivnost in svetost kamna* (1992), še več pa v *Letu v lunino senco* (2005), je takih zgodb veliko, številne se dogajajo prav na poteh, po katerih hodimo. Vse te zgodbe so malce skrivnostne in govore o neznanih silah ... Podolgovat kamen v obliki glave z izvrtanimi očesi, napolnjenimi s prahom okrašte barve ali podobnimi snovmi, ni bil samo na Kačji glavi, pač pa še na katerem od vrhov Banjške planote (in mu po barvi ali obliki glave dal tudi ime). Ti kamni – glave – so bili na vrhove prineseni od drugod, menda z zahodne strani Banjšic. Da bi varovali, da bi dajali moč. Da bi? Ne vemo, kaj vse bo izročilo za vedno zamolčalo. Ko boste hodili po planoti, morda kak tak kamen še najdete – ne pozabite: po izročilu mora ostati tam, kjer je!

*O izročilu starodavnih verovanj in druge zgodbe s planote si lahko preberete v knjigi Pavla Medveščka in Rafaela Podobnika z naslovom *Let v lunino senco*, ki je leta 2006 izšla pri založbi Taura v Novi Gorici.*

Sveti Lovrenc, 799 m, po krožni Kalanovi poti

SLO Banjšice

Sveti Lovrenc je eden najlepših razglednikov na planoti – na sever se razgrnejo široke goličave, iznad katerih sije celoten venec Julijcev, v daljavi proti zahodu pa tudi italijanske gore, ki nazadnje potonejo v Padsko

nižino. Odličen je tudi pogled na jug, kjer se izza Svete gore blešči morje, in na jugovzhod, kjer nas pozdravljajo najvišje vzpetine Trnovskega gozda. Kalanova krožna pot, po kateri gremo, je bila odprta

18. decembra 2011 (uredilo jo je TD Kuk Ravne–Bate). Pot je spomin na nesmisle vojne – osemnajstletni Milan Kalan je padel le dobrih deset dni pred njenim koncem leta 1945.

Zahtevnost: Nezahtevna pohodniška tura.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Višina: 799 m

Višina izhodišča: 518 m

Višinska razlika: 450 m

Izhodišče: Vas Grgarske Ravne.

Do sem se pripeljemo po cesti iz Nove Gorice/Solkana preko Grgarja. WGS84: 46,033105, 13,667511.

Koče: Ob poti ni planinskih postojank.

Časi: Grgarske Ravne–Sveti Lovrenc 1 ura

Sveti Lovrenc–Kalanov spomenik 1 ura

Kalanov spomenik–Grgarske Ravne 1 ura

Skupaj 3 ure

Sezona: Vsi kopni letni časi.

Zemljevida: Posočje. Rezija in vzhodna Benečija. Kartografija, d. o. o., 1 : 40.000; Atlas Slovenije, lista 115 in 116. Mladinska knjiga, 1 : 50.000.

Sveti Lovrenc s Trnovskim gozdom Foto: Marjan Bradeško

Vetrnik, 903 m, po krožni poti po robu Banjšic

SLO Banjšice

Katera druga pot lahko Banjšice in planoto zaokroži bolje kot – krožna pot okoli večine zaselkov Banjšic. Nekakšna "velika nagrada Banjšic." Četudi domačini večkrat organizirajo različne pohode po planoti, je možnosti obhodov več. Opisujemo tistega po vzhodnem delu Banjšic. Čudovite travne planjave, dva kamnita vrhova, skrivnostni gozdovi in

spomini (in ostanki) nekdanjih dni. Oznaka na začetku pravi, da je to Sedevčičeva pot (po organizatorju vsakoletnega oktobrskega pohoda Jožetu Sedevčiču). Ta del je tudi večinoma dobro označen, kar pa ne velja za zahodni del Banjšic – četudi zemljevid kaže drugače. Zato tu predlagamo samo delni obhod planote.

Zahtevnost: Nezahtevna pohodniška tura. Pozor – pot (posebej del do Zgorelca) je v megli ali slabi vidljivosti neprimerna, saj je orientacija na planoti v takem vremenu zelo zahtevna.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Višina: 903 m

Višina izhodišča: 700 m

Višinska razlika: 350 m

Izhodišče: Vas Lohke. Do sem se pripeljemo po cesti iz Nove Gorice/Solkana preko Grgarja in Grgarskih Raven v smeri proti Kalu nad Kanalom. Nasproti velikega poslopja (hleva) ob cesti, 1 kilometer za tablo, ki označuje konec vasi Lohke, lahko parkiramo, vendar so možnosti parkiranja omejene. WGS84: 46,051502, 13,700963

Koče: Ob poti ni planinskih postojank.

Časi: Izhodišče–Sleme 30 min

Sleme–Zgorelec 1 ura

Zgorelec–Vetrnik 1 ura

Vetrnik–Podlešče 45 min
Podlešče–izhodišče 30 min
Skupaj 4 ure

Sezona: Vsi kopni letni časi, primerno tudi za blage zimске dni.

Zemljevida: Posočje. Rezija in vzhodna Benečija. Kartografija, d. o. o., 1 : 40.000; Atlas Slovenije, lista 115 in 116. Mladinska knjiga, 1 : 50.000.

Opis: Nasproti poslopja je tabla "Sedevčičeva pot", ki nas usmeri po kolovozu proti jugu točno v smeri vrste borovcev na vrhu Slemena. Na robu travnika v gozd (breze) in v loku levo do vršnih travnikov. Ko kolovoz zavije desno, gremo naravnost do vršnega slemena, ki ga dosežemo levo od borovcev. Nadaljujemo po stezici tik pod slemenom na severni strani proti vzhodu do že od daleč vidnega antenskega stolpa. Prečimo asfaltno cesto (Sveto–Raven) nekoliko v desno, na

Kamniti vrh Vetrnika Foto: Marjan Bradeško

Opis: Ves čas sledimo Kalanovi poti: z avtobusne postaje v vas, pri puščici na drogu desno in pri zadnjih hišah levo na kolovoz (vidna markacija na betonskem drogu). Nekaj časa proti jugovzhodu, potem levo navzgor mimo lovske opazovalnice (na razcepih so markacije na skalah na tleh). Nadaljujemo po stezici navzgor ob dobrih markacijah do kolovoza, ki privede na neizržit preval (45 min). Zavijemo levo v smeri proti Batam in na naslednjem razcepu desno navzgor in na skalnat vrh (ali samo na uravnavo pod njim), s prevala 15 min.

Sestop: Sestopimo do prevala po isti poti, tam levo (smer Sveto) in tik pred vasjo desno na novo gozdno cesto. Po njej ob robu travnikov in v gozd ves čas rahlo navzgor (smer jugovzhod) vzdolž gozdnatega slemena do konca ceste. Tam zavijemo levo na stezico, ki se malo spusti, in nato desno po makadamski cesti Madoni–Fobški Kal. V nekaj minutah smo pri spomeniku

Milanu Kalanu (klopice in miza), z vrha 1 ura. Od spomenika nadaljujemo slabih pet minut rahlo navzdol po cesti, potem zavijemo desno na star kolovoz, ki se počasi spušča do glavne ceste, na katero pride tik pred vasjo Zabrdno. Po

glavni cesti je še 20 minut rahlega vzpona do izhodišča, od spomenika 1 ura.

Namig: Kdor noče zaključne hoje po asfaltu (TD Kuk sicer namerava speljati ta del poti stran od glavne ceste), se lahko odpravi v nasprotni

smeri in z asfaltom opravi najprej. Kdor želi samo vrh, gre nanj lahko tudi po lepo markirani poti iz vasi Bate (slaba ura vzpona, začetek poti pri smetnjakih pred vasjo).

Marjan Bradeško

Vetrnik, 903 m, po krožni poti po robu Banjšic

južno stran slemena in rahlo navzgor (drog z napisom Sleme–Zgorelec). Hodimo levo ves čas ob pašni ograji, ko nam zapre pot, jo prečkamo (tabla Zgorelec–Lohke) in nato nadaljujemo nekoliko levo po izsekani potki v gozd in strmo na Zgorelec. Sestopimo strmo na severovzhod do ceste (napis Zgorelec–Krvavec), po njej 300 metrov, z nje desno v smeri Vetrnika, navzgor skozi gozd do jamarske kočice in preko roba do gozdne ceste. Po njej mimo kamnitih ograj in ostankov nekdanjih krčevin, po gozdni cesti proti zahodu ter z nje desno navkreber in preko čistine strmo na kamniti vrh.

Sestop: Sestopimo strmo navzdol proti severovzhodu do Biškovca (zaselek) in do ceste, ki vodi skozi Podleščje ter na glavno cesto Kal nad Kanalom–Lohke. Po njej (ali ob njej) še 1,2 kilometra do izhodišča.

POZOR: Na zemljevidu je od Podlešč skozi zaselke Trušnje–Mrcinje–Luže in mimo vojaškega pokopališča ter čez Zaškol do Lohk pot tudi

označena, kar pa dejansko ni (razen treh rdečih lesenih tablic v gozdu). Prav tako je na zemljevidu označena pot Lohke–Sleme, a dejansko ni.

Domačini nameravajo stanje kmalu urediti.

Marjan Bradeško

Lašček, 1071 m

SLO Banjšice

Lašček je najvišji vrh Banjške planote, a razgiban svet vrhov se ne da – Lašček si mora prvenstvo deliti z nekoliko bolj severno postavljenim Velikim vrhom. Deloma poraščen vrh stoji nekako na sredi planote in

ponuja razglede na vse strani, razen na vzhodno, ker je tam vrh poraščen. Običajna pot na vrh vodi iz Srednjega Lokovca od cerkve, mi pa gremo s povsem druge strani – iznad Cvetreža, ki leži ob cesti Kal

nad Kanalom–Kanalški Lom. Prijetna, samotna pot skozi gozd – in skozi nekdanje čase. **Zahtevnost:** Nezahtevna pohodniška tura. Čeprav je pot po desni cesti na zemljevidu označena, dejansko na njej

ni Knafelčevih markacij, so le slabe table z oznako Bremec, kar pa zadostuje.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Višina: 1071 m

Višina izhodišča: 850 m

Višinska razlika: 300 m

Izhodišče: Vas Cvetrež. Do sem se pripeljemo po cesti iz Nove Gorice/Solkana preko Grgarja in Grgarskih Raven v smeri proti Kalu nad Kanalom, zavijemo desno proti Kanalskemu Lomu, skozi vas Cvetrež, ter naprej po cesti na nekakšno sedlo. Parkiramo ob odcepu gozdne ceste v desno. WGS84: 46,08989, 13,756583.

Koče: Ob poti ni planinskih postojank.

Časi: Odcep gozdne ceste–Bremec 1 ura

Bremec–Lašček 20 min

Lašček–odcep gozdne ceste 1 ura

Skupaj 2.30 ure

Sezona: Vsi kopni letni časi.

Lašček s Krnom Foto: Marjan Bradeško

Jelenk, 787 m, iz doline Soče (iz Kanala)

SLO Banjšice

Vrh Jelenka preseneti prav vsakogar. Pravzaprav vzhodni predvrh Škalič. Kot nekakšen skalni pomol štrli velika škrapljasta plošča iznad gozdne okolice. Pravi vzor kraško razjedene sveta, učna ura krasoslovja. In seveda – izjemen razgled na Julijce in na vso planoto, le zahod proti soški

dolini nam rahlo zakriva gozd. Na jugu spet "Jaz pa stojim na gori kakor prej" (napis na baziliki) – Skalnica ali Sveta gora z baziliko Svetogorske Marije, zadaj Tržaški zaliv, proti jugovzhodu širni lok Trnovskega gozda nad očem skrito Čepovansko dolino. Na vrh gremo kar od "bistre" Soče, iz doline, iz Kanala.

Zahtevnost: Nezahtevna pohodniška tura.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Višina: 787 m

Višina izhodišča: 103 m

Višinska razlika: 700 m

Izhodišče: Vas Kanal. Do sem se pripeljemo po dolini Soče iz Nove Gorice/Solkana. Avto

lahko pustimo na parkirišču desno ob Staničevi cesti, ki vodi v Avče in naprej na planoto (200 metrov od odcepa z glavne ceste in Trga svobode). WGS84: 46,088365, 13,635698.

Koče: Ob poti ni planinskih postojank.

Časi: Kanal–Kanalški Vrh 1 ura

Kanalški Vrh–Jelenk 1.15 ure

Jelenk–Kanal 1.45 ure

Skupaj 4 ure

Sezona: Vsi kopni letni časi.

Zemljevida: Posočje. Rezija in vzhodna Benečija. Kartografija, d. o. o., 1 : 40.000; Atlas Slovenije, lista 115 in 116. Mladinska knjiga, 1 : 50.000.

Opis: Pot začnemo na Trgu svobode v Kanalu. Navzgor do Čargove ulice in po njej do odcepa Grajske ceste. Po Grajski cesti, levo na betonsko trim stezo in na koncu betonske podlage levo navzgor (desno za robom je zadnja hiša). Po s kamni

Škrapljasti predvrh Jelenka Foto: Marjan Bradeško

Vodnik: Andrej Praznik: Izletni za 4 letne čase. Založba Družina, 2007 (opisana samo pot iz Lokovca).

Zemljevida: Posočje. Rezija in vzhodna Benečija. Kartografija, d. o. o., 1 : 40.000; Atlas Slovenije, lista 115 in 116. Mladinska knjiga, 1 : 50.000.

Opis: Kjer se z asfaltne odcepi gozdna cesta, se nam ponujata dve možnosti. Markacija nas na Lašček sicer usmerja po levem kraku gozdne ceste, a je tudi desna cesta, ki se takoj rahlo vzpne, označena z nekakšnimi tablami. Po 10 minutah hoje po desni cesti zavijemo levo (tabla Bremci 197, Kal, ki se kasneje pojavi še nekajkrat), potem pa sledimo cesti mimo vseh odcepov ves čas naravnost po lepem gozdu. Cesta se v velikem loku obrne na sever in z nekaj vzponi in krajšimi spusti privede do domačije Kal nad Kanalom 197 (na zemljevidu Bremec). Ob

hiši gremo desno po lepi potki rahlo navzgor in v zavoju na sedlo pod Laščkom (njivica, pogled na vzhodno stran in na z grapami preparan svet Cerkljanskega in Idrijskega). Zavijemo desno čez travnik

na vršno sleme in na vrh (10 minut s sedla).

Sestop: Po poti vzpona. Lahko pa pot skrajšamo tako, da takoj pod hišo Kal nad Kanalom 197 (Bremec) zavijemo desno na travnik in nato v gozd. Sledimo

markirani poti skozi gozd do izhodišča, na koncu nas čaka nekaj minut rahlega vzpona do ceste.

Marjan Bradeško

Jelenk, 787 m, iz doline Soče (iz Kanala)

tlakovani stari poti hodimo ves čas zmerno v breg skozi gozd do asfaltne ceste malo pred Kanalskim Vrhom. Po njej do vasi, tam desno na kolovoz (smer jugozahod, tabla Jelenk), ki se v loku ves čas vzpenja po deloma poraščenem in razglednem slemenu nad dolino Soče. Nekje na pol poti kolovoz za krajši čas preide v stezico. Ob robu travnikov in po gozdu s strelskimi jarki hodimo ves čas več ali manj vodoravno. Stezica spet pride na kolovoz, kmalu z njega zavijemo ostro levo navzgor. Po stezici gremo skozi redek gozd, kmalu se z desne pridruži še pot iz Dragovice/Morskega. Po njej kratko na skalni pomol predvrha z vpisnim stolpom. Do vrha je še nekaj minut v smeri zahod. Previdno! Škrapljest predvrh zahteva veliko previdnosti, saj je povsem planinski in deloma prepreden.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona. Kdor noče hoditi po isti poti, lahko sestopi tudi v Morsko, vendar je pot le deloma označena (lesene table,

markacije) in ni tako lepa kot opisana.

Namig: Vzpon lahko skrajšamo tako, da začnemo na Kanalskem Vrh. Na Jelenk vodi več

deloma markiranih poti tudi iz vasi Bate, Dragovica (obe na planoti) in Morsko (ob Soči, južno od Kanala).

Marjan Bradeško

Cimon del Froppa, 2932 m, normalni pristop (Via Orsolina-Kugy) | Marmarole

Dolg pristop poteka po delu slikovite poti Sentiero degli Alpini po zahodni strani skalnega grebena Cresta d' Aieron in strmega pobočja Cima Salina, preči več grap in zavarovanih skalnih skokov ter se s škrbine Jau de la Tana spusti proti bivaku Rifugio Tiziano. Na škrbini se naša pot nadaljuje zahodno najprej do škrbine Forcella Froppa in nato do škrbine Forcella Kugy, pristop

pa je nagrajen s kratkim, a zahtevnim plezanjem pod samim vrhom, s katerega ob dobri vidljivosti vidimo bližnja Antelao in Sorapiss ter ostale vrhove Marmarole.

Zahtevnost: Via Orsolina-Kugy (100 m, IV/II, I), ostalo PP 2–3 (plezalna pot).

Oprema: Običajna gorniška oprema, plezalni pas, čelada. Za vzpon zadostuje 30 metrov vrvi (v tem primeru bomo pri

sestopu opravili dva spusta po vrvi), nekaj vponk, sistemov in neskončnih trakov.

Nadmorska višina: 2932 m

Višina izhodišča: Dolina Val d' Oten, 1133 m, (2832 m)

Višinska razlika: 1799 m (Kugyjeva škrbina, 100 m)

Izhodišče: Dolina Val d' Oten.

WGS84: 46,478143, 12,332908.

V dolino zapeljemo iz mesta Calalzo di Cadore do vasi Praciadelan. Od tu naprej pelje makadamska cesta do oznake za koč Chiggiato (parkirišče) in naprej do koč Capanna degli Alpini pod Antelao.

Koča: Koča Chiggiato, 1952 m, telefon 0039 (0)43 53 14 52.

Časi: Dolina Val d' Oten–koča Chiggiato 2 uri

Koča Chiggiato–Forcella Giau

de la Tana (po zavarovani poti

Sentiero degli Alpini) 3 ure

Forcella Giau de la Tana–For-

cella Froppa 1 ura

Forcella Froppa–Forcella Kugy

45 min

Forcella Kugy–vrh 1 ura

Vzpon 8 ur

Sestop 5 ur

Skupaj 12–13 ur

Sezona: Kopna sezona.

Vodnik: Andrej Mašera: Dolomiti, sanjske gore. PZS, 2009.

Zemljevid: Dolomiti del Centro Cadore, Tabacco 016, 1 : 25.000.

Opis: S parkirišča v dolini Val d' Oten nas pot št. 260 vodi najprej ob potoku v dolini Val Diassa, zavije desno navzgor skozi gozd poraščenega hrbta Coston di Tiesse, višje zavije proti vzhodu, kjer po dveh urah dosežemo koč Chiggiato.

Od tu pelje pot proti severu do travnatega sedla Forcella Sacù,

1914 m, do razcepa poti (desno št. 262), mi zavijemo levo po

št. 260 "Sentiero degli Alpini".

Pot pelje po zahodnih pobo-

čajih skalnega grebena Cresta

d' Aieron in strme Cime Saline,

2354 m, do izpostavljene

police, vmes preči nekaj grap.

Vzpenjamo se po žlebovih, se

spustimo v zagruščeno dolino

Tik pod vrhom Cimona del Froppa Foto: Vladimir Habjan

Croda Bianca, 2841 m, normalni pristop

Kratkemu, a zahtevnemu plezanju in prečenju po izjemno krušljivem svetu v začetnem delu vzpona sledi uživaško poplezavanje v dobri skali pod samim vrhom.

Zahtevnost: Normalni pristop (200 m, II+/I, II), ostalo PP 2–3 (plezalna pot).

Oprema: Običajna gorniška oprema, plezalni pas, čelada.

Za vzpon zadostuje 40 m vrvi, nekaj vponk, sistemov in neskončnih trakov.

Nadmorska višina: 2841 m

Višina izhodišča: Dolina Val d' Oten, 1133 m, (2661 m)

Višinska razlika: 1708 m, (Forcella Marmarole, 180 m)

Izhodišče: Dolina Val d' Oten.

WGS84: 46,478143, 12,332908.

V dolino zapeljemo iz mesta Calalzo di Cadore do vasi Praciadelan. Od tu naprej pelje

makadamska cesta do oznake

za koč Chiggiato (parkirišče)

in naprej do koč Capanna

degli Alpini pod Antelao.

Koča: Koča Chiggiato, 1952 m,

telefon 0039 (0)43 53 14 52.

Časi: dolina Val d' Oten–koča

Chiggiato 2 uri

Koča Chiggiato–Forcella Giau

de la Tana (po zavarovani poti

Sentiero degli Alpini) 3 ure

Forcella Giau de la Tana–For-

cella Froppa–Forcella Marmar-

role 1 ura

Forcella Marmarole–vrh 1.30

ure

Skupaj vzpon 7.30 ure

Sestop 5 ur

Skupaj 12–13 ur

Sezona: Kopna sezona.

Vodnik: Emiliano Zorzi: IV grado.

Dolomiti Orientali, 2010.

Zemljevid: Dolomiti del Centro Cadore, Tabacco 016, 1 : 25.000.

Opis: S parkirišča v dolini Val d' Oten nas pot št. 260 vodi

najprej ob potoku v dolini Val Diassa, zavije desno navzgor

skozi gozd poraščenega hrbta

Coston di Tiesse, višje zavije

proti vzhodu, kjer po dveh urah

dosežemo koč Chiggiato. Od

tu pelje pot proti severu do

travnatega sedla Forcella Sacù,

1914 m, do razcepa poti (desno

št. 262), mi zavijemo levo po št.

260 "Sentiero degli Alpini". Pot

pelje po zahodnih pobočajih

skalnega grebena Cresta d'

Aieron in strme Cime Saline,

2354 m, do izpostavljene

police, vmes preči nekaj grap.

Vzpenjamo se po žlebovih, se

spustimo v zagruščeno dolino

Val de la Tana in povzpemo

navzgor do škrbine Jau de la

Tana, 2650 m, (jeklenica). Od

tu zavijemo desno po melišču

Punta Anite, 2765 m, nato ob

jeklenicah navzgor do škrbine

Križ na vrhu Crode Bianche, zadaj Tri Cine Foto: Matija Turk

Cimon del Froppa, 2932 m, normalni pristop (Via Orsolina-Kugy) | Marmarole

Val de la Tana in povzpne navzgor do škrbine Jau de la Tana, 2650 m, (jeklenica-ferata). Od tu zavijemo desno po melišču Punta Anite, 2765 m, nato ob jeklenicah navzgor do škrbine Forcella Froppa, 2790 m. Tu je markacij konec, nekoliko sestopimo, sledimo možicem (na desni ozek raz), okoli njega in navzgor v grapo do Kugyjeve škrbine, kjer nas rdeča puščica usmeri desno navzgor. Prvih deset metrov, kjer je tudi ključno mesto (IV, v klin vpeta vrh), je najtežjih. Po kratki plezariji dosežemo urejeno sidrišče, od katerega prečimo rahlo levo do izrazitega kamina. Po njem (II, klin) se povzpne na raz (klin z zanko), nato naravnost navzgor po gladkih ploščah (I-II) do vstopa v zagrúšeno grapo. Po njej strmo navzgor na greben (I), od koder je desno do križa na vrhu le še korak.

Sestop: Sestopimo po smeri plezalnega vzpona. V spodnjem

delu sta urejeni dve sidrišči za spust po vrvi. S Forcelle Froppa sestopimo po označeni poti na velikem melišču navzdol do bližnje Forcelle Marmarole (neizrazita škrbina). Od tod se ob

jeklenicah spustimo desno v grapo Valon del Froppa. Sprva ozka grapa se proti koncu razširi v obsežna melišča, ki nam omogočajo hiter sestop do poti št. 262, ki povezuje koči

Baion in Chigliato. Na poti zavijemo desno in v 45 minutah smo pri koči Chigliato.

Janez in Matija Turk

Croda Bianca, 2841 m, normalni pristop

| Marmarole

Forcella Froppa, 2790 m. Tu je markacij konec, nekoliko sestopimo po melišču do Forcelle Marmarole, od koder po nakazani stezici bolj ali manj vodoravno prečimo pobočje Creste degli Invalidi, 2783 m, do vznožja stolpov Dante in Vergilo. V škrbino, ki povezuje Crodo Bianco z obema stolpoma, se povzpne po pečevju levo od njiju (I). S škrbine splezamo približno 20 m navzdol na južno stran po krušljivi in izpostavljeni steni (II+, ključno mesto, slabe možnosti varovanja) do ozke poličke. Nadaljujemo levo po njej, sledita še dodatni spust za okoli 10 m in prečenje izredno krušljive grape (II, delikatno, svedrovci za varovanje).

Na drugi strani grape postane polica širša in lažja. Kmalu pridemo pod vršni greben. Ob njem navzgor do vrha (I, mesta II, možici, svedrovci), kjer stoji križ.

Sestop: Do Forcelle Marmarole (neizrazita škrbina) sestopimo po smeri vzpona. Od tod se ob jeklenicah spustimo desno v grapo Valon del Froppa. Sprva

ozka grapa se proti koncu razširi v obsežna melišča, ki nam omogočajo hiter sestop do poti št. 262, ki povezuje koči Baion in Chigliato.

Na poti zavijemo desno in v 45 minutah smo pri koči Chigliato.

Janez in Matija Turk

Croda Bianca, 2841 m, Cresta Fanton

I Marmarole

Dolg vzpon čez visoko steno po razgibanem dolomitskem terenu. Ker smer večji del preplezamo in prehodimo nenavezani, terja stalno previdnost. Zbrani moramo ostati vse do konca, saj težave v zaključnem delu sestopa pod stolpoma Dante in Vergilo po dolgem vzponu postanejo že rahlo odveč.

Zahtevnost: Cresta Fanton (tudi Spigolo Fanton ali Cresta Sud) (650 m, III+/II, I)

Oprema: Običajna gorniška oprema, plezalni pas, čelada. Za vzpon zadostuje 40 m vrví, nekaj vponk, sistemov in neskončnih trakov.

Nadmorska višina: 2841 m

Višina izhodišča: 1855 m

Višinska razlika: 986 m

Izhodišče: Koča Baion. Koča Baion je za goste dostopna z avtom po ozki, dolgi ovinkasti cesti iz Lozza di Cadore (poleti izmenični promet!). WGS84: 46,499410, 12,385003. Avto

raje pustimo na enem izmed označenih parkirišč na planoti Pian dei Buoi 3 km pred kočjo.

Koča: Koča Baion, 1855 m, telefon 0039 (0)43 57 60 60.

Časi: Koča Baion–vstop 2 uri
Cresta Fanton–vrh 4–6 ur

Vzpon 6–8 ur

Sestop 5–6 ur

Skupaj 11–14 ur

Sezona: Kopna sezona.

Vodnik: Emiliano Zorzi: IV grado. Dolomiti Orientali, 2010.

Zemljevid: Dolomiti del Centro Cadore, Tabacco 016, 1 : 25.000.

Opis: Od kočje gremo po poti št. 262 v smeri proti kočji Chiggato. Po približno 45 min hoje zavijemo s poti v smeri Forcelle Peronat (slabo vidna oznaka na skali nad potjo, stezica) in nato levo čez grapo na travnato polico, ki se vzpenja preko južne stene Crode Bianche.

Po travah in grušču do konca široke police. Rdeča puščica nas usmeri v travnat kamin desno od grebena. Sledi lažje plezanje

(I–II) po pečevju kakšnih 50 m navzgor, dokler ne pridemo do travnatega sedelca, na katerem stoji spominski križ. Sledi vzpon po ozkem kaminu z zagozdeno skalo na vrhu (II+, na vrhu klin). Ko izplezamo iz kamina, je pred nami ključno mesto smeri, navpična, kompaktna stena, visoka približno 20 m (III). Pod vrhom stene, kjer ta postane najtežja, sta nam v pomoč klina z vrvno zanko (IV!). Sledi lažji del po sistemu polic, ki potekajo desno od grebena. Smer kažejo uhojena stezica po skrotju in številni možici ter posamezne zbledele rdeče pike. Izrazita polica nas vodi daleč stran od grebena in preči območje pod svežim podorom (ki pa v ničemer ne ovira vzpona). Nato prečimo nazaj v levo, skozi žleb se povzpemo do neizrazite škrbinice. Nad nami je ponovno strma stena (III). Po 10 m plezanja naletimo na klin in ozko, gladko polico, ki se zložno dviga v levo proti

Stena, preko katere poteka normalni pristop na Croda Bianca. Spredaj gruščnati vrh Creste degli Invalidi. Pogled z vrha Cimona del Froppe. Foto: Matija Turk

Cima Tiziano, 2802 m, normalni pristop

I Marmarole

Vzpon na Cimo Tiziano nam ponudi dolgo prečenje v krušljivi steni, ki zaradi velike izpostavljenosti terja mirne živce in trden korak. Z vrha se nam odpre širen pogled na Marmarole in druge okoliške gore ter v dolino Val d' Oten globoko pod nami.

Zahtevnost: Normalni pristop s škrbine Tiziano (100 m, I, II)

Oprema: Običajna gorniška oprema, plezalni pas, čelada. Za vzpon zadostuje 40 m vrví, nekaj vponk, sistemov in neskončnih trakov.

Nadmorska višina: 2802 m

Višina izhodišča: 1045 m

Višinska razlika: 1757 m

Izhodišče: Dolina Val d' Ansiei (Casa Alpina Domenico Savio). WGS84: 46,544012, 12,321928.

Dolina leži na severni strani Marmarol, po njej pelje cesta Auronzo di Cadore–Misurina ali prelaz Passo Tre Croci.

Koči: Casa Alpina Domenico Savio, 1045 m, telefon 0039 (0)41 549 83 00; Bivak Tiziano, 2246 m.

Časi: Val d' Ansiei–bivak Tiziano 3 ure

Bivak Tiziano–škrbina Tiziano 2 uri

Škrbina Tiziano–vrh 45 min

Vzpon 6 ur

Sestop 4 ure

Skupaj 10 ur

Sezona: Kopna sezona.

Zemljevid: Dolomiti del Centro Cadore, Tabacco 016, 1 : 25.000.

Opis: Do bivaka Tiziano vodi strma in slaba pot št. 260, ki jo je v zgornjem delu prizadel velik skalni podor. Od bivaka gremo po poti št. 280, ki vodi k bivaku

Musatti. Pot sprva poteka po travnati dolinici Val Longa. Označeno pot zapustimo na mestu, kjer ta ostro zavije desno navzgor. Po brezpotju se preko skalnih podov povzpemo v zgornji, zagruščeni del doline. Nadaljujemo po desnih travnatih pobočjih, ki kmalu preidejo v melišča. Posebej utrujajoč je zadnji del vzpona do škrbine Tiziano, ki poteka po strmih meliščih in naloženih skalah.

Na škrbini zavijemo levo. Še preden se greben prične strmo dvigati, prestopimo na izpostavljeno polico na njegovi južni strani. Z gruščem pokrita ozka, viseča polica bolj ali manj vodoravno preči južno, razdrpano steno Cime Tiziano nad dolino Val d' Oten. Tehnično ni zahtevna (I, mestoma II), moteče pa so velika izpostavljenost, drobljivost in slabe možnosti varovanja (na Cimi Tiziano ne bomo naleteli niti na en klin). Polico zapustimo na

Normalni pristop na Cimo Tiziano poteka po ozki in izpostavljeni polici. Foto: Janez Turk

grebenu. Tu nas čaka izpostavljeno prečenje dokaj vodoravnega, razbitega grebena. Plezamo zdaj desno, zdaj levo ob grebenski rezi (II), varovanje omogočajo skalni roglji. Na primernem mestu zavijemo v levo in počasi sestopamo po nakazani polici (približno vzporedno z grebenom) proti grapi pod škrbino v glavnem grebenu. Splezamo v škrbino in nato prečimo v levo proti naslednji grapi. Ta nas po 20 m plezanja (II+) privede v lažji, položnejši svet, po katerem nadaljujemo do police, ki skoraj vodoravno preči vršno glavo od desne proti levi. Polica se na enem mestu močno zoži (II, delikatno). Pred majhnim naravnim oknom zavijemo desno gor in se pridružimo normalni smeri ter nadaljujemo po njej do vrha.

Sestop: Sestopimo po normalnem pristopu. Z vrha (možici, nižje svedrovci) na polico,

prečimo krušljivo grapo (II, svedrovci), nato navzgor (10 m) na ozko poličko na južno stran v krušljivo in izpostavljeno steno (II+), ter zopet navzgor (20 m) na škrbino med Crodo Bianco

in stolpoma Dante in Vergilo. Z nje po stezi do Forcelle Marmarole (neizravna škrbina), ob jeklenicah desno v grapo Valon del Froppa. Sprva ozka grapa se proti koncu razširi v obsežna

melišča, ki nam omogočajo hiter sestop do poti št. 262 do kočje Baion.

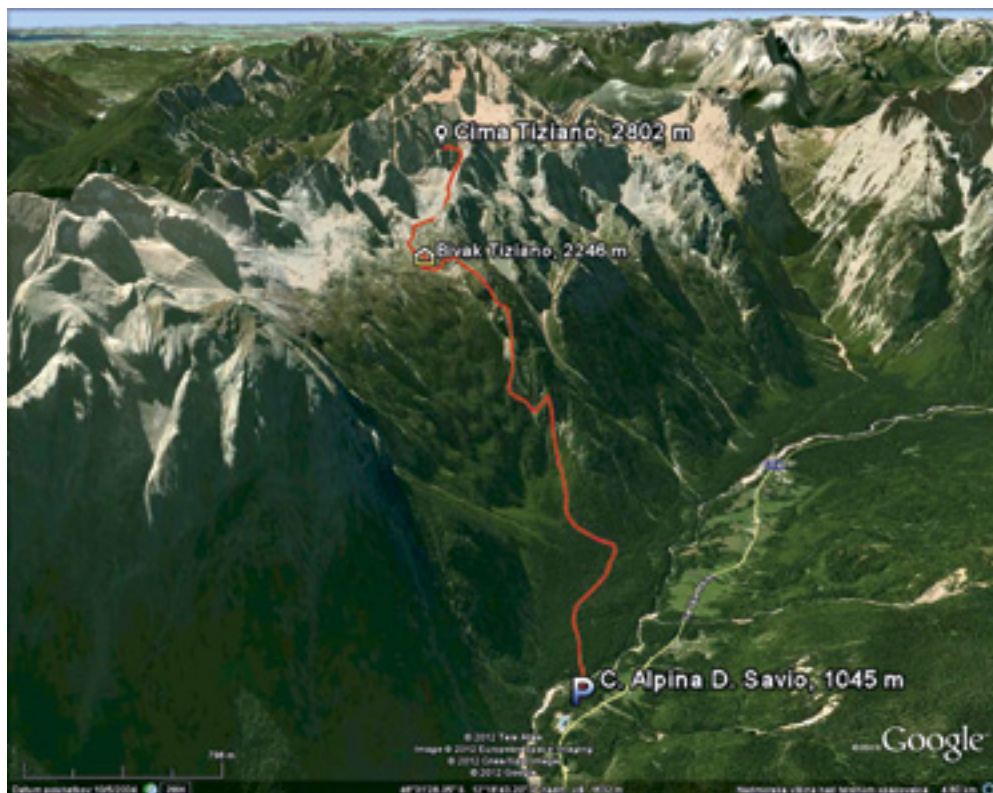
Janez in Matija Turk

Cima Tiziano, 2802 m, normalni pristop

mestu, kjer jo preseka izrazita gruščnata grapa. Po njej brez težav napredujemo rahlo proti desni. Grapa se izteče na greben nekaj metrov desno od vrha. Na vrhu stoji možic, v katerem je skrita majhna vpisna knjiga.

Sestopna varianta: Če se želimo izogniti neprijetni polici, sprva sestopamo po grapi, vendar še preden dosežemo vodoravno polico, zavijemo v ostro škrbinico med dvema strmima stolpoma v grebenu (možic). Iz nje splezamo navzgor na stolp z možicem (II, 20 m, izpostavljeno, a z dobrimi oprimki). Sprva nadaljujemo nekaj metrov po grebenu (II), nato pa sestopimo po lahkem skalovju nazaj na škrbino Tiziano. Ta varianta v obratni smeri ni priporočljiva, ker imamo najtežje mesto v sestopu. V dolino se vrnemo po isti poti.

Janez in Matija Turk

Manj znane Alpe

Marmarole, skriti biser Dolomitov

Besedilo: Janez in Matija Turk

Dolomiti so eno izmed turistično najbolj obremenjenih področij Alp. Množičnemu turizmu navkljub pa v njih še vedno najdemo neokrnjene gorske predele in kraje, katerih prebivalci živijo v pristnem stiku z naravo, navezani na svoje izročilo, gore, planine in gozdove. Takšne kraje najdemo v dolinah ob zgornjem toku reke Piave in v gorah, ki se dvigujejo nad njo, v Marmarolah.

Gorska skupina Marmarol leži na skrajnem vzhodu Dolomitov. Na zahodu jo zamejuje dolina Val di San Vito, nad katero dominira Sorapiss, 3205 m, na vzhodu pa dolina reke Piave. Južno mejo tvori dolina Val d' Oten z mogočnim Antelaom, 3263 m, na čelu, severno pa dolina Val d' Ansei, v kateri se ob umetnem

akumulacijskem jezeru razteza turistično mesto Auronzo.

Več poti vodi v Marmarole, a nemara najzanimivejša je tista, ki pelje skozi barvito Karnijo po dolini Tilmenta navzgor. Na prelazu Mauria, kjer se cesta spusti v dolino Piave, končno uzremo gore, katerih ime buri domišljijo in vabi k raziskovanju.

Čeprav noben vrh ne doseže višine 3000 metrov, veljajo gore v Marmarolah za zahtevne in prestižne cilje. Brezpotni vrhovi, nizka izhodišča in odmaknjeno, neobljudeno okolje so razlogi, zakaj so postale sinonim za najbolj pristno in neokrnjeno divjino Dolomitov.

Večina vrhov je dostopnih le izkušenim gornikom in alpinistom. Na noben vrh ne vodi označena in zavarovana pot, saj potekajo daleč pod njimi. Na južni strani skupine so pod vrhovi speljane poti, ki povezujejo idilične planine in planinske kočice

Bivak Tiziano, v ozadju velikani Sekstenskih Dolomitov. Z leve: Croda dei Toni, Monte Popera, Cima Bagni. Foto: Matija Turk

Cimon del Froppa iz doline Val Longa

Foto: Matija Turk

Chiggiato, Baion in Ciareido, edine v Marmarolah. Vrvež pohodnikov okoli koč v poletnih mesecih je tudi tu bolj pravilo kot izjema. Sprehod po poti od koč Baion do koč Chiggiato, ki vodi skozi macesnove gozdove in čez prostrane pašnike, od koder se nam odpirajo pogledi na navpične stene Marmarol in na nazobčane grebene Furlanskih Dolomitov onstran Piave, je doživetje že samo po sebi.

Povsem drugače je na severni strani Marmarol, kjer nudijo zavetje obiskovalcem le skromni bivaki Fanton, Tiziano, Musatti in Voltolina. Že dostopi do njih so dolgi in strmi, poti slabe in obiskovalci redki. Vezne poti med bivaki nam omogočajo dolgo popotovanje po severni strani Marmarol. Hoja brez konca preko kraških podov, melišč in gorskih trat, posejanih z redkimi macesni, nad katerimi se dvigajo apnenčasti skladi vrhov, nas nagradi z izjemnimi

pogledi na Sekstenske Dolomite. Pokrajina na severni strani Marmarol, tako neznačilna za Dolomite, skriva v sebi domačnost naših gora.

Cimon del Froppa in Tita Petòz

Marmarole so vstopile v zgodovino odkrivanja Dolomitov leta 1867. Tega leta sta se gozdni čuvaj in lovec na gamse iz Calalza di Cadore Giovanni Battista Toffoli Petòz, po domače Tita Petòz, in stotnik Giuseppe Somanò kot prva povzpela na Cimon del Froppa, 2932 m. Njun vzpon je dolgo veljal za spornega. Kot je opisal Somanò, sta se na pot odpravila ponoči 18. oktobra, ko je najvišje vrhove že pobelil sneg. S seboj sta imela hrane za tri dni, večinoma polento, in nepogrešljivo zalogo tobaka. Vrh sta v neugodnem vremenu in razmerah dosegla šele naslednji dan in se pred močnim vetrom zatekla pod bližnjo skalo. Zaradi hudega mraza sta bila primorana kmalu sestopiti po strmi steni na drugi strani in nato po meliščih, dokler nista prišla do travnatega pobočja, kjer sta še drugič bivakirala.

Cadore in Ladinci

Območje ob zgornjem toku Piave in zahodno od njega se je v srednjem veku imenovalo Cadore. To poimenovanje se je ohranilo do danes. Staroselski prebivalci Cadore so Ladinci, ki od rimskih časov tod živijo in ohranjajo svoj jezik. V kraju Lozzo, od koder nas dolga, ozka in mojstrsko speljana vojaška cesta pripelje na planine skoraj 2000 metrov visoko pod vrhove Marmarol, so številni krajevni napisi in smerokazi v ladinskem jeziku. Ladinci uporabljajo šumnike in v nasprotju z Italijani glasu k ne zapišejo s črko c. "Croda", ki pomeni goro, pišejo kot "kroda". Vse to nekoliko spominja na slovenščino. Tudi nekatera krajevna imena so nenavadna in dajo slutiti slovanski izvor. Ladinsko narečje, ki ga govorijo v Lozzu, vsebuje jezikovne vplive različnih ljudstev, ki so nekoč poseljevala dolino ali prihajala vanjo ob zgornjem toku Piave: Langobardov, Furlanov, Slovanov in drugih. Slovani so pred tisočletjem naseljevali sosednjo dolino Pusterio. Možno je, da so vsaj občasno prihajali tudi v Cadore in med Ladinci pustili svoj kulturni vpliv.

Šele čez pet let je sledil naslednji vzpon, ki ga je opravil Albert De Falkner s tovariši. Ker na vrhu ni našel sledov predhodnikov, ki običajno za sabo pustijo kamnitega možica, se je razglasil za prvopristopnika. Petòz in Somanò po njegovem nista dosegla glavnega vrha, temveč nek nižji, stranski vrh. Vendar je čas stvari postavil na pravo mesto. Ko je dolga leta zatem Petòz na vrh popeljal Luiso Fanton, kasnejšo uspešno alpinistko, ji je pokazal kraj, kjer sta s tovarišem poiskala zavetje. Podoba vrha in lega zavetja sta povsem ustrezali natančnemu Somanovemu opisu. Somanò in Petòz sta se na Cimon del Froppa povzpela s severa, z ledenika Ghiacciaio Froppa di Fuori, najverjetneje po smeri, danes imenovani Via De Falkner.

Ljudsko izročilo pravi, da se je Tita Petòz kot prvi povzpela na vse vrhove Marmarol. Ta izjava je verjetno pretirana, a dejstvo je, da velja za prvega domačina, ki je hodil v gore zgolj iz lastnega zadovoljstva in želje po odkrivanju neznanega. Menda je še večjo

Croda Bianca in znameniti greben (raz) Fanton na levi Foto: Matija Turk

Ljubezen in strast delil do lova in svojih pušk. Ko so mu jih med avstrijsko zasedbo leta 1918 žandarji zasegli, je od žalosti zbolel in umrl. V spomin na prvega raziskovalca Marmarol nosi ena izmed skalnih ostric v masivu njegove gore ime Cima Petòz, 2877 m.

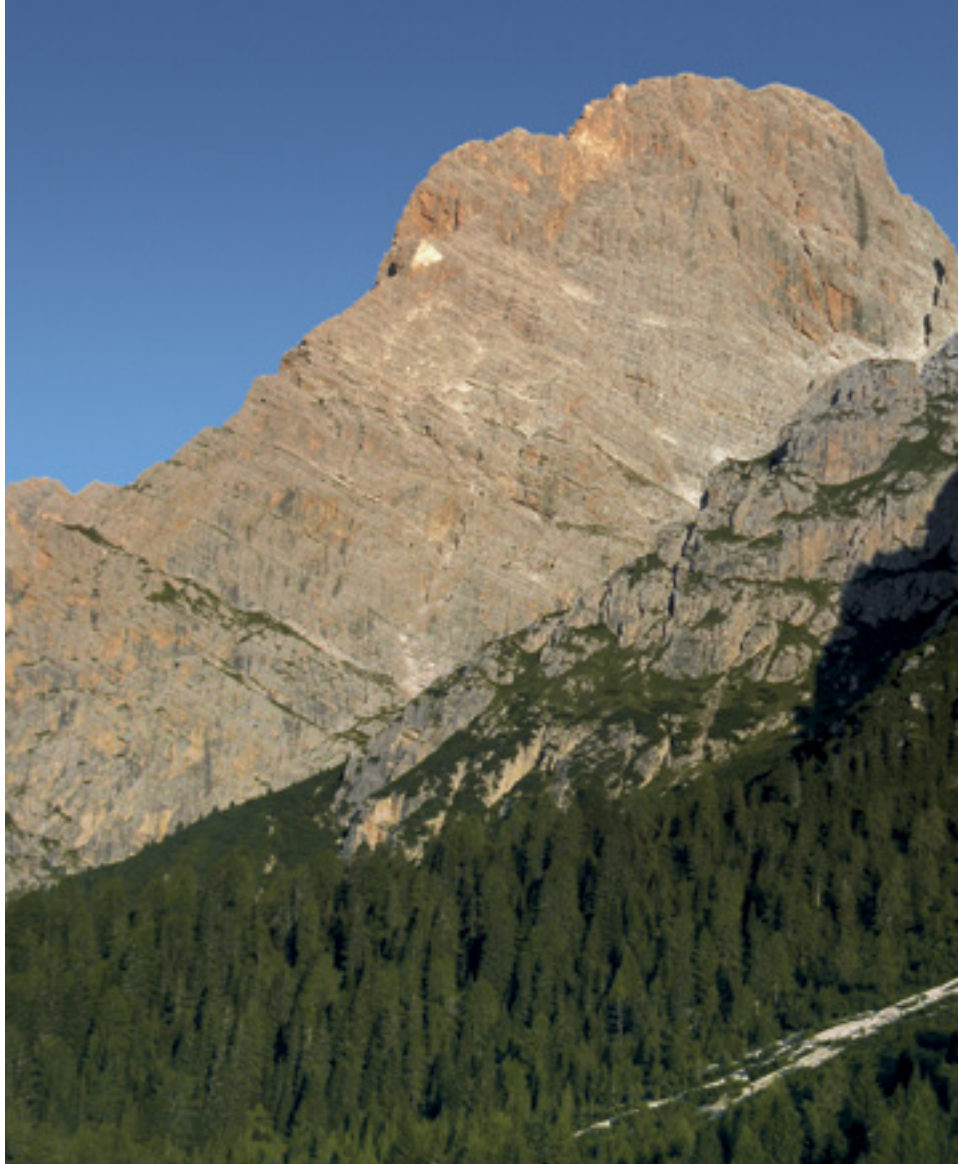
Leta 1884 je Cimon del Froppa obiskal Julius Kugy. Vodil ga je vodnik iz Auronza, Pacifico Zandegiacomo Orsolina, po domače Cicco. Smer njenega vzpona s škrbine, ki nosi Kugyjevo ime (Forcella Kugy), velja danes za običajni pristop in se imenuje Via Orsolina-Kugy. To je tudi smer, po kateri sta v snegu sestopila Petòz in Somano. Dva dneva po vzponu na najvišji vrh Marmarol je Kugy s Ciccom opravil še prvenstveni vzpon na Monte Cridolo, 2581 m, v Furlanskih Dolomitih.

Kraljevska Croda Bianca

V Marmarolah najdemo vrhove, ki se zdijo kot prave skalne trdnjave ali gradovi in takšno je tudi njihovo ime. Vendar si bolj kot Cima Bastioni, 2926 m, ali Monte Ciastelin, 2570 m, med njimi zasluži posebno mesto Croda Bianca, 2841 m, ki po estetskih merilih presega ostale. Imenujejo jo tudi kraljica Marmarol. Gora je današnje ime dobila šele leta 1890, ko se je nanjo povzpel veliki raziskovalec Dolomitov Ludwig Darmstädter iz Berlina. Le nekaj dni poprej je stal na Monte Ciastelinu, od koder je njegovo pozornost pritegnila sosednja gora s svojim dolgim, elegantnim južnim razom, za katero na vojaškem zemljevidu ni našel imena. Izbral si jo je za naslednji cilj in jo po uspešnem vzponu s Forcelle Peronat poimenoval Croda Bianca.

Croda Bianca je postala ena izmed najbolj prepoznavnih gora Marmarol po zaslugi družine Fanton, ki je v svojem hotelu v Calalzu (ki se je seveda imenoval Marmarole) gostila mnoge imenitne goste. Bratje Arturo, Augusto, Paolo, Umberto in sestra Luisa so v začetku 20. stoletja po dolgem in počez preplezali domače gore ter se udejstvovali tudi v sosednjih Sekstenskih in Furlanskih Dolomitih.

Nad dolino Piave pri Lorenzagu di Cadore zaznamuje podoba Crode Bianca južni raz, ki sta ga leta 1910 preplezala Umberto in Arturo Fanton ter tako odprla eno najlepših klasičnih smeri v Dolomitih. Smer Cresta Fanton

Lorenzago di Cadore in papež Janez Pavel II.

Kraj Lorenzago di Cadore leži kot razgledni balkon visoko nad levim bregom Piave. Z mestnega trga se odpirajo pogledi na Monte Cridolo na eni in na vrhove Marmarol na drugi strani doline. Velike hiše pričajo, da je bil to nekoč bogat in pomemben kraj. Danes sameva. "Vsi turisti gredo v Cortino d'Ampezzo," potoži mamica, ki nam vsakič, ko nas pot zanese semkaj, v Albergu Dolomiti postreže s kavo. Umirjenost kraja in njegova lega v naročju gora sta gotovo prispevala svoje, da je prav tu dolga leta preživel poletni oddih papež Janez Pavel II. Lorenzago di Cadore je bil pokojnemu papežu izhodišče za planinska romanja v bližnje Karnijske Alpe in Dolomite. Prebivalci kot tudi vsi, ki so ga srečali na njegovih poteh, ga ohranjajo v najlepšem spominu. Še danes je Lorenzago di Cadore vsako poletje odet v rumeno-bele vatikanske zastavice kot dobrodošlica papežu, ki ga ne bo več.

Zanimiva je prigoda, ko se je papež odpravil po pašnikih v smeri proti koči Baion v Marmarolah. Po planini je hitro zakrožila novica o njegovem prihodu in v koči je oskrbnik prejel telefonski klic z obvestilom, da k njim prihaja papež. Oskrbnik in njegova žena sta bila presenečena in zaskrbljena hkrati, saj sta imela le pol ure časa, da mu pripravita kaj posebnega. Še večje presenečenje je sledilo, ko se je papež mirno sprehodil mimo koč in nadaljeval proti koči Chiggiate, oddaljeni še dve uri. Seveda so bili tudi tu obveščeni, da se jim bliža neobičajni gost, le da tu skrb kuharice ni bila zaman. Papež se je sicer na poti rad pogovoril z vsakim, ki ga je naključno srečal, bodisi planincem, lovcem, gozdnim delavcem ali pastirjem.

je zaradi lepote okolja in zmernih težav danes ena izmed najbolj priljubljenih v Marmarolah. Stoletnico prvega vzpona so domačini svečano proslavili in v kraju Lozzo odprli (žal le začasno) razstavo, posvečeno vsem glavnim protagonistom, ki so se skozi čas zvrstili na odru njihovih gora.

Minila je prva svetovna vojna in iz nje se ni vrnil najmlajši izmed bratov Fanton, Umberto. Po činu topniški poročnik je kasneje vstopil v letalstvo in v zadnjem letu vojne so ga sestrelili nad Monte Grappo. Vrnili pa so se petični gosti in leta 1924 se je v hotelu Marmarole nastanil belgijski kralj Albert. Arturo Fanton ga je tedaj vodil na sam vrh Crode Bianche. Pustolovski

INFORMACIJE

Kako v Marmarole: Do te gorske skupine pridemo severno po gorenjski avtocesti do Jesenic, čez mejni prehod Rateče, skozi Trbiž, italijansko avtocesto zapustimo na izvozu Carnia/Karnija. Zapeljemo se mimo Tolmezza in od tu zahodno po dolini Tagliamenta, skozi Forni di Sopra, čez prelaz Passo di Mauria v dolino reke Piave na vzhodno stran Marmarol. Z juga pridemo po avtocesti Ljubljana–Ajdovščina–Nova Gorica–Udine/Videm. Od tu pa zahodno do Belluna in na sever po dolini reke Piave.

Kdaj v Marmarole: Ker se snežišča lahko obdržijo še pozno v poletje, so najpriljubljivejši meseci za obisk gora avgust, september, in če ni snega, oktober.

Koče, bivak: Koča Chiggiato, 1952 m, telefon 0039 (0)43 53 14 52; Koča Baion, 1855 m, telefon 0039 (0)43 57 60 60; Casa Alpina Domenico Savio, 1045 m, telefon 0039 (0)41 549 83 00; Bivak Tiziano, 2246 m.

Vodnika: Andrej Mašera: Dolomiti, sanjske gore. PZS, 2009 (Cimon del Froppa); Emiliano Zorzi: IV grado. Dolomiti Orientali, 2010 (Croda Bianca po Cresti Fanton, opisan tudi sestop po normalni smeri)

Zemljevid: Dolomiti del Centro Cadore, Tabacco 016, 1 : 25.000.

Opozorilo: Opisani vzponi so primerni le za gornike z alpinističnimi izkušnjami in znanjem, vajene gibanja v zahtevnem brezpotju!

duh in zaupanje v izkušenega vodnika sta gnala kralja, da se je povzpел na goro po smeri, ki danes velja za normalni pristop. Croda Bianca, kraljica Marmarol, je tako resnično postala kraljevska gora.

Košček raja

Marmarole so gore, ki jih je na platnu upodobil že renesančni slikar Tiziano, rojen ob njihovem vznožju, v kraju Pieve di Cadore. Ime slavnega slikarja nosita Cima Tiziano, 2802 metra visok razglednik, in majhna, zaklenjena koča, ob kateri stoji vedno odprt klasični kovinski bivak. Čeprav se slednji imenuje drugače, ju vedno imenujejo s skupnim imenom bivak Tiziano. Brez pretiravanja lahko rečemo, da je kraj, kjer stoji ta bivak, eden najlepših v Marmarolah. Na robu zakraselih Lastonov, nad katerimi se dviguje Cimon

del Froppa, na vrhu vzpetine, obdane z mehкими planinskimi tratami, pod katero v jesenskem času zlatijo macesni, se nam resnično zdi, kot da bi se znašli doma, nekje pod kraškimi podi Kanina. Edino veličastni razgledi na dolomitske ostrice Cadinov in Treh Cin ter skalne orjake, kot so Croda dei Toni, Monte Popera in Cima Bagni, nas vedno znova spomnijo, da se nahajamo v enem najlepših predelov Dolomitov.

Alpinistična zgodovina Marmarol je bogata. Dejanja vseh, ki so jo soustvarjali, se zrcalijo v duši teh gora. Če poznamo zgodovino gore, na katero se vzpenjamo, je naše doživetje globlje in bogatejše. Po stoletju in pol v Marmarolah ni več gore, na katero ne bi stopila človeška noga, ne stene, ki se je ne bi dotaknila roka. Toda kot je zapisal Antonio Sanmarchi: "Igra še ni končana, stare Marmarole ostajajo tu, očarljive v svoji nedostopnosti, vabilo in dar vsakomur, ki se jim upa približati z odprtim srcem."

Vzpon po smeri Fanton na Crodo Bianco

Foto: Matija Turk

"Živahno delovanje, ki vrvi v našem društvu ..."

Ob 110-letnici Trillerjeve koče in 60-letnici Gomiščkovega zavetišča na Krnu

Besedilo: Žarko Rovšček

Vselej, ko se sprehajam po razrvanih strminah in kotanjah Krnskega pogorja, se me kot večni refren iz ozadja dotakne opozorilo tragične posoške zgodovine. Zdrznem se in zavem, da stojim na zemlji, iz katere diha usodna davnina, žal prepojena tudi s krvjo naših prednikov. Preteklost, tako kot velja tudi za sedanjí čas, pač ni samo praznik. Primorska, slovenska zemlja je tudi v teh prelestnih svetiščih tišine zaznamovana z žalostnimi dogodki, ki jih je v svojem elementarnem bistvu povzročila ena najusodnejših človeških zablod, pohlep. Še dandanašnji se ga otepamo. Smo namreč slabi učenci nekaterih pomembnih zgodovinskih spoznanj svojih očetov, zato smo prisiljeni učno snov ponavljati.

Svet v okolici Krna pa je zaznamovan tudi s pomembnimi dejanji nas planincev, ki smo od svojega organiziranega zavedanja dalje pomagali tlakovati zgodovinsko pot slovenstva. Naj bo predvsem to dejstvo povod, da se oziram v preteklost.

obstoječim Nemško-avstrijskim planinskim društvom za označitev planinskih poti, gradnjo postojank in za "slovensko lice" naših gora so bile na Krn že naslednje leto, torej 1897, markirane kar štiri poti. Odbor je iz podružnične blagajne izločil

50 goldinarjev in jih za namene gradnje naložil pri Tolminski hranilnici. Poročilo o delovanju podružnice za leto 1900 omenja, da so 21. avgusta trije njeni funkcionarji – tajnik Ivančič ter odbornika Stres in Uršič – položili temeljni kamen na sedlu med Krnom in Batognico. Natančno opisuje stanje in nadaljuje, da je nova koča zgrajena "tako v grivo, da se gre na zapadni strani naravnost v podstrešje čez ozek, zaprt hodnik. Pritličje meri 4.80 x 5.80 x 2.20 m ter obsega prostor za pet ležišč, prostor za ognjišče in oddelek za mizo, klopi in omaro. V podstrešju je prostor za 11 ležišč. Streha je pokrita z lepnic, da je sneg ne bi premakal. Ker je vetrovna moč na Krnu silovita, je koča pritrjena k tlu s štirimi železnimi okovi. Vrhutega se pripne z dvojno železno vrvjo, ki bo držala s strehe v tla. Koča je odznotraj obita z mehkim uglajenim lesom."²

² PV 1900, str. 48.

"Na Krn kliče Soška podružnica ..."

Tednik Soča poroča o ustanovitvi Soške podružnice SPD na občnem zboru 17. junija 1896 v Tolminu, na katerem so poleg izvolitve novega odbora s predsednikom Karlom Trillerjem na čelu potrdili društvena pravila. Med najnujnejša "društvena dela" je občni zbor uvrstil tudi "predpriprave za zgradbo koče na Krnu", ki so bile le eden od ciljev, da bi "obsoškimi planinam" ohranili (kot so rekli) "ono samoslovensko lice, katero so tuja društva spačila že marsikateremu lepemu kraju slovenske domovine."¹

Nemudoma so osnovali poseben sklad za gradnjo koče. V tekmi z

¹ Soča, 19. junija 1896.

Pritekanje denarja v blagajno je bilo prepočasno, zato se je odbor dodatno zadolžil. Tega bremena se je podružnica otepala še v naslednjih letih in je skoraj usodno vplivalo na njen nadaljnji obstoj in razvoj.

Posoški planinci so uspešno prebrodili tegobe visokogorske gradnje. Spomladi leta 1901 je bilo vse nared za veliko otvoritveno slavlje pri novi koči. Tedanji slovenski tisk ni varčeval z vzpodbudnimi in vznesenimi besedami, namenjenimi vrlim graditeljem, istočasno pa so dajali duška nacionalnemu ponosu ob tej novi zmagi nad tujci v naših gorah:

"Na Krn kliče Soška podružnica ‚Slovenskega planinskega društva‘ in

vabi planince k udeležitvi pri slavnostni otvoritvi koč, ki jo je postavila nedaleč pod vrhom v ponosni višini 2000 m ... Živahno delovanje, ki vrvi v našem društvu in ki je rodilo že polno prelepega sadu, diči tudi našo Soško podružnico. Maja meseca l. 1896. ustanovljena, je založila l. 1898 sklad za gradnjo koč na Krnu in v petem letu svojega obstanka že izvršila namero: dviga se že lani započeta, letos dograjena stavba na Krnu. V tem tiči prelepi smoter našega društva, da vzbuja krepkejšo zanimanje za širno domovino, da nas vodi od kraja do kraja, kajti v vseh svojih delih nam mora postati domovina znana, ljuba, očarljiva. V to pomozi tudi naša nova

koča, koča na Krnu! Kličemo ji prav iz srca odkritosrčen planinski pozdrav. Bodi nam pozdravljena!"³

Pisali so 5. avgust 1901. Že na predvečer slavnostnega dne so se vznožju gore približevale skupine udeležencev iz različnih krajev. Spremljali so jih bučno streljanje iz topičev in rakete. Na planinah pod Krnom

³ K otvoritvi koč na Krnu, PV 1901, naslovna stran.

Svet tišine in nasprotij v prostranem zaledju Krna: turnosmučarski raj, idilična gladina jezera z apnenčastim kamnitim svetom, ki ga kot moreč opomin prekrivajo številne ostaline soške fronte.
Foto: Oton Naglost

so udeleženci prenočili. Sončnega in jasnega dne se jih je kakih 150 zbralo pod vrhom ob novi koči.

Slavnost je s pozdravom pričel predsednik Soške podružnice Anton Devetak. Številnih vznesenih nagovorov, ki so mu sledili, pa ni bilo ne konca ne kraja. V imenu osrednjega odbora SPD je spregovoril podpredsednik dr. Foerster. Z zahvalo se je spomnil vseh zaslužnih, še posebej pa dr. Trillerja kot ustanovitelja podružnice, Antona Devetaka kot trenutnega predsednika, bivšega odbornika Marušiča in najzaslužnejšega za izvedbo gradnje, tajnika Ivančiča. Andrej Gabršček je nato v svojem čustveno obarvanem govoru pozdravil zastopnike Češke podružnice s prof. Chodounskim, nestorjem češko-slovenskega prijateljstva, na čelu. Prisotni so z burnimi ovacijami pozdravili vidno ganjenega profesorja praške univerze. Slovenske in češke planince je namreč takrat vezalo iskreno prijateljstvo, ki so ga prekinile šele nove razmere po prvi svetovni vojni. Kaplan Seljak iz Tolmina je blagoslovil kočo. Nato je tajnik podružnice Ivančič spregovoril o zaslugah dr. Trillerja za ustanovitev podružnice in postavitev koč. Razglasil je sklep podružničnega odbora, da se nova kočja njemu v čast in zahvalo imenuje Trillerjeva kočja, kar je občinstvo sprejelo z aplavzom.

Uradno slavlje je tako minilo, a prava ljudska veselica s petjem in harmoniko se je še dolgo nadaljevala. Ljudje so se zavedali pomena dogodka za planinstvo v Posočju. Andrej Gabršček je ob tem zapisal: "Ob prisrčni zabavi so zrle naše oči tje do Benetk, ne sluteče, da bo po petnajstih letih naš Krn središče najhujših vojnih metežev, kakršnih svet še ni videl."⁴

Preslišani nasvet dr. Tume

Znana spominska podoba s fotografске plošče studia Jerkič iz Gorice nam prikliče podobo slavja pod vrhom Krna. V desnem spodnjem kotu, "nekoliko korakov proč od zborovalcev", sedi vselej kritični dr. Henrik Tuma, vodilni v goriški sekciji Soške podružnice, kot bi simbolično nasprotoval hrupnemu dogodku, kakršnih v gorah ni maral. Tudi na pot se je tega dne odpravil kar sam in prireditelji celo malenkost zamudil. V spominih piše: "Po končani slovesnosti sem dr. Trillerju naravnost povedal, da njegov dom ne preživi zime. Očital sem gospodom,

da so ga postavili na taki plazovini, kakor nalašč, da ga prvi planinski plaz podere."⁵ Graditelji namreč njegovega nasveta, kam postaviti postojanko, niso upoštevali, zato so se njegove besede žal uresničile že prvo zimo.

Sneg je v naslednjih zimah kočjo tako poškodoval, da v njej ni bilo več možno prenočevati, leta 1905 pa jo je popolnoma stisnil k tlom. Odborniki so ob obisku ostankov Trillerjeve kočje 10. septembra 1905 določili novo, po mnenju domačinov varnejše mesto, kakih dvesto korakov višje. Kasneje, leta 1908, je Soška podružnica sprožila tudi vseslovensko nabiralno akcijo za gradnjo novega zavetišča. Objavila je željo, da bi nekoč na Krnu stala po-

Graditelji namreč njegovega nasveta, kam postaviti postojanko, niso upoštevali, zato so se njegove besede žal uresničile že prvo zimo.

stojanka, "ponosen spomenik našemu slavnemu sinu planin", pesniku Simonu Gregorčiču. Poziv so sklenili: "Ideja o zgradbi S. Gregorčičeve kočje se mora uresničiti, naš pesnik mora dobiti ta poleg nagrobnega najprimernejši spomenik, ki bo pospeševal med Slovenci in tujci zanimanje za Gregorčičev raj, za krasne naše planine, katere je on tako iskreno ljubil. Zato se obračamo do vsakega rojaka z iskreno prošnjo: prispevajmo vsak po svoji moči, da bo na sivem Krnu čimprej stala S. Gregorčičeva kočja! Odbor Soške podružnice: Predsednik: Dr. Gruntar. Tajnik: Ant. Kutin."⁶

Pobuda za zbiranje pomoči je merila na isto populacijo kot druga, skoraj istočasna, s pomočjo katere naj bi zbrali sredstva za obnovo Aljaževega doma v Vratih, ki ga je porušil plaz, zato se ni obnesla. Pod težo preteklih dolgov so začetek gradnje Gregorčičevega zavetišča vse bolj odlagali, obenem pa je Soška podružnica tonila v krizo, iz katere se ni izmotala vse do prve svetovne vojne.

V mraku vojne in italijanske zasedbe Primorske

Krn in z njim celotno Posočje sta ob nastopu prve svetovne vojne postala priča najbolj vročih bitk soške fronte. Celotno pogorje so prepredale številne oskrbovalne poti, ki so kazile nekoč neomadeževano gorsko pokrajino

in še danes pričajo o zahtevni oskrbi bojišč. Mrgolelo je vojaščine. Krvave ofenzive so kljub številnim človeškim in materialnim žrtvam pomenile le skromno napredovanje vojskujočih se strani, včasih za nekaj metrov sovražnikovega ozemlja. Kakšno nasilje nad prvobitno gorsko tišino!

Po koncu prve svetovne vojne so Italijani zasedli Primorsko in na zahodni strani t. i. rapalske meje se je znašlo tudi Krnsko pogorje. Zavojevalci so 16. junija 1922 v neposredni bližini današnje planinske postojanke najprej postavili miznico z vpisno knjigo in štiri metre visok spomenik padlim alpincem, ki ga je, nezaščitenega, že nekaj dni po odkritju poškodovala strela. Naključno srečanje s karabinersko patroljo je bilo dovolj, da so oblasti po krivem obdolžile terorističnega dejanja skupino pastirjev, ki so se v dneh nesrečnega dogodka nahajali v okolici. Prebivalstvo občin na Kobariškem, še posebej najbližje Drežnice, je dalj časa preživljalo ustrahovalne in maščevalne akcije fašističnih tolp, vključno s požigi hiš in župnišča. Hudo razplamtele nacionalistične strasti ni uspelo pomiriti niti strokovnima izvedencema, ki sta dokazala, da je poškodbo povzročila strela.⁷ Kasneje, leta 1928, so v neposredni bližini postavili monumentalno planinsko zavetišče v čast poročniku Albertu Piccu, ki je padel ob zavzetju vrha Krna.

Krnsko pogorje je bilo tudi v drugi svetovni vojni prizorišče obračunov med vojskujočima se stranema. S svojim reliefom in zapuščenimi vojaškimi objekti je služilo kot manevrski prostor za premike in zadrževanje partizanskih enot, ki jih je tod zaradi zahtevnosti terena sovražnik le redko motil. Omeniti pa velja dve pomembnejši bitki, III. udarne Gradnikove brigade (17. 7. 1943) in znano bitko XVII. Gregorčičeve brigade na Rdečem robu (20. 8. 1944), v kateri je padlo okrog sto borcev.

Gomiščkovo zavetišče na starih temeljih

Prišla je težko pričakovana svoboda, priključitev Primorske matični domovini. Na temeljih nekdanje podružnice, nastale leta 1911 iz goriške sekcije Soške podružnice, je tudi v Novi Gorici vzniknilo današnje planinsko društvo. Odbor društva je pod vodstvom Kazimira Škarabota v istem letu sprejel sklep o gradnji

⁴ Gabršček, Andrej: Goriški Slovenci I., Lj. 1932, str. 50-52.

⁵ Tuma, Henrik: Iz mojega življenja /ured. in dop. B. Marušič/, Lj. 1997, str. 260-262.

⁶ PV 1908, str. 63.

⁷ Spomenik na Krnu poškodovan od strele, Goriška straža, št. 35, 30. 9. 1922.

koče na Krnu, "ki naj bi se imenovala Gregorčičev dom. V ta namen skupno in sporazumno s fiskulturnim društvom bi se sestala štiričlanska komisija, katera bi imela nalogo izbrati primeren prostor na Krnu."⁸ Planinska društvena dejavnost, v prvih letih po drugi svetovni vojni še pod okriljem Fizkulture zveze, je namreč počasi prevzemala samostojno pobudo. Finančno in blagajniško poročilo za naslednje leto pa že govori o prvih izdatkih društva za gradnjo bivakov, zavetišč ter prehrane in prevozov na Krn.⁹ Planinska zveza Slovenije je za gradnjo koče na Krnu odobrila kredit, ki je znašal 500.000 dinarjev ali skoraj desetkratni znesek takratnega društvenega proračuna.

Na območju Krna so planinski gradbeni zanesenjaki, v splošnem vzdušju obnove porušene domovine, ki mu je pritegnila tudi PZS, nihali med tremi možnimi lokacijami. Vsaki v prid so govorili določeni razlogi. Gradnja objekta pri Krnskem jezeru naj bi utemeljevala povezava Krnskega pogorja z gorenjskim planinskim zaledjem, ki naj bi bila dobra osnova tudi za razvoj

turnega smučanja. Dodaten čar ji je dal še idilični položaj ob gorskem jezeru. Nekateri so zaradi navezave na železniško postajo na Mostu na Soči, ko še ni bilo množičnega avtomobilizma, dajali prednost postojanki ob poti iz Zatoľmina preko planine Sleme proti vrhu. V korist zasnove novega zavetišča na temeljih bivšega italijanskega zavetišča pod vrhom pa je govorilo dejstvo, da gre za tehnično lahko dostopen in markanten vrh. Večina je pritegnila zadnji različici, gradnja objekta pri Krnskem jezeru pa je bila prestavljena v bodočnost.

Na četrto obletnico priključitve Primorske matični domovini, 15. septembra 1951, je bilo odprto zavetišče, ki je dobilo ime po pokojnem Ervinu Gomiščku iz društvenega gradbenega odbora. Leto poprej je v neposredni bližini usodno zastavil svoj zadnji korak. Odprtje zavetišča, tako kot nekoč Trillerjeve koče, je minilo svečano, s kresom na vrhu Krna na predvečer in z udeležbo preko 150 planincev s cele Primorske.

Spomini nas družijo in opominjajo

Zob časa in delovanje naravnih sil sta neusmiljena, zato je zavetišče vse do danes preživljalo številne prenove in izboljšave. PD Nova Gorica je v čast

dvema pomembnima jubilejema v začetku septembra 2011 priredilo svečanost, ki se je udeležilo veliko planincev, večinoma članov planinskih društev iz Posočja. Po krajšem kulturnem programu in osrednjem govoru so prisotne pozdravili tudi predsednik PZS Bojan Rotovnik, kobariška županja Darja Hauptman in predstavnica Mestne občine Nova Gorica Silvana Matelič. Slavje, ki se v skladu z ustaljenimi planinskimi šegami po uradnem delu ni takoj zaključilo, so popestrili pevci moškega pevskega zbora Napev iz Batuj in harmonikar Drago Berce s svojo ad hoc zasedbo.

Ob dogodkih, kot je bila počastitev obletnic na Krnu, radi delamo račune s preteklostjo. Naj nas ta pogled navdaja s ponosom in tudi zavestjo, da smo planinci na tem previharjenem torišču spopadov, vsem političnim ujмам navkljub, vedno gradili prepotrebne objekte za svojo dejavnost. Obenem pa smo tkali tudi strpnije odnose med sosedi, mejaši, med ljudmi dobre volje. Tako naj bo tudi v prihodnje! ◉

Gomiščkovo zavetišče v zimskem oklepu

Foto: Miljko Lesjak

⁸ Zapisnik II. občnega zbora, 18. 12. 1949, Arhiv PDNG.

⁹ Zapisnik III. občnega zbora, 17. 12. 1950, Arhiv PDNG.

LED LENSER

WWW.LEDLENSER.COM
WWW.RT-TRI.SI

Naglavna svetilka H7
170lm / 3xAAA / 54h

- POZLAČENI KONTAKTI
boljši izkoristek
- ALUMINIJASTO OHIŠJE
trdnost in vzdržljivost
- Hitri fokus (AFS)
enoročno upravljanje
- Dinamično stikalo
različne moči
- Dolg čas delovanja
majhna poraba baterij
- V paketu poleg svetilke:
baterije, etui, zapestni trak

Ročna svetilka H7
200lm / 4xAAA / 64h

NAJ VAS NOČ NE PRESENETI

LED LENSER svetilke

Vrhunske LED svetilke za različne namene.
Uporabne v najtežjih pogojih!

LED tehnologija je revolucija v svetlobi. LED LENSER svetilke so najbolj dovršene LED svetilke na svetu. Vrhunska LED, dolg čas delovanja, vzdržljivost in robustnost, so karakteristike, zaradi katerih se LED LENSER svetilke uporabljajo v najzahtevnejših okoljih.

Poznavalci postavljajo LED LENSER svetilke na prvo mesto med proizvajalci LED svetilk.

Izbrane modele dobite v trgovinah

LED LENSER, vrhunske LED svetilke – dolgi čas delovanja in zanesljivost v najbolj nepredvidenih situacijah.

LED tehnologija vstopa v zadnjih letih v vsakdanje okolje. Ekonomičnost, varovanje okolja, uporabnost in trajnost so glavne odlike LED virov svetlobe, ki v zadnjih letih doživljajo enormni vzpon. Enostavnost in uporabnost LED čipov odpira oblikovalcem in razvojnikom popolnoma nova obzorja uporabe. Nemški proizvajalec svetilk LED LENSER, je pionir v uporabi LED virov svetlobe v ročnih in naglavnih svetilkah. Danes se svetilke LED LENSER ponašajo s primatom v svetovnem merilu. Podjetje ima patentiranih več kot 200 tehničnih inovacij in rešitev, ki jih ponujajo uporabnikom zgolj svetilke LED LENSER. Glavne odlike svetilk, ki se skrivajo v notranjosti so: vrhunski materiali, patentiran sistem enoročnega fokusa, modularna zgradba, pozlačeni kontakti in inovativni baterijski modul. Za uporabnika pa je najpomembnejši dolg čas delovanja, nastavljen snop, nastavljiva moč, zanesljivost, enostavna uporaba in izvrstna svetilnost. Nabor svetilk iz programa podjetja LED LENSER je dovolj širok, da zadovolji tako ljubiteljskega, kot tudi profesionalnega uporabnika svetilk. Ponujajo vse, od mini LED svetilk do največje ročne LED svetilke, ki je od leta 2011 vpisana v Guinnessovo knjigo rekordov.

Dokazano s strani milijonov uporabnikov LED LENSER svetilk boste navdušeni, če se odločite za nakup svetilke LED LENSER, mogoče bo to vaša najboljša izbira. Svetilke so naprodaj tudi v trgovinah Intersport. Več na www.rt-tri.si ali www.ledlenser.com.

Rombon v beli preobleki

Lep dan s prijatelji v zasneženih gorah

Besedilo: Milan Meden

Rombon, 2208 m, leži na skrajnem vzhodu Kaninske Rskupine. Zaradi svoje dominantne in precej osamljene lege nad Bovško kotlino se nam z njegovega vrha odpirajo čudoviti razgledi na bližnje in daljne vrhove. V zimskih razmerah predstavlja za izkušenega planinca lažje dostopni dvatisočak, ki nudi izdatno mero zadoščenja, saj se pod belo odejo skrita pokrajina lahko spremeni v pravi muzej naravnih umetnin na prostem. Človek s subtilnejšo dušo in iskreno ljubeznijo do gora lahko pusti glavo kar v dolini, tu zgoraj mu bo namreč zadostovalo le srce.

Iz doline vodita na Rombon dva pristopa. Prvi se prične pri trdnjavi Kluže v dolini Koritnice in poteka mimo utrdb Fort Hermann čez vzhodna pobočja. Drugi vodi iz Zavrzelna nad Bovcem po južni strani mimo planine Goričice. Opozoriti je treba, da so vsi pristopi dolgi, kar je v kratkih zimskih dneh potrebno upoštevati pri načrtovanju ture.

Začetek po zgodnjem zajtrku

Zgodaj zjutraj tiho *odcapljam* iz stanovanja in uspešno preliščim občutek krivde, ki me zalezuje, ker sem doma pustil spečo ženo in dojenčka. Matic me že čaka na običajnem zbirnem mestu in mi predstavi Vojko, vitko in prijetno Korošico, ki ravnokar pospravlja "tvojih pet minut" zajtrk. Takoj se izkaže, da bodo pogovori v taki družini izredno zanimivi. Tudi avto to občuti in veselo drvi po gorenjski avtocesti Bovcu naproti. Ko prečkamo prelaz Predel, nas začnejo okoliške gore opozarjati na našo majhnost. Snežna

belina ta občutek v meni še stopnjuje, spoštljivo občudujemo in komentiramo lepoto višin, ki nas obdaja.

V Zavrzelnem, na višini 700 m, se začne naša pot. Mraz nas spodbudi, da hitro začnemo s hojo. Markacije mimo vodnega korita usmerijo navzgor po gruščnatem pobočju. Kmalu nas pozdravi sonce, ki nas skupaj s hojo dodobra ogreje. Po lepem, kopnem gozdu se kar nekaj časa zložno vzpenjamo po stezi, ki vodi proti planini Goričici (1336 m). Tu posedemo ob lovski koči in se prepustimo sončnim žarkom. Dan je čudovit in moja tovariša tako prijetna družba, da duša poskakuje od radosti. Spomini me ponesejo nazaj v vroče poletje pred leti, ko sva po tej poti s prijateljem sestopala z Rombona in sem prestajal hud halucinacijski napad žeje. Med umskimi teatralnimi blodnjami sem že razmišljal o vlom v lovsko kočico z obupanim upanjem, da bom notri našel vodo... Še sreča, da je prevladala zdrava pamet!

Ob ostankih vojne

Kmalu nad planino se začnejo zimske razmere. Z višino je vse več snega, hkrati pa razgledi postajajo vse bolj očarljivi. Po mulatjeri se ob ostankih vojne vihre vzpenjamo po pobočjih Čuklje (1767 m). Rombon je bil tako kot mnogo drugih vrhov nad Soško dolino eden izmed nemih protagonistov krvave igre, ki se je odvijala med letoma 1915 in 1918. Ostankov vojnih objektov je na pretek, in četudi jih večino prekriva sneg, so dobro vidni. Pozornost pritegne italijansko vojaško pokopališče, katerega nagrobni kamni in križi štrlijo iz snega. V Zgornjem Posočju padle italijanske vojake so Italijani po vojni prenesli v kobariško kostnico, a tisti, katerih grobov niso našli, še dandanes počivajo na spokojnih višinah. Čukljo so že leta 1915 zavzeli Italijani, medtem ko je Rombon postal trdnjava, ki so jo Avstrijci kljub številnim napadom do konca držali v svojih rokah.

Vse je videti tako blizu

Pod Čukljo vstopimo v "muzej naravnih umetnin". Hodimo po obširnem pobočju, ki se nato skrrije med ožje prehode in spet zagleda luč v bolj odprtem svetu, posejanem s skalami. Slednje je poljubil sneg in na tak način ustvaril skupino snežakov, ki stoje kot monoliti in izzivalno kljubujejo sončnim žarkom. Beli poprhi je skrili večje skalne gmote in pri tem dal duška umetniški fantaziji. Nekatere imajo na sebi privlačna, elegantno oprijeta oblačila, druge pa so bolj mogočno in divje razpotegnjene. Ko se naš pogled usmeri proti Kaninu, je slika, ki se prikaže, osupljiva. Težko je opisati, a naravni zakoni so ustvarili tihožitje, ki spominja na veličastno zmedo, kjer ima vsaka podrobnost smisel in vsak detajl svoje mesto. Ko strmim v ta kaos skalovja, se na platnu v moji glavi vrti film, v katerem se je velikanu v ogromnih škornjih utrgalo, brezglavo divja naokrog in za sabo prazni vedra bele marmelade. Občudovanja vredna je optična prevara, zaradi katere se zdi sicer prostrano in oddaljeno hribovito območje veliko manjše in bližje.

Foto: Milan Meden

Težavne stare dereze

A pustimo sedaj brdavsa, ki je poleg velikega nereda tudi zelo lepo zgladil in pooblal naš vzpon na Rombon. Kmalu dosežemo vznožje prepadnih sten in tu se začne najtežji del ture. Preden si natakne dereze in snamemo cepine z nahrbtnikov, se še vsak po svoje okrepcamo. "Lejga, lejga, kako je zmeden," vedro izusti Vojka, ko se lovim med zavezovanjem starih derez s trakci. Dejansko sem nekoliko vznemirjen, morda živčen, saj se je od mojega zadnjega vzpona, kjer so bile potrebne dereze, kar nekaj Soče izlilo v Jadran. Naposled mi uspe in v ključih nadaljujemo po pobočju, ki se strmo vzpenja proti grapi. Strmina narašča in po približno dvesto metrih gaženja po mehkem snegu stopimo na manjše sedlo. Na levi nas markacija na kopni skali usmeri navzgor. Splezamo čez strme skale, kjer previdnost, zlasti ob sestopu, ni odveč. Od tod nas do vrha čaka prečenje precej dolgega pobočja, ki na desni visi v dolino z naklonom približno trideset stopinj. Gazimo vzporedno z grebenom, a le poredko se ga dotaknemo, povečini se vzpenjamo pod njim.

Ko se že čudim, kako to, da kljub prekrasnemu nedeljskemu dnevu nismo srečali nobenega gornika, se nad nami začnejo kazati obrisi dveh podob, ki se naglo spuščata. Dosežeta nas visoki postavi moškega srednjih let in njegove prikupne mlade spremljevalke (v glavi že začenjam razglabljati o privlačnosti, ki jo zrela moškost izvaja nad mladimi puncami, ko izvem, da je gospod njen oče) s pohodnimi palicami in brez derez. Tu bi lahko morda odprl

oklepaj o varni hoji v gore. Popolnoma razumem, da ima človek z alpinističnimi izkušnjami večje zaupanje vase in v svoje zmogljivosti, a že nekajkrat sem videl prizore, kjer je težko prepoznati mejo med neodgovornostjo in varnim gorništvom. A ta tema je preveč razvejana, da bi jo lahko obravnaval tukaj.

Svarilo

Oče in hči se izkažeta za prijetna sogovornika. Povesta, da večkrat prihajata na Rombon. Gospod nas posvari, naj bomo previdni, ker se pod snegom skrivajo velike luknje, sam se je bil istega dne že pogreznil v eno izmed njih. Zahvalimo se za svarilo in jima zaželimo vso srečo. Dvomim, da sta nas slišala, saj sta jo že športno ucvrta navzdol. Matic nadaljuje z vzponom v svojem značilnem ptičjem slogu, tako da se nahaja že daleč nad nama, midva z Vojko pa vzdržujeva bolj počasen, a stalen tempo. Ne mine veliko, ko se podlaga pod menoj udre in velika siva usta me zgrabijo z zobmi. Do prsi sem v snegu in v tako nerodnem položaju, da si z nogami nikakor ne morem pomagati. Po nekaj neuspešnih poizkusih, da bi se izvlekel, se že bojim, da bo moja "sogornica" priča izbruhu kletvic. Končno uspem zasaditi cepin na primerno mesto, kar mi omogoči, da se toliko premaknem naprej, da si lahko pomagam z nogami. Pod podplatom začutim trden stop, z vso silo se odrinem in izvlečem iz luknje. Vesel ponovno stojim na trdnih tleh in hojo nadaljujem s povečano mero previdnosti.

Vrh dosežem že skoraj popolnoma dehidriran. S sabo sem namreč vzel le

Viš in gore nad Belim potokom v Zahodnih Julijcih z Rombona Foto: Milan Meden

litrsko termovko čaja, češ, saj je zima, pozimi pa je moja potreba po tekočini manjša. Na glas se čudim in skušam najti razloge, zakaj je tokrat drugače, ko se oglasi Vojka, nedolžen glas čiste resnice: "Saj smo na Primorskem, pa še sonce je. Toplo je in bolj si se potil, torej si porabil več tekočine!"

Splačalo se je!

Kljub Matičevemu odsvetovanju začnem srebati sneg, kar bom potem plačal s krajšim glavobolom. A pustimo te zaplete. Vrh Rombona je lep in obširen, postreženo je s paleto enkratnih pogledov na Julijske Alpe, Viš in Montaž ter na Dolomite. Vrh vsake gore vleče, da se na njem ustaviš dalj časa, da sedeš, si odpočiješ, nekaj poješ, in če si v dobri družbi, pokramljaš. Tako so nam tudi na Rombonu zapele sirene (ne tiste policijske) in nas mamljivo vleklo na svoja udobna oprsja, a pot nazaj je bila še dolga, dan pa kratek.

Poslovimo se od kraljestva gorskih živali in se, zatopljeni vsak v svoje misli, varno vrnemo do izhodišča. Še prej počakamo na sončni zaton na planini Goričici, ki vlije dodatno energijo v rezervoar življenja.

Rombon ali Veliki vrh je lepa razgledna gora, ki je poleti še toliko bolj zanimiva zaradi zgodovinskih ostankov, pozimi pa predstavlja spodoben in lažje dostopen dvatisočak. Če bomo goro spoštovali in se nanjo primerno pripravili, bo uživanje neomejeno. ●

Med pravoslavnimi samostani

Obisk polotoka Atos

Besedilo: Peter Soklič

V "ta gnili" so imela društva, odvisno od podpore delovnih organizacij, v katerih so sodelovala, določene ugodnosti. Tako je planinsko društvo Železničar uživalo izjemne ugodnosti pri prevozih z železnico. Nič posebnega, če je šlo za izlete po ožji domovini ali organizacijo del pri koči na Vogarju. Za potovanje tja do Grčije pa je bil to dovolj velik razlog za včlanjenje študentov z bolj ozkimi denarnicami. In tako smo se sredi šestdesetih let prejšnjega stoletja napotili na Olimp, najvišjo goro Grčije in sedež starogrških bogov. Bila je pomlad, spominjam se, da smo na meji z Grčijo dobili majhna darilca, ker je bila ravno pravoslavna velika noč.

Vzpon na enega od vrhov Olimpa po južni strani je bil vroč, sonce je brez usmiljenja žgalo. S seboj sem vlekkel smuči, užitek ob spustu skozi nekakšno globel, kjer je še ležal sneg, pa je bil le kratek. Potem smo se podali na Peloponez. Med kopanjem v še svežem morju je tekla beseda o Atosu. Po prvem navdušenju za obisk te gore se je kmalu pokazala moč šibkejšega spola. Ker na Atosu ne sme biti nič ženskega, so vrli železničarji pod pritiski družic odpovedovali udeležbo drug za drugim. Na koncu

tako ni bilo dovolj interesentov za najem ladje, ki naj bi nas pripeljala do izhodišča. Globoko v podzavesti pa je ostala želja po spoznavanju tega nenavadnega koščka sveta, ki že stoletja predstavlja duhovni center pravoslavne cerkve. Več kot četrto stoletja kasneje se je le pokazala priložnost za uresničitev tega daljnega sna ...

Zapletene priprave

Za podvig sem uspel navdušiti kolega, čigar duševni svet je sicer zasidran v rodni Švici, je pa dovolj

zvedav in odprt za drugačno dojemanje sveta. Priprave za popotovanje po Atosu so bile kot po pravilu zapletene in dolgotrajne: prošnja za dovoljenje, brez katerega ni vstopa na ozemlje teokratske Republike Atos, je treba vložiti pol leta pred predvidenim datumom obiska pri Cerkvenem uradu v Solunu. Najenostavneje gre kar prek interneta. Nekaj težav je tudi pri utemeljevanju razlogov za popotovanje; ker gre uradno za nekakšno božjo pot, se pričakuje tudi čaščenje relikvij. Končno je kot razlog za pot zadostoval kulturni interes in tako sva se le znašla na spisku desetih nepravoslavnih, ki na dan uspejo dobiti vstopno dovoljenje. Sledi pošiljanje kopij potnih listov, telefonsko preverjanje, pa vnovično pošiljanje, ker se vse "izgubi" ...

Na koncu pa se vse odvija presenetljivo gladko: v Ouranopolisu, zadnjem kraju pred vstopom v avtonomno Republiko Atos, sledi smerokazom z oznako Cerkvenega urada, plačaš par deset evrov in že imaš v žepu Diamonitriion – poseben potni list, ki je naslednje štiri dni odločilen za potek popotovanja in dobro počutje. Še par korakov do pristanišča in že se znajdeš na trajektu,

Grški samostan Ksenofont na Halkidiki, v ozadju se dviga gora Atos. Foto: Vlado Vujisić

edinem prevoznem sredstvu do pristanišča Dafni, ki je hkrati tudi edino vstopno mesto v Republiko Atos.

V moški svet

Že na ladji, ko se nad morjem počasi rišejo obrisi mogočne čokate gore Atos (2000 m), se začenja potapljanje v drug svet. V črno odeti menihi z značilnimi visokimi pokrivali srkajo kavo in se med pogovori vedno znova smehljajo ob neskončnih telefonskih klicih. Vsi so oboroženi z mobilnimi telefoni, večina tudi s popotnimi palicami. Božjepotniki iz vseh mogočih pravoslavnih dežel pa dežne kapljice kar pogosto redčijo z žganimi vodicami. Med potjo se ladja večkrat ustavi ob katerem od dvajsetih samostanov, ki dandanašnji še delujejo na Atosu. Menihi izstopajo, prihajajo novi, vse se odvija za čuda hitro in natančno.

Dafni je majhen kraj, ki živi od pristanišča. Dve, tri gostilnice, carinska in policijska postaja, par zanikrnih trgovinic in seveda t. i. avtobusna postaja, kjer se ustavljajo minibusi, ki vozijo potnike do glavnega kraja Karies. Voznega reda ni, nevešča lokalne prakse zamudiva še zadnji "uradni" prevoz. Hitro nama postane

Srbski samostan Hilandar na Sveti gori
Foto: Vlado Vujisić

jasno, zakaj živahen naval na vsako, še tako izdelano prevozno sredstvo. Ne veva, kam s kovčkom, ki ga je prijatelj, navajen srednjeevropskih razmer, privlekel s seboj. Prijazen domačin vzame prtljago v varstvo. Končno le ujameva zapozneli prevoz. Zanimiv je način obračunavanja voznine – znana je cena za celo vozilo, razdeli se med potnike, kolikor se jih pač najde ...

Uro kasneje sva v Kariesu. Mestece, ki je pravzaprav vasica, je prislonjeno k pobočju enega od stranskih izrastkov Atosa. Zdaj že pošteno dežuje, vedriva ob pragu ene od trgovinic na trgu v centru kraja. Spet ista pesem – čakanje brez voznega reda. Toda tudi tu se nenadoma pojavi avto, ki pelje do samostana Vatopedi na vzhodnem delu polotoka. Tam sva prijavljena kot ena od gostov popotnikov za današnji dan.

Med samostani

Vatopedi je najstarejši samostan na Atosu. Njegova zgodovina sega v 9. stoletje. Tisočletna tradicija odseva že v ritualu dobrodošlice. Pravilo v vseh samostanih je, da je vsak popotnik postrežen z ratlukom, skodelico močne črne kave in šilcem žganja. Sledi dodelitev prenočišč v eni od štiri-posteljnih sob za goste. Vse je zelo čisto, sanitarije s toplo vodo. Potem je dovolj časa za sprehod po razsežnem samostanu s čudovito arhitekturo stoletja stare palače – nekaj med trdnjavo, graščino in askezo. Glavne nevarnosti za samostane so bili v

 Marmot
FOR LIFE

PERTEX QUANTUM GL

PLASMA 15

S predstavitvijo povsem novih spalnih vreč Plasma se kaže Marmotovo nenehno iskanje novih tehnologij. Vreče Plasma so med tehnološko najbolj naprednimi spalnimi vrečami na trgu. Med revolucionarne napredke lahko štejemo uporabo posebnih pretočnih zapornic (uporabnik lahko sam razporedi določeno količino puha), lažjo konstrukcijo z boljšo toplotno učinkovitostjo in konstrukcijo spodnjega dela, ki zaobjame stopala. Spalni vreči serije Plasma sta polnjeni z našim najbolj kvalitetnim puhom serije 900+ evropskega porekla, ki je zaprt v ultra lahko in izredno vzdržljivo tkanino denier 10 Pertex Quantum. Z združitvijo teh lastnosti je Plasma najlažja, najbolj topla in najbolj funkcionalna spalna vreča.

Kolekcijo Marmot najdete v trgovinah:

ANNAPURNA, Krakovski nasip 4, Ljubljana

Avantura šport, Gregoriceva cesta 19, Ilirska Bistrica

ACTIONMAMA, Parmova 51, Ljubljana

Suvel šport Nova Gorica, Trg Edvarda Kardelja 5, Nova Gorica

Cult, Dolenjska c. 350, Lavrica

Svet športa, Titova 16, Jesenice

Proklimb, Ljubljanska cesta 1, Bled

www.annapurna.si

www.marmot.eu

Veličastna arhitektura ruskega samostana Pantelejmon Foto: Peter Soklič

pa prispeva svoje k meditativnemu vzdušju. Mucki, ki jih je na Atosu cela stotnja, se leno sončijo na klopci na samostanskem dvorišču ...

Premalo časa za vse

Če želiš pokukati v kulturne vrednote, ki jih nekje globoko v sebi nosi zgodovina pravoslavne cerkve, v štirih dneh, kolikor časa velja Diamonitron, ni ne časa ne energije za vzpon na večinoma v oblake zavit vrh Atosa. Za čuda me to spoznanje sploh ne žalosti. Tako ostane za gorništvole krajši, predvsem fotografiranju namenjen izlet po pobočjih vzdolž obale. Pešpoti so slabo označene ali pa oznak sploh ni. Mnoge poti vodijo v po vsem polotoku raztresena skrita, nadvse skromna bivališča menihov samotarjev.

Organizacijski problemi se v vsej ostrini pokažejo naslednji dan: pričakovana ladja zaradi razburkanega morja ne more pluti. Pot naju zato seveda spet vodi v Karies (kamor po mnenju mojega zobozdravnika več ali manj vodijo vse življenjske stezice ...), potem pa prek Dafnija v ruski samostan Panteleimonos. Samo po sebi je razumljivo, da je ta samostan največji, ob izdatni pomoči domače države je tudi vzorno vzdrževan. Tudi tu izkažejo prijetno dobrodošlico. Nemalo pa sva preseučena, ko naju menih, ki upravlja s prenočišči, po dvourni zamudi kar na hitro odslovi – razlog: nisva se vnaprej prijavila.

Popoldne se že nagiba v večer, ko še zmeraj koračiva v uro in pol oddaljen samostan Xenofondos. Tu pa naju sprejmejo z legendarno grško gostoljubnostjo in seveda z vsemi obveznimi rituali. Zvečer sedim na ozkem balkonu visoko nad morjem, ki s svojo modrino obkroža tudi te stare zidove bizantinske arhitekture. V zraku plavajo odlomki psalmov, v pristanu pa se pozibava samostanski gliser s par sto konjskih moči močnima motorjema ...

Ko se četrtega dne trajekt spet prisloni ob pomol v Ouranopolisu in ostane Atos izkušnja, začnem doumevati, kolikšen pomen ima lahko samo par dni za razumevanje Kolesja, nam malo znanega poglavja kulturne zgodovine človeškega miselnega sveta.

Na pomolu pa že čakajo družice nekaterih sopotnikov ... ◉

srednjem veku roparski napadi – zato obrambni stolpi – in seveda požari, ki so uničili neprecenljiva kulturna bogastva – zato veličastni dimniki, visoko nad strehami.

Pređen se ob sončnem zahodu zaprejo težka samostanska vrata (kdor ni pravočasno za zidovi samostana, mora preživeti noč na prostem), se že začne večerni obred. Od gostov se pričakuje prisostvanje pri vsaj tri ure trajajoči maši ob nešteti posvečenjih z opojno dišečim kadilom. Čaščenje relikvij s poljubljanjem ikon in drugih svetinj pa ni ravno za vsakogar ...

Sledi skupna večerja v refraktoriju, v bizantinskem stilu okrašeni cerkveni ladji, podobni dvorani. Vsi obroki so skupni, ob velikih kamnitih mizah so zbrani menihi in gostje. Obrok se začne in prav tako nenadno konča z udarcem priorjeve palice ob pod, zato je priporočljivo hitro in zbrano jesti, sicer pa so pogovori med jedjo itak prepovedani. Na prižnici ves čas obroka eden od menihov bere iz Svetega pisma. Kdor ne more brez mesa, ga mora na Atos prinesiti skrivaj, saj je hrana vedno brezmesna. Jedi so okusne, sestavine so namreč večinoma pridelane na samostanskih poljih. Večerje in zajtrke skoraj vedno spremlja kozarec domačega vina.

Jutro je za naš okus še bolj nenaadno: prva budnica z udarci ob semandron (dolg lesen panj) te vrže iz sna že ob štirih, uro kasneje pa se začne jutranji obred, ki traja tja do

štiri ure. Našo minljivost in vstajenje simbolično podoživiš dnevno, ko pogasijo vse sveče, da za nekaj minut zavlada skoraj popolna tema, nato pa ob petju prižgejo sveže voščenske.

Po zajtrku se menihi napotijo k počitku, popotniki pa zapustijo samostan in se napotijo v naslednjega. Tako se tudi midva spet znajdeva na cesti. Kljub velikemu številu samostanov in gostoljubnosti je težko dobiti prenočišče brez predhodne rezervacije. Na več spletnih straneh je moč najti telefonske številke samostanov, problem nastane, ko zveza ne deluje, ko so številke zastarele ali ko se na klic enostavno nihče ne odzove. Na obisk srbskega samostana Hilandari, ki je zaradi hudega požara že daljši čas v rekonstrukciji, tako sploh ni misliti!

Odločiva se za samostan Mengitis Lavra. Zaradi oddaljenosti – samostan leži na skrajnem jugu polotoka – tu menda nikoli ni problemov s prenočišči. Še pred nekaj leti bi za potovanje do tega samostana porabili cel dan, danes pa se tudi vzdolž strmih vzhodnih pobočij Atosa vije prašna vijugasta cesta s čudovitimi pogledi na gozdnate vesine in večinoma skalnato obalo azurno modrega morja. Lega samostana Mengitis Lavra je edinstvena: na skrajnem rtu južnega pobočja Atosa se ob trdnjavskih zidovih samostanskih zgradb lomijo valovi penečega se morja. Samostan obdajajo polja in vrtovi. Tu dan preveva mir, sonce

Oče, gorski reševalec

Besedilo: Hana Černivec, 7. razred, OŠ Dobropolje

"O dlično," je rekla Tinina učiteljica zgodovine, "pet." "Super, nisem zaman preživela večera pri knjigah," je pomislila in preslišala posmehljive žvižge posameznikov, ki so ji zavidali njene ocene. Pogledala je na uro. Čez dve minuti bo zvonilo. Spravila je zvezke v torbo, ki jo je krasil dolgolasi pevec priljubljene skupine, ki ni obstajala že dvajset let. Ko je zazvonilo, je stekla do omarice, kjer se je preobula.

Odrinila je vrata šolske garderobe in iz moteče svetlobe luči stopila ven na asfalt. Dan je bil čudovit. Sijalo je sonce in vse je bilo zasneženo. Učenci so kričali in se kepali. Debela, mrzla kepa ji je spolzela za vrat, a je ni ujezilo. Le sivolasi hišnik je jezno pogledal naokoli in z lopato v premraženih rokah požugal nagajivcem. Ona pa si ni delala skrbi. Komaj je čakala, da bo videla očeta, ki je bil veliko zdoma, saj je opravljal delo gorskega reševalca. Zdaj, v zimski sezoni, ko se zgodi več nesreč, je prihajal domov le za konec

tedna; takrat so ga nadomestili drugi reševalci. Obljubil ji je, da bodo šli naslednji dan smučat. In kako bo vesel, ko mu bo povedala, da je spet dobila petico ... Rada se je predajala takim mislim.

Huda slutnja

"Tina, mami te čaka, se vidiva!" ji je zaklicala Karmen, njena najboljša prijateljica, s katero se je družila že od prvega razreda. "Čao," je odzdravila. Zakaj jo vedno zmoti med najlepšimi mislimi?! Šele potem je doumela pomen njenih besed. *Mama čaka njo?!* Res da jo je vedno počakala po šoli, toda vedno je zamujala vsaj petnajst minut, tako je to postal že kar njen "običaj". Ali jo je Karmen vlekla za nos? To ne bi bilo nič nenavadnega, toda ...

Zagledala je mamin avto, izraz na njenem obrazu pa jo je prisilil, da je hitro skočila vanj. Mati je urno odpeljala proti Ljubljani. Šele potem je spregovorila. "Tinči, na urgenco greva. Oče ...

pri reševanju je imel nesrečo." Oblile so jo solze. "Je hudo?" je previdno vprašala in še sama ni vedela, kdaj je začela jokati. Ni dobila odgovora. Mama je le skomignila z rameni in jo spodbudno pobožala po laseh. "Vse bo v redu, ne skrbi," je dejala, a premalo prepričljivo – tako se s tem ni mogla prav dobro potolažiti. Preostanek vožnje je buljila v cestne znake in kažipote, kot da bi jo zanimalo, kje se pride v Novo mesto ali čez koliko metrov ju bo presenetilo delo na cesti. A le tako se je izogibala mučnih pogovorov o očetu.

Zavore so zaškripale, avto je ustavil. Na to belo stavbo ni imela posebnih spominov. Sem se je šla cepit, tega se je spominjala. Mama jo je prijela za roko in začuda ji ni ugovarjala. Sledila ji je. Skozi nešteto hodnikov, belih in prečistih. Žalostnih. Nenadoma se ji dan ni zdel več tako čudovit kot prej. Še več, zdelo se ji je, da so nebo prekrili temni oblaki in grozili, da bodo na zemljo poslali nevihto. Bilo ji je popolnoma vseeno. Za petico, za smučanje ...

Natrpane čakalnice so ji povzročile kurjo polt.

Končno sta prišli na urgentni oddelek. Trudila se je, da ne bi slišala ničesar. A glasovi, ki so odmevali iz zvočnika in klicali zdravnike, ki so prepoteni tekali sem ter tja, so bili preglasni. Bilo ji je slabo, od beline, od žalosti. Želela je stran. Nato ju je medicinska sestra poklicala, naj vstopita.

Njegova služba

Ležal je tam, ves v povojih, obkrožen s cevkami in zdravniki. Ob pogledu nanj jo je zmrzilo po telesu. Previdno je stopila k postelji. Je to res on? Imel je odprte oči, šibko se ji je nasmehnil. Bil je vidno izčrpan. Ni vedela, kaj naj reče, zato je vprašala, kar se ji je pač podilo po glavi. Nikoli ni marala njegove službe, ravno zaradi njegove odsotnosti od doma. Posvečal ji je toliko časa, vendar je bila prepričana, da bo zdaj, po nesreči, drugače. Zagotovo jo bo opustil. "Oči, si boš, ko okrevaš, poiskal drugo službo?" ga je vprašala. Odgovoril ji je: "Srček, saj več, da ne. Rad opravljam svoje delo. Vendar bom zdaj potreboval še nekaj časa, da si opomore. Tačas bom delal v pisarni. Zdaj mi pa povej, kako

si?" Ni odgovorila. Odkorakala je iz sobe v naglici, in preden je nič kaj tiho zaprla vrata, je videla le še presenečeni materin obraz.

V čakalnici je sedla na oblazinjeno klop in se brezdušno zagledala v televizijski ekran. Na sporedu so bila poročila. Nikoli jih ni gledala, nasprotno – menila je, da so dolgočasna. Iz samega dolgčasa se je naslonila na sedež in prisluhnila. Dolgočasni glas napovedovalke je postal zanimiv takoj, ko je oznanila naslednjo novico: "Danes ob trinajsti uri in trideset minut je Slovenijo pretresla novica. Zagnani gorski reševalec, mož in oče dvanajstletne deklice je pri reševanju otroka skoraj izgubil življenje. Sedemletni deček se je s starši odpravil v gore. Fantek bi moral biti primerno opremljen, vendar starši za to niso poskrbeli. Na strmem terenu mu je zaradi neprimerne obutve spodrsnilo. Padel je na krhko skalno polico, ki se je začela podirati, in vodiči so nemudoma poklicali gorsko reševalno službo. Reševalcu iz reševalne ekipe je uspelo dečka spraviti na varno, vendar je pri tem padel in se hudo poškodoval. Pogumni mož je že v varnih rokah ljubljanskih

zdravnikov, deček pa ima, po izjavi staršev, le lažjo poškodbo kolena, za kar gre zahvala reševalcu, ki je tvegaj življenje. Vsi reševalci še enkrat pozivajo: Kamorkoli že se odpravite, ne pozabite na varnost in primerno opremo ter obutev!"

Spoznanje

Od dolgega sedenja so se ji v nogah pojavili mravljinčci. Začutila je, da je bilo danes preveč informacij in žalosti. Od beline se ji je vrtele v glavi. Pogledala je skozi okno. Opazovala je mestne luči in razmišljala o očetovih besedah. Vedela je, da ima rad službo, da rad pomaga. A po tem, kar se je zgodilo ... Skoraj bi umrl ... Opazovala je avtobuse, dim, ki se kadi iz njih, velik, črn dim, ki počasi zastruplja in polni njeno telo. Obliznila je debelo slano solzo, ki ji je spolzela po ustnicah. Prišla je iz srca, iz spoznanja, ki je v njej ležalo že dolgo. Zdaj je prišlo na dan – v obliki solz. Ni jih ustavila. Bila je srečna, oče bo preživel. A to spoznanje ... Njen oče je gorski reševalec. Da bi ohranil življenje drugih, bi dal vse – tudi svojega. To je plemenito – pa vendar ... Ni razumela. ●

Vseslovenski literarni natečaj ob stoletnici slovenskega organiziranega gorskega reševanja

V Slovenskem planinskem muzeju v Mojstrani je bila v soboto, 3. marca, zaključna prireditev literarnega natečaja. Moje največje veselje je na gorah za slovenske osnovnošolce. Literarni natečaj smo v muzeju pripravili v sodelovanju z Gorsko reševalno zvezo Slovenije v sklopu letošnjih prireditev ob stoletnici organiziranega slovenskega gorskega reševanja. Učence in njihove mentorje smo zato povabili, da nam napišejo domišljajske in pustolovske zgodbe ter narišejo stripe, v katere bodo vpletli dogodek, povezan z nesrečo v gorskem svetu in seveda pomočjo gorskih reševalcev pri tem. Odziv je bil velik. Na naš naslov je prispelo kar 310 prispevkov z več slovenskih osnovnih šol. Komisija v sestavi Irene Cerar, Vladimirja Habjana, Anje Kovač Ažman in Mete Košir pa se je znašla pred težko nalogo, izbrati najboljše. Prispeli stripi in spisi so vsebinsko zelo raznoliki in domiselni. Nekateri črpajo iz lastnih planinskih in plezalskih izkušenj v gorah, nekateri se napajajo pri družinskih zgodbah, drugi simpatično in domišljeno uporabljajo tradicionalne motive ljudskih

pravljic, spet drugi načenjajo in vpletajo aktualna najstniška vprašanja: odtujenost, osamljenost, družinsko problematiko ... V gorah se spletajo tudi najstniške ljubezni. Veliko je zgodb o neprimerni opremi, kačjih pikih, pomoči pri zdrsih, zlomih, srčnih infarktih, zvestobi pasjih ljubljencev ... Poleg zanimivih in nenavadnih zgodb je komisija iskala tudi prispevke, ki so slogovno dobro napisani. Predsednica Irena Cerar je povedala, da so navdušili predvsem tisti avtorji, ki so znali brez odvečnih besed in moraliziranja prepričljivo povedati svojo zgodbo. "Mladi nagrajenci znajo občudovanja vredno stopnjevati napetost v svoji zgodbi, oblikovati dialoge, ubesediti odnose med akterji v zgodbi, bodisi da gre za sovrstnike ali odnose med starši in otroki ... Pri stripih pa smo se ozirali tudi na čistost likovnega izraza z združitvijo slike in besede ter koriščenje likovnega prostora." Najbolj navdušujoče pa je, da iz vseh prispevkov veje ugotovitev, da naši mladi ustvarjalci poznajo in cenijo delo gorskih reševalcev, predvsem pa, da se zavedajo, kako nujna je primerna priprava na obisk gora."

Nagrajeni prispevki so objavljeni na spletni strani muzeja (www.planinskimuzej.si). Nagrade je podelil alpinist, kolumnist, urednik, novinar in pisec napetega mladinskega pustolovskega romana Zlati zob Tadej Golob. Za prijetno vzdušje v reševalskem duhu pa so nas z zabavnim kulturnim programom razveselili učenci OŠ 16. december iz Mojstrane in gorski reševalci z aktivno predstavitvijo reševalne opreme in dela s plazovnimi psi. Z literarnimi, likovnimi in podobnimi natečaji bomo v muzeju nadaljevali tudi v prihodnje, saj z njimi želimo slovenske osnovnošolce in tudi dijake spodbuditi h kreativnemu razmišljanju, literarnemu in likovnemu ustvarjanju na temo planinstva, zbrane prispevke pa sčasoma zbrati v tiskovino za mladostnike ali jih uporabiti kot osnovo za prihodnje pedagoško-animacijske dopolnitve stalne razstave o zgodovini planinstva na Slovenskem. Tako lahko s skupnimi močmi tkemo in bogatimo vsebine v planinskem muzeju.

Natalija Štular, kustosinja pedagoginja v Slovenskem planinskem muzeju

Po dedkovih stopinjah

Besedilo: Emanuela Leban Parada, 6. razred OŠ Dušana Muniha Most na Soči

Anin dedek je bil izkušen planinec, vse življenje je rad hodil v hribe. Pričel je s pohodi v domače gore in kmalu premagal najvišje alpske vrhove. Nekajkrat se je pridružil tudi odpravam, ki so naskakovale himalajske in druge azijske velikane. Z gorami pa je bila preko njega povezana vsa Anina družina: njena babica, starši in seveda brat Luka, ki je s sedemnajstimi leti že sanjal o odpravah v neznano. Dedek se je na stara leta vrnil k domačim goram, na pohode pa je s seboj vedno najraje vzel svojo trinajstletno vnukinjo Ano.

Nekega sončnega oktobrskega jutra, ko se je megla spustila v dolino, sta se Ana in dedek zopet odločila, da bosta šla na Triglav. Anina mati je bila seveda nekoliko nezaupljiva, vendar je nazadnje popustila. Pred odhodom je Ani dala še zadnje napotke in jo opozorila na nesreče in nevarnosti v gorah. Kot vsaka mama je pri tem sicer pretiravala, vendar je Ana vedela, da ima v marsičem prav.

Z dedkom v hribe

Ana in dedek sta sedla v avto in se odpeljala do Pokljuke. Začela sta hoditi. Vzpenjala sta se in se pogovarjala, vmes sta tudi fotografirala. Ko sta prišla nad meglo, ki je prekrivala dolino pod njima, sta se ustavila in si

Foto: Peter Stregar

Nahrbtniki
vrhunske oblike in kvalitete!

OSPREY

fs[®] Factory store d.o.o., Griže 125, 3302 Griže • Tel: 03 710 36 86 • E-mail: info@factorystore.si • www.factorystore.si

privoščila nekaj za pod zob, predvsem pa počitek. Potem sta sledila smerokazom, da ne bi zgrešila poti. Spet sta prišla do lepega zelenega travnika. Usedla sta se in se spočila. Ana se je ozrla okoli sebe in opazila planiko, dedek pa je prišel do nje in jo opozoril, naj je ne trga. A kaj, ko jo je Ana že potegnila iz zemlje! Ni mogla verjeti, da daleč naokrog ni bilo nobene planike več, ko jo je dedek okaral. Prosila ga je, da ji planiko pomaga posaditi nazaj. Skupaj sta jo posadila za skalo, kjer je ne bi nihče opazil ali poškodoval. Tam sta se zadržala eno uro in si privoščila sendvič in domač jabolčnik. Nato sta šla naprej, dokler nista prišla do koč na Kredarici. Tam sta si pred večerom ogledala sončni zahod. Ana je želela na svoj telefon pogledati, kakšno bo vreme naslednji dan, a je ugotovila, da ga je pozabila doma. Za večerjo sta pojedla topel pasulj, še malo uživala ob čudovitem razgledu, potem pa sta se odpravila spat.

Ob jutranji zarji sta vstala in se podala do vrha. Malo pred njim se je Anin dedek nenadoma prijel za prsi. Začel je hropsti, potem je padel. Ano je zgrabila panika ... Dedka je vprašala, kaj naj naredi. Rekel ji je, naj vzame

njegov telefon in pokliče številko 112. Storila je, kot ji je rekel. Iz nahrbtnika je s tresočimi rokami vzela telefon, a ji je zdrsnil iz rok in se skotalil po bregu. Želela ga je iti pobrat, a jo je dedek ustavil. Rekel ji je, naj ga masira pri srcu. Ana je počela, kot je bilo rečeno, ob tem je začela vpiti na pomoč. Bilo jo je groza dedkovega hropenja in strah jo je zajel okrog in okrog. Nemočna je rekla dedku, da bo šla v dolino po pomoč.

Sama po pomoč

Ko je hodila po skalah, je čutila, kot da jo nekdo zasleduje. Je bil to medved? Tako se je prestrašila, da je začela teči. Kmalu bi padla v prepad! A kljub strahu se ni vrnila, kajti dedku je želela rešiti življenje. V glavi je slišala čudne zvoke. Na srečo je bila kmalu pri koči na Kredarici. Planila je vanjo in prosila neznane ljudi za pomoč. Planinci so šli za njo, pot se je neizmerno vlekla ... Tudi po poti navzgor je bilo Ano strah. Vse, kar je prebrala v grozljivkah, se ji je dogajalo v resničnosti. Ko so prišli do dedka, je Ana opazila, da dedek ne more premikati nog. Pričela je vpiti in jokati. Planinci so jo mirili in poklicali 112. Ana se je pomirila šele, ko je videla helikopter. "Na pomoč,

na pomoč!" je vpila. Helikopter se je spustil in iz njega so skočili ljudje. Pobrli so dedka in Ano. Gorski reševalci so jo spraševali, kako se je vse skupaj zgodilo. Ana je povedala, da se je dedek kar nenadoma prijel za srce in kasneje padel na tla. Reševalci so takoj vedeli, da je šlo za infarkt, Ana pa tudi, čeprav je bila še majhna. Po licih so ji začele teči solze. Bila je žalostna, ker je videla, da je njen dedek umrl ... Nič več se namreč ni premikal ...

Ko je helikopter pristal, je Ano že čakala mama. Ana ji je stekla v naročje. Objeli sta se. Mama je namreč že izvedela za smrt svojega očeta. Druga drugo sta mati in hči skušali potolažiti. Ana je mami dejala: "Ta dan bo za vedno ostal v mojem spominu, a ne samo v slabem! Dedek je pogosto govoril: ‚Povsod se dogajajo nesreče in s tem se moramo sprijazniti. Paziti pa moramo, da nesreče ne izzivamo ...‘ Midva z dedkom nesreče nisva izzivala. Narava je bila zanj sprostitelj in tam je bil zelo srečen. To mi je vedno skušal pokazati. Tudi sama bom naravo jemala tako kot on, sploh od zdaj naprej, ko dedka ni več." Ana je vedela, da bo tudi sama hodila po dedkovih stopinjah. ●

Foto: Janez Stražičar

Ljubezen do zahtevnega poklica

Klemen Gričar, gorski vodnik

Pogovarjal se je **Andrej Mašera**

Klemna Gričarja sem spoznal leta 2007 na Marmoladi. Pri sestopu sem na ledeniku med pogovorom nepazljivo stopil na kamen, ki je zdrsnil po živem ledu, z njim pa je tudi moja malenkost trdo pristala na r... In bi se lepo peljal po strmini, če me ne bi Klemen v trenutku zaustavil z vrvjo, tako da nisem drsel niti pol metra. Regiral je čisto profesionalno in mirno nadaljeval s prekinjenim pogovorom. Priznam, da sem v trenutku spoznal, kako prijetno in sproščujoče je biti na vrvi vrhunskega gorskega vodnika. V kasnejših stikih z njim mi je postalo jasno, s kakšnim žarom ljubi svoj zahteven in težaven poklic, za katerega pa sam pravi, da ne pozna lepšega. Je človek akcije, v razgovoru resen, malo zadržan in skromen, v družbi pa zelo prijeten sogovornik in sopotnik.

Kako si postal poklicni gorski vodnik z mednarodno licenco IFMGA?

Pred davnimi leti sem delal licenco za vodnika PZS in sem se v Koči na Gozdu pogovarjal z Janezom Duhovnikom glede poklicnega vodenja. Sve-toval mi je, naj se prijavim na šolanje. Šolanje je zahtevno, imel sem srečo, da je bila "generacija 2000" močna. Veliko smo sodelovali, skupaj plezali, se učili in tako smo lažje naredili

izpite. V domačem kraju, v Zgornje-savski dolini, je bil moj mentor Janez Kunstelj, v pomoč pa je bil tudi Dušan Polajnar, ki je bil takrat predsednik tehnične komisije Združenja gorskih vodnikov Slovenije (ZGVS). Več let sem tudi sam sodeloval v upravnem odboru ZGVS, trenutno tretje leto opravljam funkcijo predsednika.

Kdo te je vpeljal v gorski svet in kdaj si začel hoditi v gore? Kdaj si začel plezati in postal alpinist?

V gore sem začel hoditi v 2. razredu osnovne šole v planinskem krožku, pri šestnajstih letih sem se vpisal v alpinistični odsek, pred osemnajstimi leti sem se pridružil GRS Kranjska Gora. Plezal sem z veliko soplezalci, začetki so bili z mojo generacijo. Danes plezam, ko nisem v službi, s prijatelji, večina so gorski vodniki. Moja prva smer je bila pozimi Kamenkov kamin v Nad Šitom glavi.

Kje si največ plezal in kateri predel v domačih in tujih gorah ti je najbolj pri srcu?

V bistvu je toliko lepih gora, da bi težko izbral najljubšo, mogoče doma Martuljkova skupina, Široka peč, Rušica, Mali Oltar ... gore, kjer ni preveč ljudi. V tujih gorah Monte

Klemen pri počitku na vrhu Velikanovega zoba (Dent du Géant), v ozadju desno Grandes Jorasses. Foto: James King

Rosa z italijanske strani in Himalaja. V bistvu mi je vse enako pri srcu, letni časi in tip plezanja se menja. Jeseni že komaj čakamo sneg in led, spomladi nam je dovolj smučanja in na zadnjih turnih smukih že sanjamo plezanje v toplih krajih.

Znano je, da se s poklicem gorskega vodnika samo v naših gorah skoraj ne da preživljati? Kaj misliš, da je vzrok?

Nekaj gorskih vodnikov dela večino doma in se preživijo. V Sloveniji se stanje izboljšuje, vedno bolj se zavedamo, kako pomembne so licenca, odgovornost, zavarovanje. Še vedno je precej "vodnikov", ki vodijo na črno, vendar na dolgi rok ne morejo obstati. Sam delam veliko predvsem v državah alpskega loka. Delo je tam bolje plačano, vodniški poklic pa cenjen in spoštovan.

Delaš pretežno v tujini. V katerem predelu Alp opraviš največ vodniških tur? Ali delaš poleti in pozimi?

Delam čez celo leto, pozimi veliko na smučeh. Turno smučanje, *heli ski*,

Klemen z ženo Manco in sinčkom Lovrom

Foto: Nina Adjanin

je odnesel plaz, julija lani smo veliko delali v slabem vremenu; v megli, snežnem metežu. Lani na Grand Paradisu je klient padel v ledeniško razpoko, vendar ni bil poškodovan in smo ga potegnili ven. Če pride do nesreče, pokličemo reševalno službo. Zvini, zlomi gležnjev in kolen. Manjše nesreče so pogoste, večjih nezgod na srečo ni bilo. Se pa zavedam, da je naš poklic eden od bolj nevarnih. Gosti so v resnih situacijah odvisni od nas in ubogajo, druge možnosti ni. Seveda obstaja strah, oziroma bolj spoštovanje do gora.

ledno plezanje, krpljanje, zimsko gornišstvo, tečaji, smučanje izven urejenih smučišč – Aiguille du Midi: Vallee Blanche, Grand Montets, Le Tour, Pointe Helbronner, Courmayeur, Verbier, Cervinia–Zermatt, Monte Rosa, Hochsäss–Sass Fee, Zinal, Šar Planina; turni smuki na Haute Route, Bernske Alpe, Silvretta, Ötztalske Alpe, Grand Paradiso, Julijske Alpe ... Prehod med zimsko in letno sezono je kratek, od srede maja do začetka junija. Poleti vodim v Alpah, najbolj popularni so Mont Blanc, Matterhorn, štiritisočaki v Alpah, trekingi čez visokogorske ledenike, t. i. visoke poti Chamonix–Zermatt, okoli Monte Rose ... Lani sem stal štiriindvajsetkrat na štiritisočakah od Piz Bernine, Bernskih, Valiških, Peninskih Alp do Mont Blanca, tudi na številnih tritisočakah, nekateri so le malo nižji od štiritisoč. Ābeni Flue, Fletschorn, Bellavista, Piz Palü. Jeseni vodim trekinge v Himalajo in vzpone na šesttisočake, kot je Island Peak.

Katere vodniške ture v domačih in tujih gorah, ki si jih opravil, bi označil za najzahtevnejše? Kako so se na teh turah izkazali gosti?

Najzahtevnejše so dolge alpske večdnevne ture. Na take ture vzamemo preizkušene goste.

V Julijskih Alpah sem vodil v Triglavu Dolgo Nemško, Zajedo v Nad Šitom glavi, Severni raz v Trbiški Krniški špici, prečenje Široke Peči, smer Bučer-Kristan v Malem Oltarju, prečenje Rigljica–Rušica–Rusa peč–Frdamane Police; pozimi Levi, Desni in Centralni slap v Prisanku, prečenje Robičje–Uroševa grapa–Smer ob Rebru, Centralni slap v Tamarju, Slovensko smer ... V Alpah prečenje Matterhorna, ozebnik Chéré in smer Contamine-Grisolle v Triangle du

Tacul, severno steno Tour Ronde in Grand Paradisa ... Danes so to bolj klasike. Te ture sem opravil s svojimi rednimi klienti. Če je gost dobro pripravljen, je tudi težka tura užitek, najtežje so ture s slabo pripravljenimi gosti, tudi če gre za lažji vzpon. Včasih so pričakovanja večja od zmožnosti, tudi za Mont Blanc mora klient kar trenirati. V mestih se da narediti kar učinkovit trening, aklimatizacijo pa opravimo v gorah.

Kako oceniš psihofizične sposobnosti klienta pred turo? Zdi se mi, da mora biti gorski vodnik tudi malo psihologa, mar ne?

Zelo hitro se izkaže, ali je gost pripravljen ali ne. Če ni, se pogovorimo, odkrito mu povemo, da ni dovolj pripravljen za vzpon, predlagamo drugo varianto in našo odločitev sprejme. Doslej ni bilo večjih težav. Za težje ture, recimo vzpon na Matterhorn, kliente prej dobro pripravimo. Preizkusne ture so Nemška v Triglavu in sestop po Slovenski, Stüdlgrat na Grossglocknerju, potem aklimatizacijske ture na Pollux, Castor, prečenje Breithorna, Zinalrothorn ... Ko gost vse to obvlada, je zrel za Matterhorn.

Ali si se kdaj znašel v situaciji, da je klient zaradi subjektivnih ali objektivnih okoliščin odpovedal, da ga je zajela panika? Kako si ukrepal v takih situacijah?

Občasno pride do resnih situacij. Plazovi, ledeniške razpoke, opasti, padajoče kamenje, slabo vreme so stalnica našega poklica. Aktivni gorski vodniki smo vsaj nekajkrat na leto v nevarni situaciji, ko je potrebno odločno in hitro ukrepati. Leta 2010 npr. sem na ledeniku Grenzgletscher padel v ledeniško razpoko, lani na Popovi Šapki na turnem smuku me

Kot mednarodni vodnik vodiš po gorah kliente raznih narodnosti. Gotovo je kakšna razlika v njihovem temperamentu in obnašanju. Najbolj zaželen gost je verjetno tehnično dobro usposobljen gornik, prijetnega obnašanja, osebno nezahteven, po končani turi pa kavalirski. S katerimi greš najraje v hribe?

Na mojih vodnih turah prevladujejo predstavniki zahodnoevropskih narodov, vendar se stanje spreminja, vedno več je namreč gostov iz vzhodne Evrope: Romuni, Rusi,

Gorski vodnik mora biti tudi dober smučar.

Foto: Joseph Williams

Ukrajinci, Poljaki, Čehi ... V svoji karieri sem imel različne goste z vsega sveta, nekaj najbolj zanimivih tudi iz daljnih dežel: Čila, Mauriciusa, Japonske, Cipra, Avstralije ... V bistvu nam ni toliko važno, od kod prihaja gost. Tudi usposobljenost ni tako pomembna, važno je, da je dobro fizično pripravljen. Vse ostalo se da naučiti, od hoje z derezami in cepinom do obnašanja v koči. Angleži so mogoče najbolj tipični gosti s tradicijo najemanja gorskih vodnikov skozi stoletja, s Slovenci je lažje delati, ker ni jezikovnih pregrad.

Ustvaril si si tudi mlado družino. Kako usklajuješ dolžnosti moža in očeta s poklicem gorskega vodnika?

Pred tremi leti sva se z Manco poročila in lani dobila sinka Lovra. Nismo tipična slovenska družina, veliko je prilagajanja in potovanja. Lani čez sezono smo se vsi preselili v Saint Gervais. V bistvu tam nismo bili sami, vedno je bil kdo na obisku. Tomaž Jakofčič in Tina Di Batista s hčerko Ulo, Aleš in Polona Česen s sinkom Rokom, Boris Lorenčič, Matej Kovačič ... V "slovenski hiši" nas je bilo na stanovanju ali obisku sedem gorskih vodnikov iz Slovenije. V kraju Les Houches blizu Chamonixa stanujeta Martina Čufar in Nico Potard s sinom Tommyjem, veliko angleških vodnikov ima majhne otroke, tako da je družbe dovolj. Na počitnice hodimo na koncu sezone, oktobra. Najraje gremo v

Grčijo, kjer je še vedno toplo. Seveda plezalna oprema potuje zraven.

Si tudi gorski reševalec. Ali nam lahko zaupaš, katero reševanje je bilo najbolj zahtevno?

Član GRS Kranjska Gora sem od leta 1993, v zadnjem času nisem toliko aktiven, ker sem veliko odsoten. Ko sem doma, pomagam na akcijah in na vajah. Najzahtevnejše so še vedno stenske akcije. Najtežje reševanje je bilo pozimi leta 2003 iz severne stene Špika. Ponoči smo šli na vrh, z dnom so me spustili 203 metre v severno steno, od koder smo ponesrečenega alpinista z zlomljenim gležnjem v Grammingerjevem sedežu dvignili na vrh in potem še spustili okoli 400 metrov višinske razlike na nosilih UT 2000. Nekje pred Macesi nas je pobral helikopter. Na akciji so sodelovali tudi reševalci s sosednje postaje GRS Mojstrana. Stenska akcija, slabo vreme, zima - vendar smo akcijo odlično izpeljali in rešili dvoje življenj.

V čem je zate največji čar zelo zahtevnega in odgovornega poklica gorskega vodnika?

Čar našega poklica so gore, naravne lepote, stik človeka z naravo, ki se v modernem času vse bolj izgublja. Gosti iz velikih mest se vsaj v času dopusta vrnejo v naravno okolje in skupaj uživamo na turah, trekingih, plezalnih vzponih, smučanju. ◉

Matic Obid, Histerija 8c+, Mišja Peč
Foto: Luka Fonda

STERLING ROPE

Izbira
Matica
Obida.

Ion 2,9,4 mm
80 m, Dry Core

179,99 €

~~225,80 €~~

Velocity 9,8 mm
70 m, Dry Core

149,99 €

~~189,80 €~~

Na voljo v trgovinah TERRA ŠPORT.
www.terrasport.si

Zgodba o nemara prvem poskusu v steni Orlovce

Besedilo: Peter Muck

V prvih letih po drugi svetovni vojni sem imel dve leti starejšega mladostnega prijatelja. Ime mu je bilo Jule, sovražil je klance in ljubil cigarete.

Že pri vsakem rahlem vzponu se je začel ustavljati, rekoč: "Počakaj malo, da pogledam naokoli, tu je krasen razgled." Ustavili smo se in on si je takoj eno prižgal ter pogledal naokoli, toda razgled mu je zameglil gost oblak cigaretne dima. Potem je šlo z izgovori podobno naprej: "Kamen imam v čevlju, samo trenutek!" Sezul si je čevljev, eno prižgal in obrnil čevljev. Jaz pa sem se obrnil stran, da nisem videl kamna, ki ga v čevlju verjetno sploh ni bilo. Kmalu pa spet: "Joj, prijelo me je!" In je skočil za grm, izza katerega se je nato pokadilo. O kakšni uporabi papirja pa ne duha ne sluha. Njegovi iznajdljivosti še kar ni bilo konca: "Zdi se mi, da sem doma pozabil denarnico,

moram takoj pogledati v nahrbtnik!" Seveda je našel denarnico in si takoj od veselja prižgal cigareto. Ljubil je gore, toda zaradi pretiranega kajenja ni zmozel zahtevnejših tur. Juleta je zaradi posledic pretiranega kajenja žal tudi kmalu "pobralo". Bridki botri Matildi sploh ni bilo potrebno ostro nabrusiti in močno zamahniti s koso, da ga je pokosila.

Orlovca – kein problem?'

Jule se je rad družil z menoj, ker sem bil gorniško dobro "podkovan" in naju je v družbi predstavljal kot uspešen hribovski par. Morda je upal, da se bo enkrat

¹ Ni problema.

le rešil svoje zasvojenosti in bova potem naredila kakšno odmevno turo. Nekoč me je povabil k svojim staršem v Ajdovščino. Oba sta bila profesorja na tamkajšnji gimnaziji. V prijetni družbi ob vipavskem belem je seveda pogovor nanesele tudi na hribe in posledično tudi na to, da se ukvarjam s plezanjem.

Nato pa je nekdo v družbi znil: "Potem bi pa lahko Peter preplezal Orlovco. Nobeden je še ni." Jule si je ves ponosen na svojega prijatelja prižgal novo "ibarico" in bleknil: "Seveda, *kein problem*. On to lahko izvede z levo roko." Meni je godilo, da sem postal pomemben in v alkoholni pari sem bil seveda takoj za to.

Naslednji dan sem hotel izvedeti, kje in kaj je ta Orlovca. Pokazali so mi neko oddaljeno pečino na robu Trnovskega gozda. Iz Ajdovščine se mi pečina ni zdela zelo visoka in problematična, pa sem bil še naprej za. Tako smo v ožjem krogu sklenili, da gremo v nedeljo do Orlovce. Do takrat pa sem na balvanih v bližini Ajdovščine za vsak slučaj še malo vadil. S seboj pa nisem imel nobene opreme, razen gumijastih copat znamke Borovo.

Senca dvoma

V nedeljo zjutraj smo šli z Juletovim očetom na čelu proti Orlovci. Kolikor

bolj smo se približevali robu Trnovskega gozda, toliko večji in bolj strm je postajal moj cilj. Obšla me je dilema. Ali naj si premislim ali grem naprej?

Ozrl sem se nazaj, tam pa: o groza! Le kdo je *razbobnal* naš namen? V spoštljivi oddaljenosti od naše skupinice je šlo namreč za nami vsaj pol Ajdovščine. Med njimi tudi domačin, lep, temnolas mladenič junaškega videza, za katerega so vedeli povedati, da je služil vojsko pri italijanskih alpinih in je bil zato v plezariji zelo dobro izurjen.

Ustavili smo se na obvezen čik. Izrazil sem dvom v uspešnost podviga brez opreme in varovanja, pa še z opremo bi mi šlo težko od rok. Potem pa se je na mojo glavo vsul plaz argumentov in prošenj, naj vsaj poizkusim. Videlo se je, da trdno verjamejo v moj uspeh.

V vsebini argumentov je bila izpostavljena tudi sramota, ki bi prizadela Juleta in posredno tudi njegova starša, ki sta na pomembnem delovnem mestu. Nato so bile izrečene še žaljive pripombe: "Žabarji pač niso za v steno!" Juletov oče, ki je bil menda profesor prirodopisa, je pomirjevalno rekel: "Saj imamo tudi drevesne žabe." Nato pa sem slišal še: "Seveda, preveč bo pazil na svoje plavutke in Orlovce nikoli ne bo preplezal."

Lepota da pogum

Zopet sem se ozrl navzdol in v skupini, ki je čakala, da končamo naš posvet, sem opazil nekaj brhkkih Ajdovk. Pod težo tega "argumenta" sem pa vendarle klonil in se odpravil pod steno, kjer sem v mislih že videl svoje junaško, od padca obtolčeno truplo, ki ga bodo Ajdovke z solzami v očeh občudovala. Oko se mi je ustavilo še na tistem črnem lepotcu. Nesramnež je bil oblečen v vsečno krojene ameriške vojaške hlače z mnogimi žepi, ki so se mu zelo lepo prilegale. Take hlače so bile v letih pomanjkanja po vojni velika redkost in za nas fante vredne celo premoženje.

Potem sem se vendarle podal v skalovje. Prva tretjina je bila kar lahka, dokler nisem prišel na travnatno poličko. Naj mi poznavalci Orlovce ne zamerijo, da se konfiguracije ne spomnim več točno, kajti od takrat je minilo že več kot šestdeset let. Nad poličko se je bočil blag previs, preko je peljala črna poč. Malo sem poizkusil, a sem hitro spoznal, da tu ne bo kruha.

Seizmične sile so to pečevje postavile preveč navpično. Množica spodaj je molčala in opazovala moje početje. Jule se je med tem spremenil v Titanik, v katerem kurijo kotle s cigaretami Ibar.

Levo tudi ni šlo. Še največ možnosti sem imel v desno v lažje pečevje, ampak od tja je bilo vse gladko. Nato se je začela oglašati množica pod menoj: "Pred nosom imaš oprimek." To bi bilo sicer res, če bi imel dva metra dolg nos. Kaj naj storim? Pa se je oglašil Juletov oče: "Pojdi dol in gremo na pijačo."

Zmanjkal je le *metrček* ...

Zlezel sem nazaj na poličko in potem je nastopil on, lepi alpinec. Ves nestrpen in z bučno podporo množice se je z vso silo zagnal v poč, kot da jo misli preleteti. In prišel še kar visoko. Kakšna moč, kakšna energija! Toda zaman. Z eno nogo je začel "goniti *bicikel*". To v plezalnem žargonu pomeni, da z nogo iščeš oporo, ki je ni. Pomagal sem mu nazaj na stojišče in slišal, kako se platno njegovih prekrasnih hlač drgne ob skalovje. V mislih sem si škodoželjno želel, da bi se mu hlače vsaj malo poškodovale. Na levo ali desno stran od najinega stojišča potem sploh ni več poizkušal napredovati.

Napetost med ljudmi je nato popustila, tudi kurjači v Titaniku so začeli bolj zmerno nalagati na ogenj. Jule

je bil lahko še naprej ponosen name. "Poglejte, do kam je prišel. Manjkal mu je le še *metrček*, pa bi bil čez." Z razponom rok je pokazal, kako dolg oziroma kratek je bil tisti *metrček*.

Po tem pametnem umiku smo se spontano podali v gostilno. Tam smo ob vipavskem beam in v gostih oblakih cigaretnega dima razpravljali o ponovnem napadu na Orlovco, to pot z opremo in bolj na skrivaj. Vendar sebe v tej vlogi nisem več videl, kajti zdelo se mi je, da ji nisem dorasel. V mislih sem koval potuhnjene načrte za obisk raznih Zupanov, Kilarjev, Levstikov in podobnih, ki so bili v takratnem obdobju vrhunski plezalci. Le navdušiti bi jih moral za Orlovco, kar sploh ne bi bilo težko. Moja vloga pri tem podvigu pa bi bila, da bi jih spodaj pohlevno varoval. Potem bi domačini lahko videli, iz kakšnega testa so ljubljanski močvirniki! A žal te akcije potem nikoli ni bilo.

Danes je Orlovca verjetno že preplezana po dolgem in počez in za današnjega specialista ali specialistko v ekstremnem plezanju ni več noben problem.² A pred šestdesetimi leti ni bilo tako. ●

² Po nam znanih podatkih sta v steni dve smeri: Gorjanska (Peter in Pavel Podgornik ter Tamara Likar, 1976) in Zvezdica zaspanka (Andreja Velikonja in Miha Praprotnik, 1989). Bili so menda tudi drugi poskusi, a so po besedah lokalnih plezalcev zaviti v "tančico skrivnosti" (op. ur.).

Zakaj v hribih nosimo sončna očala?

Svetlobna poškodba očesa

Besedilo: Dr. Petra Zupet

Lep sončen dan na snegu je lahko prekrasen, lahko pa se zaradi naše nepazljivosti ali malomarnosti pri zaščiti oči pred sončnimi žarki hitro spremeni v pravo mudo. Kazen je lahko huda.

Oči moramo zaščititi pred sončnimi žarki v vseh letnih časih, najpomembneje pa je, da to upoštevamo spomladi in poleti, ko se gibljemo po snegu v visokogorju. **Na snegu se večina UV-žarkov odbije in svetlost lahko 10–15-krat preseže vrednosti, ki so za naše oko še udobne in na katere se naše oči lahko prilagodijo.**

V takih razmerah lahko pride do svetlobne poškodbe očesa, ki jo poznamo pod imenom snežna slepota. To je najpogostejša oblika poškodbe oči v gorah. Uporaba ustreznih sončnih očal je zato nujna.

Oko je naš najpomembnejši organ za pridobivanje informacij. Leži v kostni votlini, kjer je relativno dobro zaščiten. Na sprednji strani, kjer ležijo prozorni deli očesa, ga varujeta spodnja in zgornja veka. Od zunaj ga obdaja veznica, pod katero ležita beločnica, ki ščiti notranjost očesa, in žilnica, kjer potekajo žile. Najbolj notranjo stran prekriva mrežnica, ki je naš receptor za svetlobo in nam omogoča videti okolico.

Oko je podobno fotografskemu aparatu. Njegova prozorna sprednja dela, to sta roženica in leča, imata vlogo objektiva. Žarke, ki padejo v oko, izostrita na mrežnico, ki ima vlogo fotografskega filma. Iz mrežnice potuje vidna informacija po vidnem živcu do možganov, kjer se slika obdela.

UV-žarki so nevarni predvsem za roženico in veznico, saj lahko s svojo močjo povzročijo njuno vnetje. Njihovega negativnega učinka ne začitimo takoj, ampak šele po šestih do dvanajstih urah po izpostavljenosti. Zato je nevarnost dodatnega izpostavljanja nezaščitenega očesa še toliko večja. Tega se moramo zavedati in zato nujno upoštevati navodilo, da v sončnih dneh, še posebno, če je sneg, v hribih nosimo ustrežna sončna očala, ki lahko zaustavijo večino **UV-žarkov**.

Foto: Oton Naglost

"Poglej, prosim, kaj mi je padlo v oko!"

"Občutek imam, kot bi imel pesek v očeh. Pa vedno bolj me boli." Tako običajno razpredamo, ko se vrnemo s poznopomladanske ture, če nismo upoštevali nam vsem bolj ali manj znanih navodil, da se v hribih nosi sončna očala. V očesu se ne vidi nobene tujke. **Občutek tujka (peska) je namreč le eden od znakov, ki se pojavijo pri vnetju oči zaradi izpostavljenosti UV-žarkom. Pridružijo se mu še močne bolečine, strah pred svetlobo, solzenje in krč vek, ki lahko popusti šele po zdravniški pomoči.**

Kako si lahko pomagamo sami in kaj lahko naredi zdravnik?

Takoj ko začutimo prej opisane težave in posumimo na možnost svetlobne poškodbe očesa, oči pokrijemo. Čim prej obiščemo zdravnika, ki nam v oko da anestetične kapljice, doma pa si oko mažemo z antibiotičnim mazilom. Več dni se moramo zadrževati v temnem prostoru, zunaj pa moramo nujno uporabljati hladne obkladke in tablete proti bolečinam. Običajno simptomi izzvenijo v treh dneh.

Kako se lahko snežni slepoti izognemo?

Snežno slepoto preprečimo tako, da vedno ko se gibljemo v visokogorju, predvsem pa, ko se gibljemo na snegu na višjih nadmorskih višinah, nosimo ustrežna sončna očala, ki prepuščajo največ 5–10 % vidne svetlobe in absorbirajo skoraj vse (za ekstremne višine 99–100 %) UV-žarke. Očala se morajo lepo prilegati obrazu. Poleg tega morajo imeti dovolj velike leče in stranske ščitnike, da preprečijo dostop žarkom z vseh strani. Nositi jih je treba vedno, tudi kadar je oblačno, saj UV-žarki prehajajo tudi skozi oblake. Problem pri nošnji takih očal je lahko rosenje, ki bi ga z odmikom od obraza lahko odpravili, a bi s tem usodno zmanjšali zaščito proti UV-žarkom. Bolje je uporabiti sredstva proti rosenju očal.

Kaj moramo še vedeti?

Od svežega snega se odbije okrog 80 % UV-žarkov. Njihova jakost se z višjo nadmorsko višino večja in se na vsakih 300 metrov poveča za štiri procente. Nevarnost za snežno slepoto se zato z večjo nadmorsko višino stopnjuje.

Ne pozabimo – oči so naše najpomembnejše čutilo. ◉

Pogubna svetloba

Nočni metulji

Besedilo: Dušan Klenovšek¹

K tokratnemu prispevku me je usmerila slaba volja, ki jo doživljam ob letošnjih nočnih obiskih cerkva. V okviru inventarizacije metuljev Kozjanskega sem namreč večkrat pregledal njihove osvetljene fasade. In vsakokrat sem jih opazil – metulje namreč. Saj vsi vemo, da mnoge nočno aktivne žuželke, tudi večšče, kot običajno imenujemo nočne vrste metuljev, privlači zunanja razsvetljava. Tudi okoli vsake obcestne svetilke je poleti videti žuželčji roj. In če luč osvetljuje fasado hiše ali kulturnozgodovinskega objekta, je žuželk še več. Se vprašamo, zakaj? In kaj se zgodi z žuželkami?

Mnoge nočno aktivne živali se orientirajo po Luni, praviloma najmočnejšem nočnem viru svetlobe. Smer njihovega leta je usklajena s kotom, ki ga z njo ustvarja premica leta. V današnjem času seveda mnoge luči po svetlobni moči prekašajo

Mesec. In žuželke se odzovejo s prilagajanjem kota leta k svetilki.

Ni treba veliko znanja fizike,

da spoznamo, da to vodi v spiralen let k viru svetlobe.

Tam zbegane obsedijo, pri vročih lučeh pa se marsikatera

dobesedno spraži. Njihovi naravni plenilci netopirji

dobro poznajo "bogato založene mize" in ponoči

obiskujejo svetila

javne razsvetljave

ter osvetljene

objekte. Metulje,

ki prežive,

pa čaka smrt

v zgodnjih

jutranjih urah. Imel sem že priložnost

opazovati ptice, kako pregledajo ponoči osvetljene stene cerkva in dokončajo morijo. Lahko bi kdo rekel, da je to dobro za preživetje netopirjev in ptic. Kratkoročno res, a v letih in desetletjih je zaradi tega vse manj metuljev. Namesto da bi v noči uspešno našli partnerja ter poskrbeli za potomce, predčasno in neuspešno zaključijo svojo življenjsko pot. In vse manj metuljev pomeni tudi vse težje iskanje hrane za vrste, ki so pred leti do nje zlahka prišle. Mnoge druge učinke, ki se pojavljajo v naravi zaradi njihovega številčnega upada, težko zaznamo, vsaj do tedaj, ko so posledice že hude in pogosto nepopravljive.

V Sloveniji je od 3600 poznanih vrst metuljev le slabih 200 dnevnih. Torej ima zunanja razsvetljava negativne učinke na veliko število vrst. In kaj lahko sami naredimo za ohranjanje nočnih metuljev? Pri svojih hišah uredimo zunanjo razsvetlavo na senzorje, pri načrtovanju uličnih razsvetljav in osvetlitve objektov pa investitorje prepričujemo, da bo škoda manjša, če bo manj svetil z manjšo močjo in če se bo razsvetljava ugašala po 22. uri. Premislimo, ali res vsak še tako majhen zaselek rabi ulično razsvetlavo? Tako rekoč skoraj nihče več ne hodi peš in še k prvemu sosеду se peljemo z avtom. Naj bo ponoči tema, naj žuželkam uspe poskrbeti za nov rod. Mogoče se še nam zgodi kak romantičen trenutek več. Z razmislom si pogledmo fotografijo pedica (Angleži mu rečejo hrastov lepoteč – *Oak Beauty*), ki verjetno ne bo nikoli oče. ○

¹ Javni zavod Kozjanski park.

PURE ADRENALINE

Testirali smo:

CÉBÉ

SPYNER FLEX SR

Smučanje in deskanje sta dinamična športa, ki se odvijata pri visokih hitrostih. Da boste na belih strminah uživali bolj varno in sproščeno, vam svetujemo uporabo smučarske čelade. Čelada je obvezne deli opreme za tiste smučarje, ki kot vrednoto izpostavljajo zdravje in varnost. Čebe poimenujemo kot pionirja v segmentu športnih, kot tudi modnih očal. Danes proizvajalec ponuja poleg pestrega repertoarja sončnih in smučarskih očal tudi veliko zaščitnih čelid. Širok spekter izdelkov jim omogoča, da tudi najzahtevnejša stranka vedno najde artikel za točno določen namen. Tokrat vam predstavljamo čelado Spyner Flex SR.

Značilnosti čelade:

- Zunanja školjka odporna na močne udarce ("INMOLD" tehnologija zagotavlja zelo dobro trdnost čelade)
- zaradi "INMOLD" tehnologije je čelada zelo lahka
- zgornji dodatni oklep povečuje odpornost čelade na udarce
- čelada ustreza evropskim standardom CE EN 1077
- na zgornjem delu čelade je integriran sistem zračenja. Z ventilacijskim sistemom nastavljamo koliko svežega zraka spustimo v čelado, ki spodrine vroč in vlažen zrak iz nje.
- poltrdi ergonomsko oblikovani ušesniki za zaščito ušes in dobro slišnost
- ergonomsko oblikovano notranje blazirjenje iz antialergijske ter zračne tkanine
- odlično prileganje z vsemi smučarskimi očali
- teža: 560 gramov.

Gre za objektivni komentar ekipe Sokola.
Naročena objava.

Cena: 89,98 EUR
www.bushnell-europe.com/cebe

Uvoznik:
Rodeo Team d.o.o., Kranj
www.rodeoteam.si

Snežno gola in temperaturno pestra zima

Pišeta: Miha Pavšek in Gregor Vertačnik

Vreme in razmere v gorah v meteorološki zimi 2011/12

Za nami je ena najbolj "nezimskih" zim, odkar imamo za ta del Alp na voljo natančnejše podatke o vremenu in podnebnju! Le kdo bi si namreč lahko mislil, da se bodo po skoraj popolnoma suhem novembru 2011, zadnjem jesenskem mesecu, zvrstili še trije bolj ali manj podobni? In da nas bo obiskal prvi, zadnji in edini pravi zimski mraz šele na začetku zadnjega od treh mesecev meteorološke zime? Predvsem pa, da imamo lahko še manj snega, kot smo ga bili deležni v nekaterih zimah v zadnjih dveh desetletjih? In končno, da se lahko vsi ti vremenskopodnební antipodi zgodijo v enem letnem času? Že to, da na koncu uvodnih stavkov tega rednega prispevka prevladujejo vprašaji, nam da vedeti, s čim smo imeli opravka. Ali drugače, s čim bi morali imeti opravka, pa ga nismo imeli! Prav zato bi ji lahko rekli tudi zima "kr neki" ali pa zima zaradi zime oziroma v tem delu leta predvidenega letnega časa.

Za letošnje višine snega so zadoščali centimetri

Gore nam seveda tudi tokrat niso zaprle svojih vrat, marsikje so bile zaradi nezimskih razmer še bolj in dlje ali skoraj ves čas dostopne, kar pa je po drugi strani marsikoga tudi zavedlo.

Ljudje smo taki, in hribovci nismo pri tem nobena izjema, da rinemo, dokler gre in včasih še dlje naprej, kjer tudi (lahko) ne gre. Ko kopnjavo tik pod vrhom ali kje na strmem osojnem pobočju vendarle zamenja nekaj metrov snega (v dalj, da ne bo pomote, za letošnje višine snega so zadoščali centimetri ...), si pač rečemo: "Če smo prišli do sem, bomo pa še teh nekaj metrov do tja." Vsaj snežni plazovi so bili to zimo prizanesljivi, bilo pa je kar veliko zdrsov, nekaj tudi usodnih. A vrnimo se h gorskim pokrajinam, pravkar minulo zimo smo se čudili predvsem njihovi barvno nenavadni podobi, saj je umanjkala belina. In še bolj se bomo čudili, če nam tudi najbolj muhasti mesec v letu, ki mu je posvečena ta številka revije, ne bo prinesel padavin. Pa kakršnekoli že bodo te, samo da bodo! Za zimo 2011/12 bi še najbolje lahko priredili tisti znani pregovor, da smo imeli "vsega premalo in brez ocvirkov" ...

Vstop v meteorološko zimo prve dni decembra 2011 ni bil prav nič zimski, sneg je ob nadpovprečni temperaturi prekrival zgolj najvišje dele Alp. Prvega in osmega je bilo več sončnega vremena, druge dni pa so prevladovali oblaki. Zlasti tretjega decembra je deževalo, v visokogorju

pa snežilo. Do sredine meseca je prevladovalo dokaj milo vreme, nato se je naglo ohladilo in tudi v sredogorju je obilneje snežilo. Kot se je pokazalo kasneje, pa je bilo to marsikje tudi edino obilnejše sneženje v tej zimi. Proti koncu meseca je mraz nekoliko popustil, v zadnji dekadji je bilo tudi nekaj več sončnega vremena.

Osrednji mesec zime je v prvih dneh še postregel z manjšo količino padavin, nato pa je sledila suša. Ob prevladujoči severni do severozahodni smeri višinskih vetrov je južna, v takih primerih fenska stran Alp venomer ostala v padavinski senci, zato ni bilo o snegu ne duha ne sluha. Nasprotno pa ga je v takih primerih na privetni strani Alp namedlo prek kolen in krajevno tudi ramen. Temperatura je zlasti v visokogorju močno nihala, najhladneje je bilo ob koncu meseca. Vseskozi pa je bilo na pretek sončnega vremena.

Zadnje dni meteorološke zime zadišalo po pomladi

Na kratko s snegom, natančnejše skorajda brez njega, smo ostali tudi v zadnjem zimskem mesecu februarju, ki pa nam je v uteho postregel vsaj s hudim mrazom. Prva polovica meseca je bila od dotoku mrzle zračne mase

od severovzhoda izjemno mrzla in revna s sončnimi žarki. V prvi polovici meseca smo imeli le tri večinoma sončne dneve. Zato pa je bilo od sredine meseca, natančneje od 13., večinoma sončno. Iz oblakov so se spuščale le rahle padavine, omembe vredno je bilo le sneženje 19. in 20. februarja. Zato pa se je v drugi polovici meseca nenavadno močno otoplilo in zadnje dni meteorološke zime je že več kot zadišalo po pomladi. Nenavadno zimsko (ne)dogajanje odslkavajo tudi podatki v preglednici, posebej skrb vzbujajoči so tisti v zadnjem stolpcu, ki kažejo indeks padavin.

Kljub izrazitemu februarškemu mrazu je bila zima v nižjih delih naših Alp glede na referenčno obdobje zmerno hladna, le v visokogorju izrazito prehladna in s tem podobna prejšnjim trem zimam. Milemu decembru je sledil zmerno hladen do precej hladen januar, februar pa je bil povsod mrzel. Vendar je tudi februarški mraz bolj kot ne statističen, saj je po res hudem mrazu v prvi polovici meseca pritisnila zimska "vročina". Zato v resnici v drugi polovici februarja tudi v gorah ni bilo (ob)čutiti kakšnega mraza, ker je bilo prav prijetno toplo. Višina padavin je bila povsod podpovprečna. Večinoma ni padlo več kot tri četrt običajnih padavin, na skrajnem severozahodu pa le dobra polovica. K tej negativni bilanci je najbolj pripomogel januar, marsikje tudi februar. Na severozahodu Slovenije so bili prikrajšani za sončne žarke, v nasprotju s tem je bila marsikje drugje zima nadpovprečno osončena.

Zimo pa si bomo najbolj zapomnili prav po zelo skromni, marsikje skorajda nikakršni snežni odeji. Čeprav je vsota novega snega večinoma dosegla vsaj polovico pričakovane vrednosti, povprečna debelina snežne odeje nikjer ni preseгла tretjine običajne

vrednosti. Izstopa zlasti dolina Soče. V istoimenskem kraju so beležili samo en dan s skromno snežno odejo v jutranjem času. Na Kredarici je bila snežna odeja debela okoli enega metra, proti koncu februarja je dosegla zgolj poldrugi meter. Za primerjavo, povprečna višina snega v zimskem trimesečju tam zgoraj (1954–2004) je od 185 do 274 centimetrov. V marcu pa je najverjetneje padel že tudi rekord v najnižji maksimalni višini snežne odeje, odkar jo tam zgoraj tudi natančneje merijo.

Na Kredarici –25,0 °C, vetrovni sunki do 191 km/h

Tokrat se bomo v rubriki izrednih dogodkov posvetili dvema temperaturnima ekstremoma v februarju – hudemu mrazu na začetku in milemu vremenu ob koncu meseca. Na Kredarici se je temperatura v dveh krajših obdobjih na začetku februarja spustila pod –20 °C. Najhladnejše je bilo v noči s 3. na 4. februar, ko se je ohladilo do –25,0 °C. Povprečna temperatura zraka od 31. januarja do 11. februarja je bila –19,1 °C oziroma kar 11 °C pod dolgoletnim povprečjem. Tudi po nižinah je temperatura dva tedna skupaj ostala globoko pod lediščem (res nenavadno dolg niz zaporednih ledenih dni!), marsikje je za nameček še pošteno brilo. Nazadnje smo v Sloveniji še bolj oster in dolgotrajen mraz izkusili v januarju 1985, ko smo imeli tudi po dolinah in kotlinah skoraj tritedenski zaporedni niz ledenih dni. V drugi polovici februarja je sledil preobrat in meteorološko zimo smo zaključili s temperaturami, značilnimi za drugo polovico pomladi. V Bohinjski Češnjici je bilo že 24. februarja 21,0 °C, v Ratečah pa so najvišjo temperaturo namerili zadnji dan meseca, bilo je 18,4 °C. Oba izmerka sta novi rekordni temperaturni znamki za februar in seveda tudi za celotno meteorološko zimo.

Morda velja omeniti še silen "prepih", ki je krtačil po zgornjih

nadstropjih naše dežele v začetku letošnjega leta. Natančneje 6. januarja so na Kredarici zabeležili 53 m/s oz. skoraj 191 km/h, kar je nov uradni hitrostni rekord izmerjenega vetrovnega sunka. Tudi nekaj več kot 100 km/h močan sunek vetra dobra dva kilometra nižje v Lescah ni bil od muh. Oba sta bila posledica že dobro in dolgo znanega karavanškega fena, a kdo bi si mislil, da bo omenjeni veter tako močan tudi eno dolino južneje od gorenjske ravni v zgornjem delu Selške doline, natančneje v Železnikih? Kljub mestoma skromni snežni odeji je veter – v tej zimi večkrat dlje časa vztrajajoč in močan – zgradil velike zamete in opasti. Kot kaže, nas bo narava tudi še v prihodnje pošteno presenečala in preizkušala. Vse več je sledi, ki vodijo k človeku oziroma njegovemu izvirnemu grehu – neomejenemu načinu življenja na planetu z omejenimi možnostmi. Suša nas pesti že vse od sredine lanskega leta, in če lahko toploto sorazmerno hitro uravnamo, je to s sušo precej drugače.

Ob nadaljnjem suhem vremenu se bodo s sušo povezane težave, to sta predvsem pomanjkanje pitne vode in nevarnost za požare, postopoma selile iz dolin in kotlin v večje nadmorske višine. Vedeti pa moramo še nekaj – po tako dolgem suhem obdobju čaka na strmih pobočjih in v stenskih žlebovih ter grapah še več preperelega gradiva in nalomljenih ter pretrtih kamninskih plasti, ki čakajo samo še na prvo večje deževje, ko bo vse skupaj zdrvelo navzdol. In verjemite, da se bo to zagotovo že prav kmalu zgodilo, saj "dež za soncem mora biti, za veseljem žalost priti". Narava pa je v letošnjem letu poskrbela, da bomo prav vsi še kako veseli tudi "slabega" vremena. Če se bo nadaljevala suša tudi po sušcu in bo poletje vsaj dišalo po tistem iz leta 2003, pa že lahko naročimo pri katerem od slovenskih skladateljev rekviem za Triglavski in še kakšen ledenik ... ●

Preglednica 1. Povprečna temperatura (°C) in količina padavin (mm) v meteorološki zimi 2011/12 ter primerjava s povprečjem obdobja 1991–2010

Vir: Arhiv Urada za meteorologijo Agencije RS za okolje.

Postaja (nadmorska višina)	Povprečna T	Odklon T	Padavine	Indeks padavin glede na povprečje 1991–2010
Rateče (864 m)	–3,4	–0,6	133	60
Planina pod Golico (970 m)	–1,8	–0,4	155	55
Vojsko (1067 m)	–2,4	–0,7	372	77
Vogel (1535 m)	–3,8	–1,3	445	87
Krvavec (1740 m)	–5,2	–1,6	194	86
Kredarica (2514 m)	–9,3	–2,2	232	80

Grandess Jorasses

Prav neverjetno je, kako redko so bile Alpe obiskane to zimo. Dva Domna, Kastelic in Žagar (Akademski AO), sta dva zimska dneva, petek in soboto, 17. in 18. februarja, preživela v severni steni Grandess Jorasses in preplezala klasično zimsko smer **Crozov steber z vstopno varianto po Slovenski smeri**. Temperature so se po hudem mrazu nekoliko dvignile, kar je omogočilo prijetno plezanje v sončnem vremenu z rahlim vetrom. Že v četrtek sta dostopila pod steno in prenočila v krajni počti. Stena sicer ni bila obilno zasnežena, a je vseeno omogočala veliko lednega plezanja. Tako sta že prvi dan bivakirala visoko v steni malo nad tretjim snežiščem. Na manjši polici sta si uredila skromen bivak in naslednji dan kmalu premagala še zadnja težka mesta in sestopila do kočice Boccalatte. Domen Kastelic je tako kljub kratki alpinistični karieri že opravil klasično alpsko trilogijo: Eiger in Jorasses pozimi, Matterhorn pa poleti.

Rzenik

Posebno pozornost moramo nameniti vzponu, ki sta ga opravila Luka Lindič (AO Celje-Matica) in Luka Stražar (Akademski AO) v Rzeniku. Rzenik je med plezalci znan po 400 metrov visoki, strmi in precej krušljivi severni steni. Smer Peklenska cedevita so prvi preplezali Marko Prezelj, Janez Kešnar in Tomaž Wiegeler v suhi zimi leta 1989. Prvo prosto ponovitev, ki je bila hkrati šele druga ponovitev smeri in prva ponovitev smeri v zimskih razmerah, je opravil Gregor Kresal s soplezalcem Lukom Grebencem od 1. do 4. aprila 2005. Smer je Kresal ocenil s 7c, M7+/7a. Tadej Krišelj je jeseni leta 2009 opravil še klasično prosto ponovitev in ocenil raztežaje s 7b+, 6c+, 7a in 6b. Tokrat sta Lindič in Stražar prosto ponovila **Peklensko cedevito s Centralnim stebrom**. Vzpon sta prvič poskusila opraviti že pred dvema letoma poleti, a sta se zaradi mokre skale obrnila.

Obrnila sta se tudi letos januarja, ko je začetni previsni del predstavljal še prevelik zalogaj. Zato pa sta v petek in soboto, 17. in 18. februarja, nalogo opravila brezhibno. V četrtek zvečer sta si uredila bivak v votlini in opazovala previsni začetni del smeri. Prvi raztežaj je najtežji, a sta ga na veliko veselje uspela preplezati že v prvem poskusu. Čeprav se je najprej želel samo ogreti, je Luka Lindič že takoj ko je vstopil v smer, uspešno preplezal ključni raztežaj in najtežje mesto smeri (M9-). Za njim je bil uspešen tudi Stražar. Nadaljevanje je bilo nekoliko bolj predvidljivo, čeprav sledijo še precej zahtevni raztežaji. Najprej dva ne toliko fizično naporna kot tehnično zahtevna z oceno M8. Sledi še en podobno zahteven raztežaj z oceno M7+, nato pa težave malo popustijo. Preko raztežaja z oceno V+ sta prišla do prve grede, kjer sta podobno kot že ostali ponavljalci zavila v Centralni steber. Nadaljevanje po smeri bi bilo ob svežem podoru namreč preveč nevarno. V nadaljevanju sta plezala večinoma po zamrznjenih travah in prvi dan zaključila vsega štiri raztežaje pod robom stene, kjer sta bivakirala in zjutraj zaključila vzpon. Večinoma sta plezala z derezami in cepini, le v zgornjih monolitnih ploščah sta raje uporabila plezalnike. Plezalca sta si tako našla in uresničila lep prostoplezalni cilj, ki je obema predstavljal velik izziv. V smeri sta naletela tako na plezanje v nezanesljivi previsni skali kot na zabavno in istočasno resno plezanje po zamrznjenih travah. Čeprav se plezanja v Rzeniku držita pridevnika krušljivo in nevarno, sta oba poudarila, da je zaradi obilice klinov v steni plezanje lepo, udobno in tudi relativno varno.

Nova smer v Loški steni

Zanimiva novica je prišla iz doline Koritnice. V Loški steni je nastala nova smer, kar sicer ne bi bilo nič posebnega, saj so v zadnjih zimah tam večkrat preplezali kaj novega, a tokrat sta bila avtorja smeri David Lama

in Peter Ortner, uveljavljeni imeni svetovnega alpinizma pa tudi športnega plezanja. Druga posebnost vzpona pa je ta, da sta alpinista hotela preplezati Loško steno po najbolj strmem delu severne stene Briceljka. V dneh od 25. do 27. februarja sta opravila prvenstveni vzpon in skoraj 1300 metrov visoko smer poimenovala preprosto **Lama-Ortner** (VII-, M6). Smer v prvem delu poteka po Grapi pod črnimi strehami, nato pa zavije proti levi v osrednji, strmi del Briceljke severne stene. Nato sledi direktni liniji preko strmih delov, lučaj desno od Novogoriške smeri, višje preči proti desni v smeri Briceljka, nato pa praktično ves čas sledi razu skoraj do roba stene. Malo pred robom stene zavije proti desni in izstopi skupaj z eno od izstopnih variant smeri Cesar-Comici. David Lama v zapisu na svoji spletni strani pravi, da je umik iz smeri po prvih 600 metrih plezanja zelo težaven ter da ocena smeri ne pove vsega. Težave so se povečale predvsem zaradi slabih možnosti varovanja. Bivakirala sta dvakrat na slabem in neudobnem mestu, za povrh vsega pa sta jima težave povzročala še sneženje in mraz. Smer je skoraj gotovo kombinacija že obstoječih smeri in novih odstavkov, a če se bo uveljavila in bo ime ostalo, bomo čez nekaj let vseeno še govorili o svetovni slavi te res mogočne stene. Verjetno je bil sicer celo bolj legendarni Comici za tak pogled na vzpon vseeno doma preblizu teh krajev.

Triglav

Po solidni sezoni zaledenelih slapov se je začelo plezati tudi v velikih stenah slovenskih gora. Posamezniki so lovili zadnje mrzle dni v triglavski steni. Arne Jeglič (ŠD Freeapproved) in Matic Košir (AO Jesenice) sta v dveh dneh preplezala **Skalaško smer v kombinaciji z Ladjo**. V petek sta prespala v zimski sobi v Vratih, naslednji dan, 10. marca, pa zgodaj odrinila v Steno. V spodnjem delu sta bila navdušena nad odličnimi razmerami s trdim snegom in kopnimi skoki. V tem delu so ju pri plezanju ovirali pršni plazovi.

Višje v steni sta se večkrat varovala zaradi slabših razmer. Na prve večje težave sta naletela pri prehodu okoli Gorenjskega turnca. Kljub temu sta v zadnji sončni svetlobi splezala preko Ladje ter si nekaj raztežajev višje uredila bivak. Zaradi močnega vetra in neudobnega bivaka sta bolj malo spala. Naslednje jutro sta v štirih raztežajih dosegla rob stene. V Steni sta jima en dan, v soboto, 10. marca, delala družbo Luka Stražar in Toni Gregorčič (Akademski AO) v **Kratki Nemški smeri**. Plezanje je potekalo hitro, saj sta naletela na dobre razmere z nekaj kombiniranimi mesti in dobrega snega. V zadnjem strmem skoku v izstopni varianti Zimmer-Jahn pa jima je nemalo težav povzročal močan veter, ki ju je zasipaval s pršnimi plazovi. Z nekaj borbe, trme in zmrzovanja na stojiščih sta tudi to uspela preplezati in še isti dan sestopiti v Vrata.

Matterhorn

Odličan vzpon sta v severni steni Matterhorna opravila Andrej Erceg (AO Črnuče) ter Andrej Grmovšek (AO Kozjak). Preplezala sta kombinacijo smeri **Piola-Steiner** ter v zgornjem delu izstopila po **Zmuttovem razu** (A15, M5, 1200 m). V sredo, 7. marca, sta zgodaj zjutraj začela turo pri koči Hörnli. V steno sta vstopila opremljena z opremo za tri bivake. V spodnjem delu smeri so jima plezanje poleg zajetnih nahrbtnikov ter padajočega kamenja oteževali tudi strmi raztežaji starega in trdega ledu. Zgodaj popoldne prvega dne sta začela s plezanjem prvega težjega skalnega raztežaja, vendar sta se kasneje odločila, da bosta nadaljevala v smeri Zmuttovega raza. Po še treh raztežajih je bilo za ta dan dovolj, zato sta si uredila varen bivak. Naslednji dan sta prečila proti Zmuttovemu razu, ki tehnično ni zahteven, vendar je plezanje delikatno in resno zaradi slabše kamnine. Drugi dan sta bivakirala 200 višinskih metrov pod vrhom in naslednje jutro splezala do vrha ter sestopila proti dolini, ki sta jo, po še eni

prespani noči v bivaku Solvay, dosegla zadnji dan.

Lofoti

Že nekaj let zapored se Aljaž Anderle udeležuje srečanja lednih plezalcev na Norveškem. Tokrat sta mu družbo delala Urban Golob in Peter Jeromel. Kljub nestanovitnemu vremenu jim je uspelo preplezati tri smeri. Najprej sta 27. februarja Aljaž in Peter v steni Sebortinden preplezala zaledeni slap **Tide** (WI5, 200 m). Sledilo je obdobje slabšega vremena, nato pa sta Aljaž in Urban preplezala še **Facts of life (Slovenska smer)** v steni Abrahamstindena (AI4–5, 3, 50–80°, 350 m). Naslednji dan, 4. marca, sta naletela na "smer življenja", izrazito, ravno ledno linijo, ki jo kot prvi lahko preplezaš običajno le enkrat v življenju. Čeprav ocena ne kaže tega, gre po mnenju plezalcev za skrajno resno smer brez možnosti varovanja po tankem ledu in gladki skali. Nastala je smer **Proximus** (AI 4–5, 60–80°, 150 m), ki se skriva v izrazitem kotu stene Nonstindena.

Slapovi na Primorskem

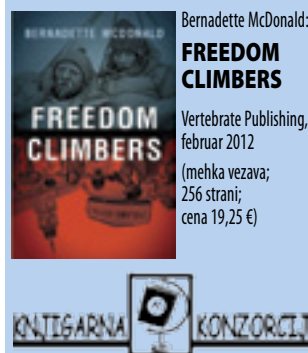
V zadnji novicah sem podrobno opisal vzpon preko Boke in Gregorčičevega slapu, ker sta gotovo najbolj markantna slapova v tem delu Slovenije. Tokrat pa naj za arhiv in bodoče rodove predstavim nekaj verjetno prvenstvenih vzponov, ki najbrž ne bodo dobili ponovitev prav kmalu, pa ne zaradi težav, ampak predvsem zaradi izpostavljenosti sončne lege in tople soške doline. Slap pod Šoucem se nahaja pod Skutnikom, v globoki grapi, imenovani Zali potok, blizu Učje. Prvi vzpon so 7. februarja opravili Italijani Andrea Fusari, Enrico Mosetti, Marco Kulot in Marco Milanese in slap poimenovali Gracchio stupendo (III/4+, 200 m) ali po slovensko **Slap pod Šoucem. Slap pri Fonih** (WI, V, 90/80–85°, 120 m, 3 ure) na severni strani Kolovrata, nad cesto Tolmin-Kobarid, sta isti dan prva preplezala Boštjan Sovdat in David Kapitan.

Zverinica (WI5–, 90/70–85°, 260 m, 2 uri) je slap, ki se nahaja v strugi Zadlaščice pod Žabijskim Kukom in je "delo" istih dveh plezalcev le dan kasneje. Italijanom so za Slap pod Šoucem 11. februarja vrnili kobariški "domorodci" Andrej Smrekar, Boštjan Sovdat, David Kapitan in Jordan Fon in v dolini Nadiže pod vasjo Platišča na italijanski strani preplezali slap **Čukola** (WI6–, 90/80°, 100 m). Sledila je še serija plezanja v krajših in lažjih slapovih pod vasjo Krn. Prvi je **Cuzla** (WI3, 80/45–80°, 300 m) v levem pritoku v strugi Ročice. Gre za daljšo grapo z več skoki, kjer se je 28. januarja prvi zabaval Marko Koren. **Krampež** (WI5–, 90/50–60°, 50 m, 1,30 ure) v zgornjem toku Ročice sta 7. februarja prva preplezala Gregor Brešan in Marko Koren. Dva dni kasneje sta ista plezalca preplezala še **Ladrski slap** (WI3+, 80/55–70°, 60 m, 1,30 ure) v koritih Ročice. Pri plezanju **Malenščka** (WI3+, 80/60–70°, 28 m, 45 min), 6. februarja, je z istima plezalcema sodeloval še Andrej Smrekar. Marko Koren je 7. februarja po Krampežu sam preplezal še slap **Očaršek** (WI2–3, 75/55°, 15 m, 15 min) v strugi Ročice v stranskem pritoku Očaršek. Romantičen **Najin slap** (WI3, 80/50–70°, 120 m) na reki Knežki pri Kneških Ravnah sta preplezala Mojca Kocič in Sander Krajnik na isti dan, 7. februarja.

Novice je pripravil Peter Mežnar.

Mladinska knjiga Trgovina
Slovenska 29, Ljubljana
T: 01 2410 656,
E: konzorcij@mk-trgovina.si

Pestra izbira knjig s področja gorništvaja, alpinizma, fotomonografij in potopisov

NOVICE IZ TUJINE

Uspeh in tragedija na Gašerbrumu 1

Deveti marec se je vpisal v zgodovino himalajizma kot dan, ko so prvič pozimi stopili na vrh Gašerbruma 1 (8068 m) v Karakorumu. To je po skoraj dveh mesecih obleganja gore uspelo poljski odpravi – Janusz Golab in Adam Bielecki sta ob 8.30 po lokalnem času dosegla vrh. Tako so poljski alpinisti še enkrat dokazali, da so še vedno vodilni v zimskih vzponih v Himalaji, saj so bili udeleženi skoraj pri vseh prvih zimskih vzponih na osem-tisočake. Le pri zimskih vzponih na Makalu in Gašerbrum II ni bilo nobenega Poljaka. Omenjena Poljaka sta se vpenjala po normalni smeri skozi Japonski ozebnik, z druge, jugozahodne strani pa so se istočasno bližali vrhu tudi člani mednarodne odprave Gerfried Goeschl iz Avstrije, Cedric Haehlen iz Švice in Pakistanec Husein (Nissar) Sadpara. Plezali so po novi smeri in nameravali sestopiti po normalni smeri, kjer je bila poljska odprava. Toda iz neznanih razlogov tiste dni niso dosegli vrha, zajelo pa jih je tudi poslabšanje vremena, ki sta se mu Golab in Bielecki s hitrim sestopom z vrha uspela izogniti. Sledil je en teden slabega vremena z močnim vetrom, od mednarodne naveze pa ni bilo glasu. Člani njihove in tudi poljske odprave so upali, da so se "zataknili" na velikem platoju med 7000 in 7400 metri, a do njih kljub poskusom niso mogli. Naročili so helikopterje pakistanske vojske, ki pa so lahko poleteli šele teden dni po zadnjem telefonskem klicu trojice, ko se je vreme končno zjasnilo. Helikopter je v zelo dobri vidljivosti prečesal vsa pobočja Gašerbruma 1, še posebej so se posvetili ogledu omenjenega platoja, toda po podrobnem ogledu gore niso našli niti sledu o pogrešanih treh alpinistih. Ker nista nobenih znakov našla niti pakistanska alpinista, ki sta se po normalni smeri povzpela

do drugega tabora, je Artur Hajzer, sicer vodja poljske odprave, ki je prevzel koordinacijo reševanja omenjene trojice, reševalno akcijo prekinil. Po kratki komemoraciji so poljski alpinisti in drugi člani mednarodne odprave začeli s pripravami na vrnitev v civilizacijo.

Zimsko prečenje Treh Cin

Tri Cine so ena najprepoznavnejših skupin gora ne samo v Dolomitih, ampak nasploh, zato se plezalcem porajajo številne zamisli, katere smeri in predvsem na kakšen način jih preplezati v njihovih stenah. Zadnjo takšno idejo sta uresničila Simon Gietl in Roger Schaeli, ki sta v povezovalnem vzponu pozimi preplezala tri smeri, v vsaki Cini po eno. Plezala sta 15. in 16. marca. Najprej sta preplezala Raz kortinskih veravic in se po sestopu po normalni smeri v južni steni podala v Dülferjevo smer v zahodni steni Velike Cine. V glavnem sta jo plezala ponoči, za bivak pod jasnim zimskim nebom pa sta se odločila malo pod vrhom. Naslednji dan sta sledila sestop in še vzpon po zahodni steni Male Cine, kjer se plezalci navadno spuščajo po vrvi. Čeprav nista vseskozi plezala prosto, sta bila zelo vesela dejstva, da sta stala na vrhu vsake izmed treh špic. "Posebno zgornji, lažji deli smeri so bili precej sneženi in plezanje je bilo tam pogosto zahtevnejše kot v suhi in strmejši skali v spodnjih delih sten. Ampak se je izplačalo. Vrh ostaja za naju sestavni del vsakega vzpona," je zapisal Gietl. Tako, kot bi moralo biti vedno, bi lahko dodali. Še prej pa je Gietl skupaj z Danielom Taverninijem opravil prvo zimsko prosto ponovitev smeri ISO 2000 v Veliki Cini. Ta smer pa je precej tudi naša, slovenska ali natančneje – Frančkova. Knez jo je namešč preplezal z Martinom Hrastnikom še v devetdesetih letih prejšnjega stoletja v dnevni in pol, seveda brez sredovcev. Ocenil jo je z IX- ter jo krstil za Moč misli. Nekaj let kasneje je prišel južnotirolski preplezalec

Kurt Astner in smer – kljub nekaj klinom v steni menda nevedoč, da jo je preplezal že Knez – z manjšimi variantami navrtal ter jo imenoval ISO 2000, ocenil pa jo je s 7a+.

Patagonija

Petnajste februarja so ruski alpinisti Sergej Daškevič, Mihail Davi, Evgenij Dmirtienko in Arkadij Seregin končali svoj osemdnevni vzpon čez jugovzhodno steno Aguje Poincenot. Omenjena stena je res ogromna, saj je visoka kar 1600 metrov. Ruski alpinisti so v njej potegnili 750 metrov nove smeri, preden so prišli do Italijanske smeri, po kateri so se nato povzpeli do vrha. Vzpenjali so se na t. i. kapsul način in v steni naleteli na težave do VII in A4 v skali ter M4 v mešanem plezanju. Ker niso ravno čakali na idealne razmere, so se v steni borili s precej slabim vremenom. Lokalni alpinisti so njihov vzpon v slabem vremenu menda pospremili s komentarjem, da "v takšnih razmerah lahko plezajo samo Poljaki, Rusi in Slovenci..."

Novice je pripravil Urban Golob.

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Kakovostno delo celotne planinske organizacije s planinskimi društvi (ob koncu leta 2011 je bilo društev 269, marca 2012 pa že 276!), 12 meddruštvenimi odbori planinskih društev in krovno planinsko organizacijo vred je v kombinaciji s povečanim zanimanjem Slovencev za domače gore v preteklem letu obrodilo sadove: v lanskem letu je namreč planinski organizaciji kljub kriznim časom uspelo povečati članstvo za več kot dva odstotka. Planinska zveza Slovenije (PZS) v letu 2011 tako beleži 1358 članov več kot leto prej, skupaj torej 58.389 članov. PZS je ob neprimerni akciji Radia 1 oz. njihovega popularnega

voditelja Denisa Avdiča javnosti sporočila svoje nestrinjanje in opozorila vse poslušalce Radia 1, da v visokogorju še vedno vladajo zimske razmere. Akcija je bila tudi z varnostnega vidika nevarna, z okoljevarstvenega stališča pa sporna in tudi v nasprotju z letošnjo vseslovensko in svetovno čistilno akcijo Očistimo Slovenijo, očistimo svet (pozivali so namreč, naj poslušalci do določenega datuma na Komno prinesejo svoje stare TV-sprejemnike, nagrada za največji prineseni televizor pa je bil nov televizor). Planinci, ljubitelji gora in čiste narave nasprotujemo takim in vsem podobnim akcijam, ki škodujejo neokrnjeni naravi, udeležence pa spravljajo v potencialno nevarnost. Radio 1 in glavni sponzor Big Bang sta naslednji dan akcijo prekinila in jo zaključila. Kot so zapisali v sporočilu za javnost, so upoštevali želje Planinske zveze Slovenije. Planinska organizacija je pričela uvajati centralno evidenco članstva. Ob tem je objavila deset razlogov za takšno početje in navedla, kakšne prednosti vse to prinaša za društvo in posameznika. Upravni odbor PZS je imel 8. marca 9. sejo, na kateri so med drugim med planinske kočje sprejeli Planinski dom pod Ježo, potrdili najvišje cene nočitev in določene prehrane ter napitkov v planinskih kočah I. in II. kategorije. Športni plezalki Mina Markovič in Natalija Gros sta prejeli najvišji državni priznanji na področju športa. Bloudkovo plaketo je Mina prejela za odlične dosežke v letu 2011 (zmagovalka svetovnega pokala 2011 v težavnosti in kombinaciji itd.), Natalija Gros pa ob zaključku zelo uspešne tekmovalne kariere, od katere so je poslovila lansko leto. V februarju je Planinska zveza razpisala nagradno glasovanje za ime Informacijskega sistema PZS, med štirimi predlogi je največ glasov prejel predlog NAVEZA. Med glasovalci so izžrebali tudi tri nagrajence enakovrednih nagrad. Del informacijskega sistema PZS je tudi spletna aplikacija za vodenje članstva, ki jo je zveza začela uvajati v letošnjem letu.

Ob tem Planinska zveza nudi društvenim delavcem pomoč in podporo preko navodil, tehnične pomoči in seminarjev v raznih slovenskih krajih. Planinska zveza se je tudi letos pridružila projektu Očistimo Slovenijo, ki je potekal 24. marca 2012. Planinci so se projektu priključili na različne načine; PZS pa je v sodelovanju s planinskim društvom pripravila seznam le-teh in njihovih čistilnih akcij 24. marca. Planinska zveza je sodelovala na sejmu Alpe-Adria: Turizem in prosti čas, ki ga je obiskalo veliko število ljudi, prav tako prostor PZS. Skupščina Planinske zveze Slovenije 2012 bo 14. aprila v Ormožu, ob tem so objavili vabilo in gradivo za ta dogodek. Odprli so javno razpravo o merilih za dvonamensko rabo planinskih poti (rok 30. 4. 2012), ob tem pa so posredovali tudi dve nalogi s področja voženj v naravnem okolju: diplomsko nalogo Gorsko kolesarstvo v za-varovanih območjih na primeru Triglavskega narodnega parka in primerjalni pregled Ureditev voženj v naravnem okolju. Obe nalogi bosta dobra podlaga tudi za delavnico pred letošnjo skupščino; na delavnici bodo predstavili predlog meril za dvonamensko rabo planinskih poti. Druga delavnica pred skupščino pa bo posvečena problematiki turističnega vodenja in turističnih aranžmajev v planinstvu. Turni smučarji so bili spešni doma in v tujini. Naš najboljši turni smučar reprezentant Nejc Kuhar je nastopil na številnih mednarodnih tekmah, kjer je osvajal najvišja mesta. S so-representantom Klemnom Trilerjem je med drugim nastopil na tekmah svetovnega pokala v turnem smučanju na Etni, kjer je bil Nejc v vzponu celo peti. S tem je dosegel največji uspeh Slovencev na tekmah SP v turnem smučanju. Na eni največjih turnosmučarskih preizkušanj, na Pierri Menti, pa je v paru s Italijanom Filippom Beccarjem po štirih etapah dosegel skupno izvrstno 8. mesto. Na tekmah za državni pokal v tekmovalnem turnem

smučanju posamezno, ki je potekala 10. marca na Jezerskem, je zmagal Anže Šenk. Reprezentantka v tekmovalnem lednem plezanju Tjaša Kosič je nastopila na vseh letošnjih tekmah svetovnega pokala v lednem plezanju, tudi v francoskem Champangy, romunskem Busteniju in ruskem Kirovu, in dosegala solidne rezultate. Slovenski pokal v tekmovalnem lednem plezanju je potekal v Mlačici pri Mojstrani v okviru 3. Humarjevega memoriala. Zmagala je Tjaša Kosič, med fanti pa Matevž Vukotič, tudi reprezentant v tekmovalnem lednem plezanju. Novi alpinistični inštruktorji so imeli popravne izpite v slapovih pod Prisojnikom, Komisija za alpinizem je imela svoj Zbor načelnikov alpinističnih kolektivov, povabila pa je tudi na začetni alpinistični tečaj v zimskih razmerah, na Zbor alpinistov 2012 in na tabor v Chamonix, ki sta ga vodila Matevž Kladnik in Boris Lorenčič. O lednem plezanju in mednarodnih zimskih srečanjih sta poročali dve ekipi, ena je bila na mladinskem lednoplezalnem taboru v Franciji, druga pa na srečanju plezalcev na Škotskem. Na pot v Kanado je odšla alpinistična odprava Rocky Mountain 2012, ki jo podpira Planinska zveza Slovenije. Odpravo sestavljajo vodja Dejan Koren (AO PD Vipava) in člani Mitja Šorn (AO PD Jesenice), Jernej Arčon (AO PD Nova Gorica) in Andrej Erceg (AO PD Črnuče), vrnila pa naj bi se predvidoma 7. aprila 2012. Komisija za športno plezanje je poročala z zasedanja Mednarodne zveze za športno plezanje, ki je bilo v Amsterdamu, udeležila pa sta se ga strokovni sodelavec komisije Tomo Česen in koordinatorica mednarodnih aktivnosti PZS Zdenka Mihelič. Inštruktorji planinske vzgoje so se srečali na posebnem usklajevanju, katerega namen je bil poenotiti metode izvajanja praktičnega dela, zato da vodniki PZS povsod dobijo enaka znanja. Vodniška komisija je poročala tudi o izvedenem tečaju za vodnike PZS za kategorijo E. Mladinska komisija PZS je izdala drugo številko revije Gremo pod

Dan slovenskih planincev in 100-letnica organiziranega gorskega reševanja v Sloveniji

Organizatorja: Planinska zveza Slovenije in Gorska reševalna služba Slovenije. **Kranjska Gora, Mojstrana, 16. 6. 2012**

- dopoldne vodeni izleti (pohodi, turnokolesarski izleti ...), aktivnosti za mlade in najmlajše planince, dejavnosti v Slovenskem planinskem muzeju in v dvorani Vitranc,
 - ob 14. uri prikazna vaja gorskega reševanja (helikopterji, psi ...),
 - od 15. do 17. ure: slovesen spreved po Kranjski Gori in slavna prireditve v dvorani Vitranc.
- Lepo povabljeni!

Planinski vestnik tudi v aplikaciji trafika

Od aprilske številke naprej boste tudi revijo za ljubitelje gora – Planinski vestnik – lahko prebirali na Applovih tabličnih računalnikih. Glavna prednost nakupa naše revije preko e-trafike je, da so vam vsebine na voljo ne glede na to, kje ste.

Lahko se odločite za nakup posameznega izvoda ali celoletno naročnino. Cena posameznega izvoda je 2,99 €, letna naročnina stane 29,49 €.

Več o aplikaciji si lahko preberete na povezavi: http://www.mojmikro.si/prezivetv/in_se/trafika_ki_jo_nosimo_s_seboj.

objem gora, ki je posvečena zimski dejavnosti mladih v gorah; izvedli so nočni eksperiment, šolo za načelnike, posvet za vodstva planinskih taborov. Zimska mala šola planinstva je lepo uspela, k temu pa sta pripomogla tudi dobro vzdušje in lepo vreme.

Gospodarska komisija je na podlagi sklenjenega dogovora med Slovensko vojsko in Planinsko zvezo objavila razpis za koriščenje helikopterskih prevozov za namen ekološke sanacije planinskih koč v letu 2012.

Komisija za turno kolesarstvo PZS je objavila razpis za usposabljanje turnokolesarskih vodnikov in povabilo na spomladansko turnokolesarsko turo KTK, tokrat na Malenski vrh. Komisija za varstvo gorske narave je v Ospu izvedla licenčni seminar, ki se ga je udeležilo kar 33 varuhov gorske narave.

Na informacijskem področju je Planinska zveza poenotila svojo komunikacijo na Facebooku, tako lahko PZS sedaj spremljate preko strani organizacije, kjer so že sedaj prisotni njeni številni privrženci – ljubitelji gora. Planinska zveza je objavila razpis za fotografije za koledar PZS 2013, povabila na 7. plezalni vikend TURA 2012, IV. Skiventure 2012 na Jezersko in na 6. mednarodni festival gorniškega filma Domžale v Cankarjevem domu, na katerem se bo predstavila in sodelovala tudi sama. Opozorila je še na javno razpravo osnutka Okoljevarstvenega in naravovarstvenega kodeksa Olimpijskega komiteja Slovenije – Združenja športnih zvez, na nekatere zanimive razpise, kot so za najprostovoljce in najprojekt, pa za državnega priznanja v mladinskem sektorju za leto 2012, na razpis za udeležbo na turnosmučarski

tekmi na grškem Olimpu itd. Opozorila je tudi na preverjanje Petzlovih pasov Newton, saj naj bi imeli napako.

Prav tako je ponovno poudarila pomembnost znanja o varnejšem gibanju v gorskem svetu

in na preventivo, ki je najboljša varstvo pred nezugodami.

Zdenka Mihelič

Slovenske stene

(3. ponatis)

Izbor najlepših plezalnih vzponov

Tine Mihelič, Rudi Zaman

Reprezentativen izbor stošestdesetih najboljših alpinističnih možnosti klasičnega tipa, ki jih nudijo slovenske gore. 430 strani, 160 plezalnih smeri, 200 barvnih fotografij in shem

Na voljo v broširani izdaji za samo **24,99 €**.
Ob naročilu boste prejeli knjižno darilo!

Planinska literatura po znižanih cenah

☎ 04 5320 203 🌐 www.didakta.si ✉ zalozba@didakta.si

Ponudba velja do 30. 4. 2012 oz. do prodaje zalog. Poština za člane Knjižnega kluba Didakta znaša 1,99 €, za naročila nad 40 € pa je brezplačna.

DIDAKTA
Knjige, ki puščajo sledove...

**DOŽIVETJA
NARAVE**

Vsaki petek ob 17h
Radio Ognjišče

<http://oddaje.ognisce.si/dozivetja>

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja
ČEZ HRIBE IN DOLINE
vsaki 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

PRI NAS POSLUŠAMO

RADIO KRANJ
97,3 MHz

GORENJSKI MEČASRČEK

GTV
gorenjska televizija
www.gtv.si

www.gore-ljudje.net

dobro jutro

**Planinski vestnik
tudi v oddaji Dobro jutro
na TV Slovenija**

Nalepko PODPORNİK 2012

dobite na društvi/
postajah GRS ali
v pisarni GRZS v
Kranju. Donacija
od posamezne
nalepke v Sklad
Okrešelj je 5 EUR.

Gremo v Hribe

**Na dogodku vas čakajo številne
družabne in nagradne igre ter
zabava ob dobri glasbi!**

Za vsakega udeleženca Zlatorogove
transverzale ponosa, ki se bo v okviru
akcije **Gremo v hribe** podpisal v častno
planinsko knjigo, bo Pivovarna Laško
namenila **1 eur** lokalnemu planinskemu
društvu za nadaljnje delovanje.

www.gremovhribe.si

28. 4. 2012
Tumova koča
na Slavniku

12. 5. 2012
Dom v Kamniški
Bistrici

19. 5. 2012
Planinski dom
na Boču

26. 5. 2012
Planinski dom
na Jančah

2. 6. 2012
Mariborska koča
na Pohorju

9. 6. 2012
Planinski dom
na Sviščakih

16. 6. 2012
Mozirska koča
na Golteh

23. 6. 2012
Valvasorjev dom
pod Stolom

30. 6. 2012
Planinski dom
na Kumu

18. 8. 2012
Koča pri Jelenovem
studencu

25. 8. 2012
Vojkova koča
na Nanosu

1. 9. 2012
Planinski dom
Smohor

COSMIC 4D 2 GTX

Nova generacija pohodne obutve!
Cosmic 4D 2 GTX s samo 620 grami
združuje stabilnost pohodnih in
nizko težo treking čevljev.